

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
(ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Εκτίμηση της παρούσας κρίσης στην οικονομική
δραστηριότητα του νομού Κορινθίας**

ΓΚΟΥΣΙΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ (ΑΜ: 13730)

ΓΚΑΤΖΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (ΑΜ: 13723)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΝΤΟΒΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2015

Περιεχόμενα

Κατάλογος Πινάκων	v
Κατάλογος Γραφημάτων	vii
Κατάλογος Εικόνων	ix
Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1	3
Οικονομική Κρίση.....	3
1.1 Παγκόσμια Οικονομική Κρίση	3
1.2 Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα	6
1.3 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα	10
Κεφάλαιο 2	15
Βασικά Χαρακτηριστικά του Νομού Κορινθίας.....	15
2.1 Θέση και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του Ν. Κορινθίας.....	15
2.2 Διοικητική Διάρθρωση και δημογραφικά στοιχεία.....	16
2.2.1 Πληθυσμιακές μεταβολές 2001-2011	19
2.2.2 Ανάλυση στοιχείων μόνιμου πληθυσμού.....	22
2.3 Χωροταξική Διάρθρωση και Χωρική Οργάνωση.....	29
2.4 Τεχνικές Υποδομές.....	32
2.4.1 Οδικό Δίκτυο	32
2.4.2 Σιδηροδρομικό Δίκτυο	33
2.4.3 Θαλάσσιες Συνδέσεις - Υποδομές.....	34
2.4.4 Εμπορευματικοί σταθμοί.....	35
2.4.5 Ακαδημαϊκά - Τεχνολογικά ιδρύματα	35
2.4.6 Βιομηχανικές περιοχές - Βιομηχανικά πάρκα.....	35
2.4.7 Νοσοκομεία	35
2.4.8 Ειδικές Τουριστικές Υποδομές.....	36
Κεφάλαιο 3	37
Οικονομικά Στοιχεία Βασικά Χαρακτηριστικά Ν. Κορινθίας.....	37
3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	37
3.2 Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	40
3.3 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και Τομεακή Διάρθρωση Οικονομίας	44
3.4 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά κλάδο.....	51
3.5 Στοιχεία Μητρώου Επιχειρήσεων.....	53

3.6	Αγορά Εργασίας.....	58
3.7	Τομείς Οικονομικής Απασχόλησης.....	65
Κεφάλαιο 4	.....	86
Αναπτυξιακές Προοπτικές Νομού Κορινθίας.....		86
4.1	Αναπτυξιακές Δυνατότητες.....	86
4.2	SWOT Analysis.....	87
Κεφάλαιο 5	.....	92
Στρατηγική και Αναπτυξιακές Προτεραιότητες.....		92
5.1	Αναπτυξιακό Όραμα.....	92
5.2	Άξονες Στρατηγικής.....	94
Επίλογος.....		99
Πηγές - Βιβλιογραφία.....		101
Ηλεκτρονικές Πηγές.....		104

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 - Εμπόδια στην παραγωγικότητα και την ανάπτυξη στην ελληνική οικονομία	9
Πίνακας 2 – Δήμοι Νομού Κορινθίας	17
Πίνακας 3 – Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών Ν. Κορινθίας	18
Πίνακας 4 - Έκταση, Μόνιμος Πληθυσμός και Πυκνότητα Πληθυσμού Ν. Κορινθίας (2011)	19
Πίνακας 5 - Πληθυσμιακές μεταβολές 2001-2011	20
Πίνακας 6 - Πληθυσμιακές μεταβολές Δήμων Ν. Κορινθίας (2001-2011).....	20
Πίνακας 7 – Ηλικιακή Κατανομή Μόνιμου Πληθυσμού (2011).....	22
Πίνακας 8 – Μόνιμος πληθυσμός Ν. Κορινθίας κατά οικογενειακή κατάσταση.....	24
Πίνακας 9 – Μόνιμος πληθυσμός Ν. Κορινθίας κατά οικογενειακή κατάσταση.....	25
Πίνακας 10 – Υψηλότητα μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας.....	26
Πίνακας 11 – Ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας	27
Πίνακας 12 – Κατάσταση ασχολίας μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας	28
Πίνακας 13 – Λιμενικές Υποδομές Ν. Κορινθίας.....	34
Πίνακας 14 – Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά Νομό, στη Περιφέρεια Πελοποννήσου και στη Χώρα (εκ. €, τρέχουσες τιμές).....	39
Πίνακας 15 – Κατά κεφαλή ΑΕΠ 2011-2012 (€, τρέχουσες τιμές).....	41
Πίνακας 16 – Κατά κεφαλή ΑΕΠ ανά Νομό, στη Περιφέρεια Πελοποννήσου και στη Χώρα (€, τρέχουσες τιμές)	43
Πίνακας 17 – ΑΠΑ 2011-2012 (εκ. €, τρέχουσες τιμές).....	46
Πίνακας 18 – Ποσοστό συμμετοχής στο Σύνολο της ΑΠΑ στη Περιφέρεια Πελοποννήσου σε σχέση με το σύνολο της χώρας (2008-2012).....	50
Πίνακας 19 – Διάρθρωση ΑΠΑ στη Περιφέρεια Πελοποννήσου σε σχέση με το σύνολο της χώρας (2008-2012).....	50
Πίνακας 20 – Τομεακή κατανομή επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2014).....	55
Πίνακας 21 – Ισοζύγιο Εγγραφών – Διαγραφών Επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2010-2014)...	56
Πίνακας 22 – Διακύμανση Εγγραφών–Διαγραφών Επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2010-14)...	57
Πίνακας 23 – Ενεργός Πληθυσμός Ν. Κορινθίας.....	58
Πίνακας 24 – Απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας Ν. Κορινθίας.....	60
Πίνακας 25 – Ποσοστό Ανεργίας των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου	62
Πίνακας 26 – Ποσοστό Ανεργίας Γυναικών των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	63
Πίνακας 27 – Ποσοστό Ανεργίας Νέων (15-24) των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου....	64

Πίνακας 28 – Κατανομή Γεωργικών Εκτάσεων των ΠΕ Πελοποννήσου.....	68
Πίνακας 29 – Παραγωγή κύριων αγροτικών προϊόντων στη Περιφέρεια Πελοποννήσου (2009).....	69
Πίνακας 30 – Παραγωγή κύριων ζωικών προϊόντων στη Περιφέρεια Πελοποννήσου (2009)	70
Πίνακας 31 – Θαλάσσια Αλιεία (σε τόνους) 2003-2009.....	71
Πίνακας 32 – Άξονας 1: Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής.....	95
Πίνακας 33 – Άξονας 2: Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός, Αθλητισμός.....	96
Πίνακας 34 – Άξονας 3: Τοπική Οικονομία και Απασχόληση.....	97
Πίνακας 35 – Άξονας 4: Εσωτερικό Περιβάλλον.....	98

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1 - Το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές.....	10
Γράφημα 2 - Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους στην Ευρωζώνη, (2012-2013).....	11
Γράφημα 3 - Ποσοστό ανεργίας (1990-2013 και πρόβλεψη 2014-2015).....	13
Γράφημα 4 - Μέση ηλικία μόνιμου πληθυσμού δήμων Ν. Κορινθίας (2011).....	23
Γράφημα 5 - Ποσοστά μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας κατά οικογενειακή κατάσταση	24
Γράφημα 6 - Μόνιμος πληθυσμός Ν. Κορινθίας κατά υπηκοότητα.....	26
Γράφημα 7 - Ολοκληρωμένο επίπεδο μόρφωσης μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας.....	27
Γράφημα 8 – Κατάσταση ασχολίας μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας.....	28
Γράφημα 9 - Εξέλιξη ΑΕΠ Ν. Κορινθίας 2000-2012 (σε εκ. €).....	37
Γράφημα 10 - Εξέλιξη ΑΕΠ Ν. Κορινθίας, Πελοποννήσου & Ελλάδας 2001-2012.....	38
Γράφημα 11 - Εξέλιξη κατά κεφαλή ΑΕΠ του Ν. Κορινθίας, της Περιφέρειας Πελοποννήσου και της Χώρας 2000-2012.....	40
Γράφημα 12 - Κατά κεφαλή ΑΕΠ των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου 2012.....	41
Γράφημα 13 - Εξέλιξη ΑΠΑ Ν. Κορινθίας 2000-2012 (σε εκ. €).....	44
Γράφημα 14 – ΑΠΑ Ν. Κορινθίας, Πελοποννήσου & Ελλάδας 2001-2012 (έτος βάσης 2000).....	45
Γράφημα 15 - Συμμετοχή των Τομέων του Ν. Κορινθίας στην ΑΠΑ (2012).....	46
Γράφημα 16 - Συμμετοχή ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην ΑΠΑ (2012).....	47
Γράφημα 17 - Συμμετοχή ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην ΑΠΑ (2000-2012).....	47
Γράφημα 18 – Κατανομή ΑΠΑ κατά κλάδο στο Ν. Κορινθίας 2012 (σε εκ. €).....	51
Γράφημα 19 – Διάρθρωση ΑΠΑ Ν. Κορινθίας, Πελοποννήσου & Ελλάδας 2012.....	52
Γράφημα 20 – Κατανομή επιχειρήσεων ανά ΠΕ (2009).....	53
Γράφημα 21 – Κύκλος Εργασιών επιχειρήσεων ανά ΠΕ (2009).....	54
Γράφημα 22 – Τομεακή κατανομή επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας έτους 2014.....	55
Γράφημα 23 – Ισοζύγιο Εγγραφών–Διαγραφών Επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2010-2014) ...	56
Γράφημα 24 – Διακύμανση Εγγραφών – Διαγραφών Ν. Κορινθίας (2010-2014).....	57
Γράφημα 25 - Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός των Δήμων του Ν. Κορινθίας ως ποσοστό του συνολικού οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νομού (έτος 2011).....	59
Γράφημα 26 - Εξέλιξη Κατανομής Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού των ΠΕ Πελοποννήσου.....	60
Γράφημα 27 – Ποσοστό Ανεργίας 2013.....	61
Γράφημα 28 – Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας 2001-2013.....	62

Γράφημα 29 – Εξέλιξη ΑΠΑ Πρωτογενούς Τομέα των ΠΕ Πελοποννήσου (εκ. €) 2000-2012	66
Γράφημα 30 – Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ Πελοποννήσου.....	67
Γράφημα 31 – Έκταση (στρέμματα) ανά αγροτική – κτηνοτροφική εκμετάλλευση (2007) ...	67
Γράφημα 32 – Αριθμός παραγωγών και μεταποιητών ανά νομό στη Βιολογική Γεωργία.....	70
Γράφημα 33 – Εξέλιξη ΑΠΑ Δευτερογενούς Τομέα των ΠΕ Πελοποννήσου (εκ. €) 2000-2012	73
Γράφημα 34 – Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ Πελοποννήσου.....	74
Γράφημα 35 – Κατανομή κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας των ΠΕ Πελοποννήσου (2009).....	75
Γράφημα 36 – Εξέλιξη ΑΠΑ Τριτογενούς Τομέα των ΠΕ Πελοποννήσου (εκ. €) 2000-2012	76
Γράφημα 37 – Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ Πελοποννήσου.....	77
Γράφημα 38 – Κατανομή τουριστικών μονάδων στις ΠΕ Πελοποννήσου (2010).....	78
Γράφημα 39 – Κατανομή τουριστικών κλινών Πελοποννήσου στις ΠΕ (2010).....	79
Γράφημα 40 – Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών σε κατηγορίες αστερών (2010).....	80
Γράφημα 41 – Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2000-2010).....	81
Γράφημα 42 – Εξέλιξη Αφίξεων τουριστών στις ΠΕ Πελοποννήσου (2000-2010).....	82
Γράφημα 43 – Εξέλιξη Διανυκτερεύσεων τουριστών στις ΠΕ Πελοποννήσου (2000-2010).....	83

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 - Απεικόνιση Μορφολογίας Εδάφους Ν. Κορινθίας.....	15
Εικόνα 2 - Πρόγραμμα Καλλικράτης - Νέοι δήμοι Ν. Κορινθίας (Π.Ε. Κορινθίας).....	17

Εισαγωγή

Η τρέχουσα οικονομική κρίση μπορεί να συγκριθεί με τις μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις του περασμένου αιώνα: το κραχ του 1929, την οικονομική κατάρρευση των πρώην Σοβιετικών χωρών στις αρχές του '90 και την ασιατική οικονομική κρίση στην εκπονή του αιώνα. Αποτελεί πλέον σύνηθες γεγονός να ταυτίζεται με την κατάρρευση της Lehman Brothers, μιας επενδυτικής τράπεζας που λειτούργησε επί 148 χρόνια, που δεν πτοήθηκε από τους πολέμους και από τις υπόλοιπες κρίσεις που έπληξαν συνολικά την Wall Street. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η κρίση του 2008 δεν ξεκίνησε από τη Lehman, η κατάρρευσή της συγκλόνησε ολόκληρο τον κόσμο, αναγκάζοντάς τον να αποδεχθεί ότι η μετα-πολεμική εποχή είχε τελειώσει και τη διαδεχόταν μια νέα περίοδος γενικευμένης ανασφάλειας. Η αμερικανική κυβέρνηση, αφήνοντας τη Lehman να καταρρεύσει, έδωσε τη χαριστική βολή στην «ηρωική» εποχή, μια εποχή που χαρακτηρίστηκε από την ακλόνητη πίστη στη σοφία των αγορών και στην ανίκητη ισχύ της Wall Street.

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε στις Η.Π.Α. το Σεπτέμβριο του 2008 έπληξε καίρια τις οικονομίες πολλών χωρών σε ολόκληρο τον πλανήτη. Κάθε χώρα βίωσε ή/και εξακολούθει να βιώνει την οικονομική κρίση με διαφορετικό τρόπο, σε διαφορετική έκταση και ένταση ανάλογα με τη δομή της οικονομικής της διάρθρωσης, με αποτέλεσμα προκειμένου να την αντιμετωπίσει να δρα στο πλαίσιο των κατευθύνσεών της, στο μέτρο των αναγκών, των προβλημάτων της και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της. Σύντομα η χρηματοπιστωτική κρίση μετασηματίστηκε σε οικονομική κρίση, καθώς οι τράπεζες περιόρισαν τις πιστώσεις προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν ακέραια την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Ως αποτέλεσμα, η οικονομία διευρύνθηκε σημαντικά, το ίδιο και οι ανισότητες αφού η οικονομική κρίση έφερε σε δυσχερέστερη θέση όλες τις κοινωνικές ομάδες, συμπιέζοντας τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς και μειώνοντας δραματικά την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, καθώς και τον τζίρο στην αγορά.

Η ελληνική οικονομία δεν άργησε να πληγεί από τη διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία και έφερε στην επιφάνεια τις χρόνιες δομικές αδυναμίες της, φανερώνοντας με τον τρόπο αυτό την υπερχρέωση του ελληνικού Δημοσίου και την αδυναμία ελέγχου του διογκούμενου χρέους του. Η αξιοπιστία της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου κλονίστηκε και η χώρα αναγκάστηκε να προσφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) για να μην οδηγηθεί σε στάση πληρωμών, υιοθετώντας ένα φιλόδοξο και συνάμα αυστηρό πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής.

Κεφάλαιο 1

Οικονομική Κρίση

1.1 Παγκόσμια Οικονομική Κρίση

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 2008 είναι το αποτέλεσμα που προκλήθηκε από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 σε τομείς της πραγματικής οικονομίας της διεθνούς κοινότητας. Η χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε το 2007 από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και την αμερικανική οικονομία, την καρδιά του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, δημιουργώντας μια παγκόσμια κατάσταση οικονομικής ύφεσης στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα, αλλά και στην πραγματική οικονομία.

Μετά την κατάρρευση της επενδυτικής εταιρείας Lehman Brothers στις 15 Σεπτεμβρίου 2008, το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα εισήλθε σε μια φάση οξείας αποσταθεροποίησης, κακής λειτουργίας των πιστωτικών αγορών, πρωτοφανούς υποτίμησης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, γενικευμένης αποστροφής στην ανάληψη κινδύνου και απειλής της σταθερότητας του τραπεζικού τομέα. Η κρίση πέρασε γρήγορα στην πραγματική οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών και του υπόλοιπου κόσμου, επηρεάζοντας τις επενδύσεις, το εμπόριο, την κατανάλωση, τις θέσεις εργασίας και το βιοτικό επίπεδο. Με το πέρασμα του χρόνου, αναδείχθηκε η σοβαρότητα της κρίσης και το πρόβλημα πήρε διαφορετικές διαστάσεις, επηρεάζοντας όλες τις παγκόσμιες αγορές, καταδεικνύοντας και το πόσο στενά συνδεδεμένες είναι οι παγκόσμιες αγορές.

Τα αίτια της κρίσης πρέπει να αναζητηθούν στα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα και τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν, αλλά και στη διεθνή συγκυρία της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης που τα ανέδειξε με εντονότερο και οξύτερο τρόπο (Μπούρας & Λύκουρας, 2011). Τα αίτια της εμφάνισης και ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης είναι πολλά, ωστόσο ο συνδυασμός τους αποδείχθηκε καυστικός. Οι κυριότεροι παράγοντες που οδήγησαν στη διεθνή κρίση περιλαμβάνουν τα εξής (Χαρδούβελης, 2009):

- Τις διεθνείς ανισορροπίες αναφορικά με τον διαφορετικό βαθμό αποταμίευσης και επένδυσης
- Τη φούσκα των τιμών των ακινήτων στις ΗΠΑ
- Τη ραγδαία αύξηση των δανείων χαμηλής εξασφάλισης (στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου) τα οποία συνέβαλαν στην αύξηση των τιμών των ακινήτων
- Τις νέες μορφές τιτλοποιήσεων, με πολύπλοκους δομημένους τίτλους υψηλής βαθμολόγησης από τους οίκους αξιολόγησης (τα λεγόμενα «τοξικά» ομόλογα)
- Τις υπέρογκες αμοιβές των στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα
- Τις ατέλειες του εποπτικού συστήματος
- Την υψηλή μόχλευση χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και νοικοκυριών κ.λπ.

Στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης, προέκυψαν σωρεία προβλημάτων σχετικά με τη δυνατότητα αποπληρωμής τους. Στον αμερικανικό και ευρωπαϊκό τραπεζικό και κτηματομεσιτικό τομέα, προκλήθηκαν αλυσιδωτές αντιδράσεις εξαιτίας της προσπάθειας απομάκρυνσης του πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου από τις τράπεζες, της μετατροπής στάσιμων κεφαλαίων σε εμπορεύσιμους τίτλους και της μετακίνησης των σύνθετων επενδυτικών τίτλων στις καταστάσεις ειδικών οντοτήτων. Οι επιπτώσεις για την παγκόσμια οικονομία ήταν ανάλογη της κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος κατά τη διάρκεια της μεγάλης ύφεσης, παρά το γεγονός ότι το εύρος των επιπτώσεων δεν έχει γίνει ακόμη αισθητό. (Κρούγκμαν, 2009).

Σημαντικοί κλάδοι της οικονομίας όπως ο τραπεζικός, ο κτηματομεσιτικός, το εμπόριο και άλλοι επλήγησαν, με άμεσα αποτελέσματα στα οικονομικά μεγέθη των οικονομιών όπως αύξηση της ανεργίας, νέες πληθωριστικές πιέσεις, υποτίμηση νομισμάτων κ.α.. Η διεθνής κρίση οδήγησε σε άνοδο των επιτοκίων, σε ραγδαία άνοδο των τιμών του πετρελαίου και σε ανεξέλεγκτη άνοδο των τιμών των τροφίμων από τα μέσα του 2007 και εντάθηκε ιδιαίτερα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2008, με αποτέλεσμα την έξαρση των πληθωριστικών πιέσεων και την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και ειδικότερα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και των ΗΠΑ.

Η σημερινή κατάσταση της οικονομικής ύφεσης, σύμφωνα με τους αναλυτές, προσομοιάζεται με την παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929, με τους ρυθμούς ανάπτυξης να υποχωρούν και τα δημοσιονομικά των χωρών να εκτίθενται στο ενδεχόμενο εκτροπής. Η πιστωτική κρίση από την έλλειψη ρευστότητας έγινε εμφανής στους χρηματιστηριακούς δείκτες των ανεπτυγμένων χωρών, ενώ πολλά χρηματιστήρια παρέμειναν κλειστά λόγω των μεγάλων απωλειών από τις πωλήσεις των επενδυτών. Η χρηματοπιστωτική κρίση επεκτάθηκε ταχύτατα στις ανεπτυγμένες χώρες και στη συνέχεια σε ολόκληρο τον κόσμο, με δραματικές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα και τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η κρίση μεταφέρεται με σφοδρότητα στην πραγματική οικονομία, με αποτέλεσμα την ύφεση και την πτώση της απασχόλησης. Η αντίδραση των χωρών ήταν άμεση αναφορικά με τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης. Τα μέτρα αυτά, αν και ήταν διαφορετικά από χώρα σε χώρα, είχαν ωστόσο έναν κοινό στόχο: τη βελτίωση της ρευστότητας, την κινητοποίηση των επενδύσεων με σκοπό την αναθέρμανση της οικονομίας, καθώς και τη συγκράτηση της απασχόλησης.

Η Ευρώπη, για κάποιο χρονικό διάστημα μετά το ξέσπασμα της Αμερικανικής κρίσης, παρέμεινε ανεπηρέαστη με συνέπεια να μην ήταν εμφανής η επικείμενη ακολουθία της οικονομικής ύφεσης. Η συμμετοχή των ευρωπαϊκών τραπεζών στοιχηματίζονταν με ανύπαρκτο θεωρητικό χρήμα, προκαλώντας ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στα εισοδήματα και τις συνθήκες διαβίωσης μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού. Παράλληλα, η κρίση αυτή σε συνδυασμό με τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στις αγορές κρατικών ομολόγων και τις επιδράσεις των συνακόλουθων προγραμμάτων δημοσιονομικής πειθαρχίας που υιοθετήθηκαν από τις περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, έχει προκαλέσει δυσμενείς εξελίξεις στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής θέτοντας σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή στην ΕΕ.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το σχέδιο για την αντιμετώπιση της κρίσης, τη στήριξη και την ανάκαμψη της οικονομίας κατατέθηκε το Δεκέμβριο του 2008. Βασικό χαρακτηριστικό του ήταν η ανάπτυξη κοινών στρατηγικών σε συνδυασμό με την προώθηση των μακροπρόθεσμων στόχων της ΕΕ, με στόχο την τόνωση της αγοράς και τη λήψη μέτρων για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης.

Βασικούς άξονες για την αντιμετώπιση της κρίσης αποτέλεσαν η εισαγωγή ρευστότητας στην οικονομία για την τόνωση της ζήτησης και την προώθηση των επενδύσεων με μακροπρόθεσμο στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, λαμβάνοντας ωστόσο πάντα υπόψη τους περιορισμούς του Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο δίνει έμφαση στη δημοσιονομική πειθαρχία και τη νομισματική σταθερότητα.

1.2 Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα οι επιπτώσεις της κρίσης έγιναν εντονότερες μετά το φθινόπωρο του 2009, όταν ξεκίνησαν τα προβλήματα σχετικά με τη χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα της οικονομίας. Οι αλλαγές στο μακροοικονομικό περιβάλλον και στο θεσμικό πλαίσιο της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής πολιτικής είναι μέχρι και σήμερα ραγδαίες. Από το 2009 και έπειτα, η ελληνική οικονομία βιώνει αρνητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, το ποσοστό ανεργίας έχει σχεδόν διπλασιαστεί και οι αμοιβές των εργαζομένων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα έχουν συρρικνωθεί σημαντικά. Επιπλέον, καταγράφεται μείωση των δημόσιων δαπανών για κοινωνική προστασία, ενώ προωθούνται ριζικές αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις με την αποδυνάμωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και την ενίσχυση μορφών μερικής απασχόλησης. Οι ενδείξεις εξασθένησης της ελληνικής οικονομίας είχαν ήδη εμφανιστεί από το 2007, κυρίως μέσω της μείωσης των επενδύσεων ως αποτέλεσμα της υπερδιόγκωσης των ιδιωτικών επενδύσεων. Αυτή η υπερδιόγκωση ήταν ένα συγχρονισμένο φαινόμενο αύξησης των επενδύσεων με τη διεθνή οικονομία αλλά και αποτέλεσμα της κυβερνητικής πολιτικής, κυρίως μέσω της δημιουργίας ενός κλίματος των αγορών εξαιτίας της αναμενόμενης εισαγωγής του ΦΠΑ.

Η κρίση του 2008 αναφορικά με την ελληνική οικονομία διατήρησε τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά (Μπακατσίακος, 2010):

- Εμφανίστηκε σε μια ήδη «εξασθενημένη» οικονομία με την έννοια ότι η ελληνική οικονομία είχε σε σημαντικό βαθμό ήδη εξαντλήσει το παραδοσιακό μέσο για την αντιμετώπιση μιας κλασικής ύφεσης, το δημοσιονομικό έλλειμμα, δεδομένου ότι εδώ και χρόνια εφαρμόζεται μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική
- Εμφανίστηκε σε μια οικονομία κυρίως μέσω της μείωσης της ζήτησης, με τον μεγαλύτερο σκιδώδη τομέα και μικρή έκθεση στην εξωτερική διεθνή οικονομία

- Απειλήσε τον τραπεζικό τομέα
- Επιδείνωσε τα δημόσια οικονομικά

Αυτό που πραγματικά συνέβη με αφορμή την διεθνή κρίση ήταν να έρθουν στην επιφάνεια οι χρόνιες δομικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας και να φανερωθεί η υπερχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου, καθώς και η αδυναμία ελέγχου του διογκούμενου χρέους του. Η αξιοπιστία της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου κλονίστηκε, περιορίστηκαν σημαντικά οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις, η υπερκατανάλωση του ιδιωτικού τομέα τροφοδοτήθηκε από τον υπερδανεισμό και την υπερκατανάλωση του δημοσίου, συντηρώντας σημαντικά ελλείμματα στην ανταγωνιστικότητα και στην παραγωγικότητα.

Στα μέσα του 2010 και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο, η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών, τα οποία δεν κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα. Κατόπιν αυτών η Ελλάδα αναγκάστηκε να προσφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα, έτσι ώστε να μην οδηγηθεί σε στάση πληρωμών και υιοθέτησε ένα φιλόδοξο και αυστηρό συνάμα πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής.

Το Μάιο του 2010 η χώρα σύναψε δανειακή σύμβαση με την ΕΕ, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, εισάγοντας μια σειρά σημαντικών μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης πραγματοποιήθηκε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και ειδικότερα, υπό τους όρους ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με τη χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας που θα είχε πιθανές ανεξέλεγκτες συνέπειες και για όλη τη ζώνη του ευρώ.

Η Ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές. Επίσης, τέθηκε θέμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

Η χώρα, εκτός της κρίσης ελλείμματος και χρέους, αντιμετωπίζει προκλήσεις ως προς την ανταγωνιστικότητά της και την προοπτική απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού της, καθώς υπολείπεται των ευρωπαϊκών της εταίρων σε κρίσιμα μεγέθη, όπως οι άμεσες ξένες επενδύσεις, η παραγωγικότητα εργασίας και ο βαθμός συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό. Η ελληνική οικονομία αδυνατεί να προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης, ιδιαίτερα στους νέους και στις γυναίκες και πάσχει από χαμηλό ποσοστό κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, γεγονός που δυσχεραίνει την εύρεση εργασίας για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά. Με την πάροδο του χρόνου, η ύφεση μετατρέπεται ραγδαία σε κρίση απασχόλησης, με το επίσημο ποσοστό ανεργίας να ξεπερνά το 17% (2011).

Σύμφωνα με μελέτη της McKinsey & Company (2011), πέντε είναι οι βασικές παθογένειες της ελληνικής οικονομίας οι οποίες εμποδίζουν την παραγωγικότητα και την ανάπτυξή της:

- (α) η δομή της οικονομίας που αποθαρρύνει τις επενδύσεις και τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας,
- (β) ο ευρύτερος δημόσιος τομέας που είναι μεγάλος και μη αποδοτικός,
- (γ) η δομή και οι όροι της αγοράς εργασίας οι οποίοι περιορίζουν την ευελιξία και την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού,
- (δ) το νομικό και δικαστικό σύστημα το οποίο είναι δύσβατο και αποθαρρύνει τις επενδύσεις,
- (ε) η παραοικονομία που είναι πολύ εκτεταμένη

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται αυτά τα θεμελιώδη αναπτυξιακά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, ενώ αναφέρονται επίσης και τα εμπόδια στην παραγωγικότητα και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας που επιφέρει καθένα από αυτά.

Πίνακας 1 - Εμπόδια στην παραγωγικότητα και την ανάπτυξη στην ελληνική οικονομία

A Αποθάρρυνση επενδύσεων και επίτευξης κλίμακας	<ol style="list-style-type: none"> 1 Κατακερματισμός και μικρό μέγεθος επιχειρήσεων στους περισσότερους κλάδους 2 Υπερβολική ρύθμιση αγορών και επαγγελμάτων 3 Περίπλοκες και περιοριστικές διαδικασίες αδειοδότησης και λειτουργίας 4 Απουσία ολοκληρωμένου και συστηματικού χωροταξικού σχεδιασμού και χρήσεων γης 5 Περίπλοκο και ασταθές φορολογικό πλαίσιο με απουσία κινήτρων για τη δημιουργία κλίμακας
B Μεγάλος και μη αποδοτικός δημόσιος τομέας	<ol style="list-style-type: none"> 6 Μεγάλος και δαπανηρός δημόσιος τομέας με υπηρεσίες χαμηλής ποιότητας 7 Χαμηλή αποδοτικότητα λόγω κατακερματισμού και αλληλοεπικάλυψης ευθυνών 8 Απουσία μηχανισμού για προσέλκυση ικανών στελεχών από την αγορά 9 Έλλειψη μηχανισμού διαχείρισης και ελέγχου απόδοσης και μειωμένη χρήση διπλογραφικού συστήματος
Γ Ανελαστική και περιορισμένη χρήση εργατικού δυναμικού	<ol style="list-style-type: none"> 10 Χαμηλό επίπεδο συμμετοχής νέων και γυναικών στην αγορά εργασίας 11 Μειωμένη ευελιξία (π.χ., μερική απασχόληση) και κινητικότητα εργατικού δυναμικού 12 Δεσμευτικό και μη ευέλικτο πλαίσιο συλλογικών συμβάσεων
Δ Πολύπλοκο νομικό και δικαστικό σύστημα	<ol style="list-style-type: none"> 13 Απουσία συνεργασίας αγοράς και εκπαίδευσης - ελλιπής στήριξη της καινοτομίας 14 Υπερπληθώρα νόμων (ενίοτε με αντιθέσεις) και ασαφή εφαρμογή τους 15 Αυξημένος όγκος δικαστικών υποθέσεων που οδηγεί σε μεγάλες καθυστερήσεις
E Αυξημένη 'μαύρη' οικονομία	<ol style="list-style-type: none"> 16 Αυξημένη φοροδιαφυγή, συνεχείς μεταρρυθμίσεις στον τομέα ανίχνευσης της φοροδιαφυγής και στο σύστημα είσπραξης φόρων 17 Πολλές συναλλαγές και δημιουργία πλούτου εκτός επίσημης οικονομίας

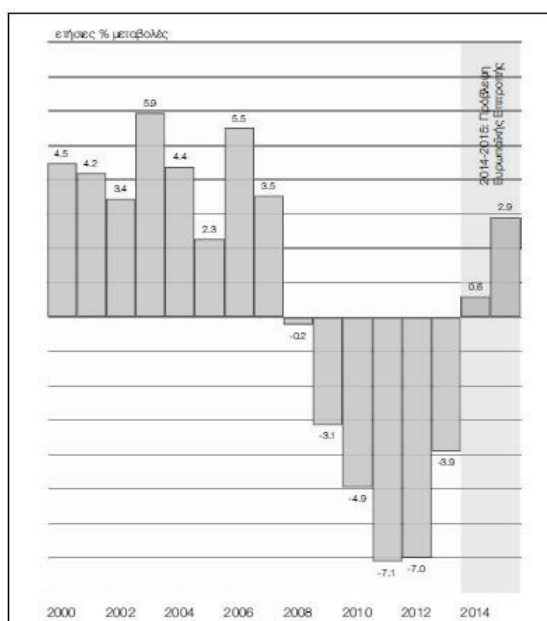
Πηγή: McKinsey & Company (2011)

Συνεπώς, η κρίση κατέστησε σαφές ότι το προϋπάρχον ελληνικό μοντέλο ανάπτυξης υπέφερε από δομικά μειονεκτήματα τα οποία η χώρα έπρεπε να αντιμετωπίσει προκειμένου να ανακάμψει η ελληνική οικονομία. Σήμερα ωστόσο είναι επιτακτική η ανάγκη υιοθέτησης δράσεων που θα οδηγήσουν τη χώρα σταδιακά από την ύφεση και τη λιτότητα, σε μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

1.3 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα

Η Ελλάδα, αντιμετωπίζει τη μεγαλύτερη οικονομική κρίση της σύγχρονης ιστορίας. Η χώρα έχει ήδη διανύσει 26 συνεχόμενα τρίμηνα (2^ο τρίμηνο 2008 - 4^ο τρίμηνο 2014) και βρίσκεται στο 7^ο έτος οικονομικής δυσπραγίας με ραγδαία αύξηση της ανεργίας. Η μείωση του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές του 2005) ξεκίνησε από το 0,2% το 2008 για να φτάσει στο 7,1% το 2011, στο 7% το 2012 και στο 3,9% το 2013 (Γράφημα 1), με σωρευτική συρρίκνωση του ΑΕΠ της χώρας σε 23,5% την περίοδο 2009-2013 και αντίστοιχη υποχώρηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ έναντι των εταίρων μας στην ΕΕ (European Commission, 2012). Επομένως, στη διάρκεια της κρίσης, χάθηκε το 1/4 περίπου του ακαθάριστου προϊόντος που παρήγαγε η ελληνική οικονομία κατά το 2007-2008. Για το 2014, η πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ΑΕΠ ανέρχεται σε +0,6% και για το 2015 σε +2,9%. Εάν επαληθευθεί η πρόβλεψη αυτή, στο τέλος του 2015 το ΑΕΠ θα έχει επανέλθει στο επίπεδο του πρώτου τριμήνου του 2013.

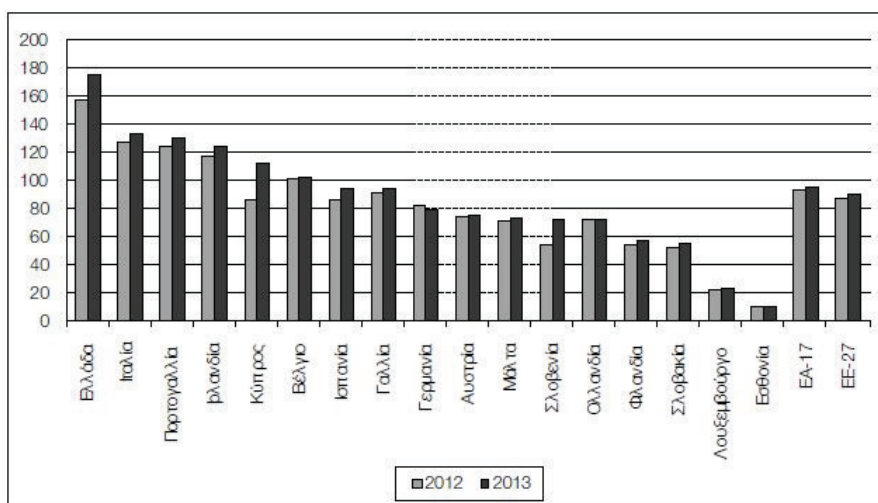
Γράφημα 1 - Το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές

Πηγή: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Τον Μάιο του 2010 η Ελλάδα τέθηκε υπό επιτήρηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εξαιτίας δημοσίων ελλειμμάτων, του δημόσιου χρέους και της κρίσης δανεισμού. Το δημόσιο χρέος της χώρας αυξήθηκε μεταξύ 2006 και 2013 από 104,3% σε 175,1% του ΑΕΠ, σημειώνοντας σε ετήσια βάση αύξηση της τάξης του 13,5%. Αύξηση του δημόσιου χρέους σημειώθηκε τόσο στην Ευρωζώνη (από 92,7% του ΑΕΠ το 2012 σε 95% του ΑΕΠ το 2013), όσο και στο σύνολο της ΕΕ (από 86,7% του ΑΕΠ το 2012 σε 88,9% του ΑΕΠ το 2013) (Γράφημα 2). Παρά τον περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, το δημόσιο χρέος συνεχίζει να αυξάνεται, με αιτία την αύξηση των δαπανών για τόκους σε αντιδιαστολή με την μείωση των ρυθμών ανάπτυξης. Για το 2014 προβλέπεται η περαιτέρω αύξηση του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ με μικρότερο όμως βαθμό σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Συγκεκριμένα στην Ευρωζώνη θα φτάσει το 96% του ΑΕΠ και στην ΕΕ το 89,5% του ΑΕΠ (INE, 2014).

Γράφημα 2 - Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους στην Ευρωζώνη, (2012-2013)

Πηγή: Ameco Database

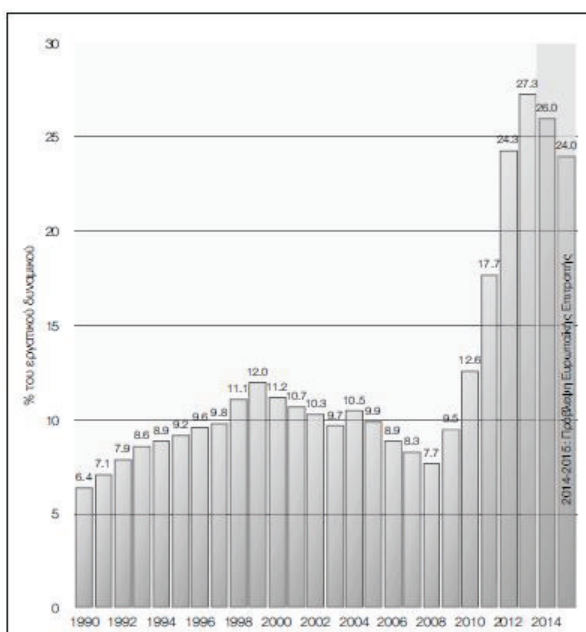
Το πρώτο τρίμηνο του 2014, το ελληνικό χρέος άγγιξε το 174,1% του ΑΕΠ, ελαφρώς μειωμένο κατά 1% σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2013, ενώ αυξήθηκε κατά 13,5% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2013. Σύμφωνα με την κοινοτική στατιστική υπηρεσία, το πρώτο τρίμηνο του 2014 η Ελλάδα είχε το υψηλότερο χρέος στην Ε.Ε. και ακολούθησαν η Ιταλία με 135,6% και η Πορτογαλία με 132,9%, ενώ το χαμηλότερο χρέος είχε η Εσθονία με 10%, η Βουλγαρία με 20,3% και το Λουξεμβούργο με 22,8%. Παράλληλα, το πρώτο τρίμηνο του 2014 παρατηρήθηκε αύξηση του χρέους σε τριμηνιαία βάση στην ευρωζώνη από 92,7% σε 93,9%, αλλά και στην Ε.Ε. από 87,2% σε 88% (ΕΛΣΤΑΤ, 2014).

Στην Ελλάδα, η οικονομική ύφεση είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας και την εκτίναξη του ποσοστού ανεργίας στο 27,5% του εργατικού δυναμικού το 4^ο τρίμηνο του 2013, με το υψηλότερο ποσοστό να παρατηρείται στους νέους ηλικίας 15-24 ετών (57%), το οποίο στις νέες γυναίκες φθάνει στο 62,5%. Σύμφωνα με την Στατιστική Αρχή, σε σταθερά υψηλά επίπεδα έμεινε η ανεργία και το 2014, καθώς τον Φεβρουάριο του 2014 κινήθηκε στο 26,5%, σε οριακή πτώση κατά 0,2% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα της περσινής χρονιάς. Σε πάνω από 1.300.000 είναι ο αριθμός των ανέργων που καταμετρά η ΕΛΣΤΑΤ και σε 3.400.000 ο μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός της χώρας, όταν μόλις 200.000 περισσότεροι είναι το σύνολο των απασχολούμενων της χώρας. Το ποσοστό της ανεργίας στις γυναίκες παραμένει σημαντικά υψηλότερο εκείνου των ανδρών, ενώ ηλικιακά το φαινόμενο μαστιίζει κυρίως τους νέους, ξεπερνώντας το 60% στις ηλικίες 15-24 ετών. Σε γεωγραφικό επίπεδο, τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται σε Ήπειρο, Μακεδονία, Αττική και Θράκη ενώ τα χαμηλότερα στην Κρήτη και τα Νησιά του Αιγαίου (ΕΛΣΤΑΤ, 2014).

Κατά τα έτη 2010-2013, ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 20% ή 930.000 άτομα, ως επακόλουθο της μείωσης του προϊόντος, όπως εξάλλου ήταν αναμενόμενο αφού οι δύο μεταβλητές (ΑΕΠ και απασχόληση) παρουσιάζουν ισχυρή συσχέτιση. Η συνολική μείωση του αριθμού των απασχολούμενων ανήλθε σε περίπου 20% έναντι 23,5% του ΑΕΠ. Το υπόλοιπο τμήμα της μείωσης του προϊόντος προήλθε από την μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας. Επομένως, το κύριο βάρος της προσαρμογής, μεταφέρθηκε στην απασχόληση και η μείωσή της στη διάρκεια της κρίσης μετατράπηκε σε κατακόρυφη αύξηση του ποσοστού ανεργίας (Γράφημα 3) σε διψήφια ποσοστά.

Το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά το 2009-2013 σε 27,3% σε μέσο επίπεδο (με βάση τον ορισμό της Eurostat), με τον λόγο ανέργων/απασχολουμένων να υπερβαίνει σήμερα το 1/3 (που σημαίνει ότι σε κάθε τρεις εργαζόμενους αντιστοιχεί περίπου ένας άνεργος). Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ποσοστό ανεργίας πρόκειται να μειωθεί κατά το 2014 στο 26,0% (σε μέσο ετήσιο επίπεδο), ενώ η αύξηση της απασχόλησης θα ανέλθει σε περίπου 20.000 άτομα.

Γράφημα 3 - Ποσοστό ανεργίας (1990-2013 και πρόβλεψη 2014-2015)

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ

Τα στοιχεία της εγγεγραμμένης ανεργίας του ΟΑΕΔ, επίσης, είναι χαρακτηριστικά της εκρηκτικής ανόδου αλλά και δηλωτικά της έλλειψης κοινωνικής προστασίας της πλειοψηφίας των ανέργων. Σύμφωνα με τα στοιχεία της περιόδου 2010-2014, οι εγγεγραμμένοι άνεργοι αυξήθηκαν από 804.597 το 2010 στους 1.062.509 το 2014. Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων (εγγεγραμμένοι 12 μήνες και άνω) ανήλθε από το 33,7% το 2010 στο 29,81% το 2014, ποσοστό που αγγίζει το 49,50% μεταξύ των εγγεγραμμένων που δηλώνουν ότι αναζητούν εργασία (ΟΑΕΔ, 2014).

Η σύγκριση των στοιχείων μεταξύ εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ που τυγχάνουν επιδοματικής στήριξης και του συνόλου των ανέργων της έρευνας της ΕΛΣΤΑΤ αποκαλύπτει την ύπαρξη ενός αυξανόμενου πληθυσμού που μένει άνεργο και στερείται επιδοματικής στήριξης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σε σύνολο 1.062.509 ανέργων τον Ιανουάριο του 2014, τυγχάνουν επιδόματος ανεργίας από τον ΟΑΕΔ μόλις 174.178 άνεργοι, δηλαδή το 16,2% περίπου των ανέργων. Το συγκεκριμένο έλλειμμα κοινωνικής προστασίας των ανέργων αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία λόγω της ανυπαρξίας ενός καθολικού προγράμματος εγγυημένου/αξιοπρεπούς εισοδήματος στη χώρα μας και είναι ενδεικτικό του κινδύνου επιβίωσης μεγάλων τμημάτων των ανέργων.

Η Ελλάδα της «κρίσης» είναι η σύγχρονη κρίση της Ελληνικής κοινωνίας που αγκαλιάζει όλες τις λειτουργίες της. Είναι κρίση της οικονομίας, της ιδεολογίας, του κοινωνικού συμβολαίου, εν τέλει της πολιτικής. Το κύριο χαρακτηριστικό της είναι η επιβολή απότομων και βίαιων αλλαγών στο σύνολο των δομών του Ελληνικού Κράτους με μόνο κριτήριο την εξοικονόμηση πόρων για την εξυπηρέτηση του χρέους. Στο διάστημά της οι ελαστικές μορφές εργασίας για πρώτη φορά υπερτερούν στην αγορά εργασίας, ενώ οι προσλήψεις στο δημόσιο τομέα ουσιαστικά έχουν καταργηθεί. Οι μισθοί και οι συντάξεις μειώθηκαν μέχρι 40%, τα κοινωνικά επιδόματα συρρικνώθηκαν, ενώ το 30% των πολιτών ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Ταυτόχρονα τα ασφαλιστικά ταμεία, λόγω του «κουρέματος» των αποθεματικών τους δεν μπορούν να καλύψουν τις τρέχουσες ιατροφαρμακευτικές δαπάνες των ασφαλισμένων τους. Ο τομέας της Υγείας, μαζί με τους τομείς της Κοινωνικής Πρόνοιας και της Παιδείας, υφίστανται κατά προτεραιότητα τις αρνητικές συνέπειες.

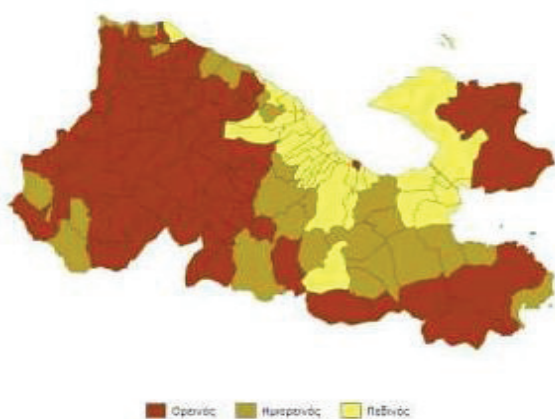
Κεφάλαιο 2

Βασικά Χαρακτηριστικά του Νομού Κορινθίας

2.1 Θέση και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του Ν. Κορινθίας

Ο νομός Κορινθίας βρίσκεται στην βορειοανατολική Πελοπόννησο και καλύπτει το 1,74% (2.290km²). της συνολικής έκτασης της χώρας με πληθυσμό 145.082 κατοίκους κατά την απογραφή του 2011. Συνορεύει δυτικά με τον νομό Αχαΐας, νότια με τους νομούς Αρκαδίας και Αργολίδος και ανατολικά με τον νομό Αττικής. Οι βόρειες ακτές του νομού βρέχονται από τον Κορινθιακό κόλπο, ενώ ένα τμήμα του βρέχεται και από τον Σαρωνικό κόλπο. Οι νησίδες Αλκυονίδες, καθώς και μερικές ακατοίκητες βραχονησίδες του Σαρωνικού κόλπου, ανήκουν διοικητικά στο νομό Κορινθίας. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Κόρινθος, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της περιφέρειας Πελοποννήσου και πρώτη στο νομό με πληθυσμό 30.176 κατοίκους (απογραφή 2011). Οι μεγαλύτεροι οικισμοί του Νομού μετά την Κόρινθο είναι το Λουτράκι, το Κιάτο, το Ξυλόκαστρο, οι Αγ. Θεόδωροι, η Νεμέα, το Ζευγολατιό, το Βέλο, το Λέχαιο και το Βραχάτι.

Εικόνα 1 - Απεικόνιση Μορφολογίας Εδάφους Ν. Κορινθίας

Στο Ν. Κορινθίας το 59,19% των εκτάσεων είναι ορεινές, το 22,49% ημιορεινές και το 18,32% πεδινές. Οι πεδινές εκτάσεις του κατά μήκος του Κορινθιακού κόλπου, που αποτελούν τον κορινθιακό κάμπο φημίζονται για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων. Περισσότερο ορεινό είναι το δυτικό

τμήμα του νομού., όπου δεσπόζει το όρος Ζήρια ή Κυλλήνη (2.376 μέτρα υψόμετρο). Πρόκειται για το δεύτερο σε ύψος, μετά τον Ταΰγετο, βουνό της Πελοποννήσου (13^ο ψηλότερο βουνό στη χώρα), το οποίο - σε σχήμα πετάλου - δεσπόζει στη χαμηλή παραλιακή ζώνη. Στην ορεινή Κορινθία βρίσκονται επίσης και τα Αροάνια Όρη με έντονο ανάγλυφο έδαφος και βαθιές χαράδρες που φτάνουν σε υψόμετρο τα 2.341 μέτρα και οι κορυφές τους τροφοδοτούν τον παραπόταμο του Αλφειού, Λάδωνα.

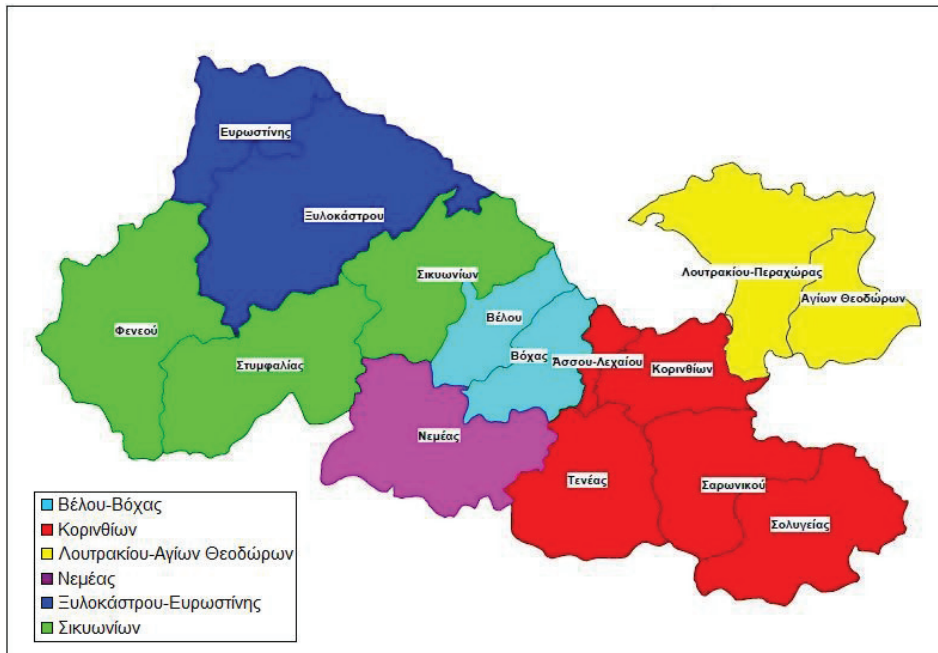
Παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, ο νομός διαθέτει μια από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, τον κάμπο της Κορινθίας, καθώς και μεγάλο μήκος ακτογραμμής η οποία μπορεί να αποτελέσει μοχλό για την αναπτυξιακή προοπτική του σε περίπτωση που εκμεταλλευθεί τις θαλάσσιες μεταφορές.

2.2 Διοικητική Διάρθρωση και δημογραφικά στοιχεία

Με την ψήφιση του νόμου 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», η διοικητική διαίρεση του Νομού Κορινθίας μεταβλήθηκε. Ειδικότερα, οι 15 οργανισμοί πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης της Περιφερειακής Ενότητας (πρώην Νομού Κορινθίας), συνενώθηκαν δημιουργώντας τους ακόλουθους έξι (6) νέους δήμους:

1. *Δήμος Κορινθίων*: με έδρα τη Κόρινθο αποτελούμενος από τους δήμους (α) Κορινθίων, (β) Σαρωνικού, (γ) Σολυγείας, (δ) Άσσου – Λεχαίου και (ε) Τενέας, οι οποίοι καταργούνται.
2. *Δήμος Βέλου - Βόχας* με έδρα το Ζευγολατιό αποτελούμενος από τους δήμους (α) Βέλου και (β) Βόχας, οι οποίοι καταργούνται.
3. *Δήμος Λουτρακίου - Αγ. Θεοδώρων*: με έδρα το Λουτράκι αποτελούμενος από τους δήμους (α) Λουτρακίου – Περαχώρας και (β) Αγίων Θεοδώρων, οι οποίοι καταργούνται.
4. *Δήμος Σικυωνίων*: με έδρα το Κιάτο αποτελούμενος από τους δήμους (α) Σικυωνίων, (β) Στυμφαλίας και (γ) Φενεού, οι οποίοι καταργούνται.
5. *Δήμος Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης*: με έδρα το Ξυλόκαστρο αποτελούμενος από τους δήμους (α) Ευρωστίνης και (β) Ξυλοκάστρου, οι οποίοι καταργούνται.
6. *Δήμος Νεμέας* χωρίς καμία μεταβολή (ο δήμος χαρακτηρίζεται ως ορεινός).

Εικόνα 2 - Πρόγραμμα Καλλικράτης - Νέοι δήμοι Ν. Κορινθίας (Π.Ε. Κορινθίας)

Σύμφωνα με τη διοικητική διαίρεση που εισήγαγε το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο νομός Κορινθίας διαιρείται πλέον σε έξι (6) Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' βαθμού (Δήμοι) όπως απεικονίζεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 2 – Δήμοι Νομού Κορινθίας

Δήμοι	Έδρες Δήμων
Δήμος Βέλου – Βόχας	Ζευγολατιό
Δήμος Κορινθίων	Κόρινθος
Δήμος Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων	Λουτράκι
Δήμος Νεμέας	Νεμέα
Δήμος Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης	Ξυλόκαστρο
Δήμος Σικωνίων	Κιάτο

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Ο πληθυσμός του νομού Κορινθίας αντιστοιχεί περίπου στο 24,98% (2011) του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου (145.082 κάτοικοι) ενώ καταλαμβάνει το 14,78% της συνολικής έκτασης της περιφέρειας (2.290 km²). Είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος σε πληθυσμό νομός της Πελοποννήσου (μετά την Μεσσηνία) και ο δεύτερος μικρότερος σε έκταση (μετά την Αρκαδία). Αναλυτικά, τα στοιχεία έκτασης και μόνιμου πληθυσμού του 2011 για όλους τους δήμους του νομού αποτυπώνονται στους πίνακες που ακολουθούν.

Ο μεγαλύτερος σε έκταση και πληθυσμό δήμος του νομού Κορινθίας είναι ο Δήμος Κορινθίων με 26,7% της συνολικής έκτασης (611,02 km²), αντιστοιχώντας στο 40,11% του συνολικού πληθυσμού του νομού (58.192 μόνιμοι κάτοικοι).

Πίνακας 3 – Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών Ν. Κορινθίας

Δήμοι	Μόνιμος ¹ Πληθυσμός	Defacto ² Πληθυσμός	Νόμιμος ³ Πληθυσμός	Αριθμός Κατοικιών
Βέλου – Βόχας	19.027	18.984	17.195	12.663
Κορινθίων	58.192	57.833	55.480	32.818
Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων	21.221	21.883	18.349	26.928
Νεμέας	6.483	6.352	7.398	3.416
Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης	17.365	17.319	19.433	18.452
Σικυωνίων	22.794	22.688	22.865	15.146
Σύνολο Νομού	145.082	145.059	140.720	109.423

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Η πληθυσμιακή πυκνότητα του νομού, σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής του 2011 είναι 63,36 κάτοικοι/km² και αποτελεί την πρώτη (1^η) υψηλότερη πληθυσμιακή πυκνότητα μεταξύ των νομών της Πελοποννήσου. Σε επίπεδο Δήμων της χωρικής εμβέλειας του νομού, τον μεγαλύτερο πληθυσμό εμφανίζει ο Δήμος Κορινθίων (58.192) και τον μικρότερο ο Δήμος Νεμέας (6.483). Την μεγαλύτερη πυκνότητα εμφανίζει ο Δήμος Βέλου–Βόχας (115,42) ενώ τη μικρότερη ο Δήμος Νεμέας (31,67).

¹ Ως μόνιμος πληθυσμός ορίζεται ο συνολικός πληθυσμός που δήλωσε ως μόνιμη κατοικία του κατά την απογραφή τον συγκεκριμένο τόπο, ανεξάρτητα από το πού βρέθηκε και απογράφηκε στην επικράτεια της χώρας.

² Ως de facto πληθυσμός (ή πραγματικός πληθυσμός, μέχρι την απογραφή του 2001), ορίζεται ο συνολικός πληθυσμός που βρέθηκε και απογράφηκε στο συγκεκριμένο αυτό τόπο, ανεξάρτητα από το αν διαμένει μόνιμα στον τόπο αυτό, ή αν είναι προσωρινός ή περαστικός.

³ Ως νόμιμος πληθυσμός θεωρείται ο αριθμός των δημοτών κάθε δήμου της χώρας με την υπηκοότητα της χώρας και διαμένουν μόνιμα στην χώρα.

Πίνακας 4 - Έκταση, Μόνιμος Πληθυσμός και Πυκνότητα Πληθυσμού Ν. Κορινθίας (2011)

Δήμοι/Νομός Χώρα	Έκταση (km ²)	Μόνιμος Πληθυσμός					Πυκνότητα (κάτοικοι/km ²)
		Σύνολο	Άρρενες		Θήλεις		
			Αριθμός	%	Αριθμός	%	
Βέλου-Βόχας	164,85	19.027	9.611	50,51	9.416	49,49	115,42
Κορινθίων	611,26	58.192	29.216	50,21	28.976	49,79	95,20
Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων	294,90	21.221	10.482	49,39	10.739	50,61	71,96
Νεμέας	204,70	6.483	3.291	50,76	3.192	49,24	31,67
Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης	411,69	17.365	8.541	49,19	8.824	50,81	42,18
Σικυωνίων	602,54	22.794	11.427	50,13	11.367	49,87	37,83
Ν. Κορινθίας	2.290	145.082	72.568	50,02	72.514	49,98	63,36
Σύνολο Ελλάδας	131.957	10.816.286	5.303.223	49,03	5.513.063	50,97	81,97

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ίδια επεξεργασία

Ως προς την κατά φύλο διάρθρωση του πληθυσμού, σε αντίθεση με την αντίστοιχη της χώρας, παρατηρείται ισοκατανομή με ελαφρά υπεροχή του ανδρικού πληθυσμού (50,02%). Το μεγαλύτερο ποσοστό ανδρών εμφανίζεται στον Δήμο Νεμέας (50,76%), ενώ το μεγαλύτερο των γυναικών στον Δήμο Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης (50,81%).

2.2.1 Πληθυσμιακές μεταβολές 2001-2011

Σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφών της ΕΛ.ΣΤΑΤ, την περίοδο 2001-2011 τόσο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου όσο και στο σύνολο της χώρας παρατηρείται μείωση του μόνιμου πληθυσμού. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει μείωση του μόνιμου πληθυσμού της σε ποσοστό σχεδόν τριπλάσιο από αυτό της χώρας (-3,30% έναντι -1,06%) και την τέταρτη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση μεταξύ των Περιφερειών της, μετά τη Δυτική Ελλάδα, τη Δυτική Μακεδονία και το Βόρειο Αιγαίο.

Στον πίνακα που ακολουθεί, αποτυπώνονται οι βασικές πληθυσμιακές μεταβολές μεταξύ των ετών 2001 και 2011 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, τις Περιφερειακές της Ενότητες (νομούς) και στο σύνολο της χώρας.

Πίνακας 5 - Πληθυσμιακές μεταβολές 2001-2011

Νομοί/ Περιφέρεια/ Χώρα	Μόνιμος Πληθυσμός		Απόλυτη διαφορά 2001-2011	% Μεταβολή 2001-2011	Φυσικό Ισοζύγιο 2001-2010	Φαινόμενη Μετανάστευση (Φ.Μ.)	100* Φ.Μ./ Απόλυτη διαφορά 2001-2011	Φ.Μ. %/ πληθυσμού το 2011
	2001	2011						
Αργολίδα	102.392	97.090	-5.302	-5,18%	-979	-4.323	81,54	-4,45%
Αρκαδία	91.326	86.820	-4.506	-4,93%	-5.362	856	-19,00	0,99%
Κορινθία	144.527	145.082	555	0,38%	-1.109	1.942	233,13	1,34%
Λακωνία	92.811	89.600	-3.211	-3,46%	-3.725	514	-16,01	0,57%
Μεσσηνία	166.566	163.110	-3.456	-2,07%	-6.182	2.726	-78,88	1,67%
Περ. Πελ/σου	597.622	581.980	-15.642	-2,62%	-17.357	1.715	-10,96	0,29%
Σύνολο Χώρας	10.932.136	10.816.286	-115.850	-1,06%	37.651	-182.097	126,07	-1,69%

Πηγή: Απογραφές πληθυσμού 2001, 2011 και επεξεργασία λοιπών στοιχείων πληθυσμού ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Ο νομός Κορινθίας παρουσιάζει αύξηση του μόνιμου πληθυσμού του (0,38%), σε αντίθεση με το σύνολο των νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου και το σύνολο της χώρας όπου παρατηρείται μείωση του μόνιμου πληθυσμού.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται οι βασικές πληθυσμιακές μεταβολές μεταξύ των ετών 2001 και 2011 στους δήμους του Ν. Κορινθίας. Οι απόλυτες διαφορές καθώς και το ποσοστό μεταβολής αφορούν τους μόνιμους πληθυσμούς των δήμων του νομού.

Πίνακας 6 - Πληθυσμιακές μεταβολές Δήμων Ν. Κορινθίας (2001-2011)

Δήμοι/ Νομός	Πραγματικός Πληθυσμός		Νόμιμος Πληθυσμός		Μόνιμος Πληθυσμός		Απόλυτη διαφορά 2001-2011	% Μεταβολή 2001-2011
	2001	2011	2001	2011	2011	2011		
Βέλου-Βόχας	18.323	18.984	17.424	17.195	17.251	19.027	1.776	10,30%
Κορινθίων	60.226	57.833	53.100	55.479	58.523	58.192	--331	-0,57%
Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων	22.480	21.883	16.282	18.349	20.040	21.221	1.181	5,89%
Νεμέας	7.774	6.352	8.287	7.398	7.286	6.483	-803	-11,02%
Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης	21.155	17.319	21.009	19.427	18.224	17.365	-859	-4,71%
Σικυωνίων	24.666	22.688	25.394	22.862	23.203	22.794	-409	-1,76%
Ν. Κορινθίας	154.624	145.059	141.496	140.710	144.527	145.082	555	0,38%

Πηγή: Απογραφές πληθυσμού 2001, 2011 και επεξεργασία λοιπών στοιχείων πληθυσμού ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Από την ανάλυση των παραπάνω στοιχείων, προκύπτουν για την περίοδο 2001-2011 τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η Κορινθία αποτελεί την μοναδική Περιφερειακή Ενότητα της Πελοποννήσου που παρουσιάζει αύξηση του πληθυσμού της. Οι παράγοντες που φαίνεται να επηρέασαν τα πληθυσμιακά μεγέθη της Κορινθίας μεταξύ των άλλων είναι η συγκριτικά με τις λοιπές περιοχές της Πελοποννήσου, καλύτερη πρόσβαση προς τους εθνικούς οδικούς άξονες, η γειννίαση της και η βελτίωση των υποδομών μεταφοράς από και προς το πολεοδομικό συγκρότημα των Αθηνών, καθώς και η ανεπτυγμένη παραγωγική της βάση.
- Σε επίπεδο δήμων, οι δήμοι Βέλου-Βόχας και Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων καταγράφουν σημαντική αύξηση του μόνιμου πληθυσμού τους σε ποσοστό 10,30% και 5,89% αντίστοιχα. Αντίθετα ο δήμοι Νεμέας και Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης παρουσιάζουν σημαντική μείωση του μόνιμου πληθυσμού τους σε ποσοστά 11,02% και 4,71% αντίστοιχα. Οι παραπάνω μεταβολές δείχνουν τυχόν βελτιώσεις και προβλήματα που λειτουργούν ανασταλτικά προς την κατεύθυνση της «εγκατάστασης» ή της «φυγής» του πληθυσμού των παραπάνω δήμων.
- Αρνητικό πρόσημο παρουσιάζει ο νομός Κορινθίας ως προς το Φυσικό Ισοζύγιο (γεννήσεις μείον θάνατοι) του πληθυσμού του (-1.109), σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας (+37.651), εξέλιξη που επηρεάζει αρνητικά και τον δείκτη γήρανσης του πληθυσμού της. Ο νομός Κορινθίας ως προς τον δείκτη Φυσικού Ισοζυγίου παρουσιάζει από τις καλύτερες επιδόσεις μεταξύ του συνόλου των νομών της χώρας.
- Η μετανάστευση στον νομό, υπολογιζόμενη από το αλγεβρικό άθροισμα της φυσικής κίνησης και της συνολικής μεταβολής της δεκαετίας (φαινόμενη μετανάστευση), παρουσιάζει θετικό πρόσημο (1.942 άτομα), αποτελώντας μια από τις περισσότερο ελκυστικές σε «μεταναστευτικές» ροές περιφερειακές ενότητες.

Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τις συνολικές πληθυσμιακές τάσεις στη χώρα, μια από τις αιτίες μείωσης του πληθυσμού εντοπίζεται στη μείωση του πληθυσμού των αλλοδαπών που διαμένουν στις Περιφέρειες της χώρας, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

Συνολικά την περίοδο 2001-2011, δύο (2) από έξι (6) δήμους του νομού παρουσιάζουν θετικές πληθυσμιακές μεταβολές (Δ. Λουτρακίου-Αγίων Θεοδώρων και Βέλου-Βόχας), ένας (1) στασιμότητα (Δ. Κορινθίων), ενώ οι υπόλοιποι τρεις (3) (Δ. Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης, Δ. Νεμέας και Δ. Σικυωνίων) παρουσιάζουν μείωση του μόνιμου πληθυσμού τους.

Σημειώνεται ότι «παράδοξα» της απογραφής, που εντοπίζονται και στην Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας, όπως η μη εξηγήσιμη λογικά στασιμότητα του πληθυσμού της Κορίνθου, σε αντίθεση με την αύξηση του πληθυσμού των γειτονικών της Δήμων (Δ. Λουτρακίου-Αγίων Θεοδώρων και Βέλου-Βόχας), μπορούν να αποδοθούν μόνο σε φαινόμενα «υποαπογραφής» και συνολικά αδυναμιών του συστήματος απογραφής του 2011.

2.2.2 Ανάλυση στοιχείων μόνιμου πληθυσμού

Στην ενότητα αυτή αναλύονται οι λοιποί πληθυσμιακοί και δημογραφικοί δείκτες του νομού Κορινθίας. Στον Πίνακα 6 παρουσιάζεται η ηλικιακή κατανομή και η μέση ηλικία του μόνιμου πληθυσμού κατά δήμο. Το 51,1% του πληθυσμού χαρακτηρίζεται ως αστικός, παρουσιάζοντας μάλιστα το μεγαλύτερο ποσοστό αστικού πληθυσμού στο σύνολο των νομών της Πελοποννήσου.

Πίνακας 7 – Ηλικιακή Κατανομή Μόνιμου Πληθυσμού (2011)

Δήμοι/Νομός	0-9 ετών	10-19 ετών	20-29 ετών	30-39 ετών	40-49 ετών	50-59 ετών	60-69 ετών	70+ ετών	Μέση ηλικία
Βέλου – Βόχας	2.025	1.901	2.095	2.881	2.672	2.444	1.960	3.049	42,2
Κορινθίων	6.227	6.271	7.298	8.998	8.267	7.445	5.908	7.778	40,7
Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων	1.958	1.945	2.092	3.127	2.941	2.956	2.925	3.277	43,8
Νεμέας	612	585	606	897	865	828	725	1.365	45,4
Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης	1.365	1.479	1.736	2.076	2.444	2.459	2.138	3.668	46,7
Σικυωνίων	2.124	2.087	2.579	3.234	3.287	2.974	2.557	3.952	43,8
Σύνολο Νομού	14.311	14.268	16.406	21.213	20.476	19.106	16.213	23.089	43,77

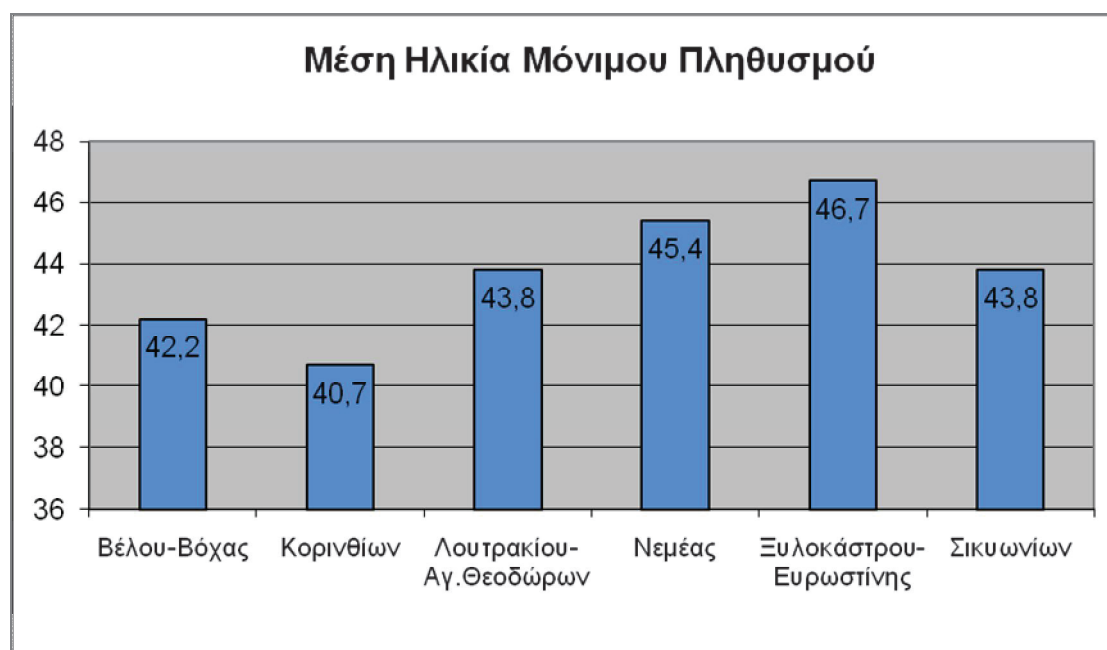
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Από τη μελέτη των αποτελεσμάτων ανά δήμο προκύπτει, ότι όλοι οι δήμοι παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά στις μεγαλύτερες ηλικίες (70+ ετών) με μόνη εξαίρεση τον Δ. Κορινθίων που εμφανίζει τα μεγαλύτερα ποσοστά στην ηλικιακή ομάδα 30-39 ετών. Η πληθυσμιακή πυραμίδα του νομού παρουσιάζει σε κάθε δήμο (εκτός του Δ. Νεμέας) ποσοστά συμμετοχής άνω του 50% των ηλικιακών ομάδων που αποτελούν το εργατικό δυναμικό του νομού (20-60 ετών). Συνεπώς, παρατηρείται μία τάση συγκράτησης του πληθυσμού στο νομό Κορινθίας, γεγονός που μπορεί να δικαιολογηθεί από τη γειτνίαση του με την Αθήνα.

Η μέση ηλικία του μόνιμου πληθυσμού του Ν. Κορινθίας είναι 43,77 έτη, μεγαλύτερη σε σχέση με τη μέση ηλικία του μόνιμου πληθυσμού της Ελλάδας (41,9 έτη).

Στο *Γράφημα 4* απεικονίζεται η μέση ηλικία του μόνιμου πληθυσμού κατά δήμο.

Γράφημα 4 - Μέση ηλικία μόνιμου πληθυσμού δήμων Ν. Κορινθίας (2011)

Η μεγαλύτερη μέση ηλικία (46,7 έτη) εμφανίζεται στο Δ. Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης, ενώ η μικρότερη μέση ηλικία (40,7 έτη) εμφανίζεται στο Δ. Κορινθίων. Οι παραπάνω μέσες τιμές προσδιορίζουν την αστικότητα του πληθυσμού του νομού, καθώς στους δήμους που χαρακτηρίζονται ως αγροτικοί εμφανίζονται υψηλότερες μέσες ηλικίες από τους δήμους που εμφανίζουν μεγαλύτερο ποσοστό αστικού πληθυσμού αντίστοιχα. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι στις αγροτικές περιοχές σε σχέση με τις αστικές περιοχές κατοικούν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Οικογενειακή κατάσταση

Στον Πίνακα 8 παρουσιάζεται η κατανομή του μόνιμου πληθυσμού του Ν. Κορινθίας κατά δήμο και οικογενειακή κατάσταση.

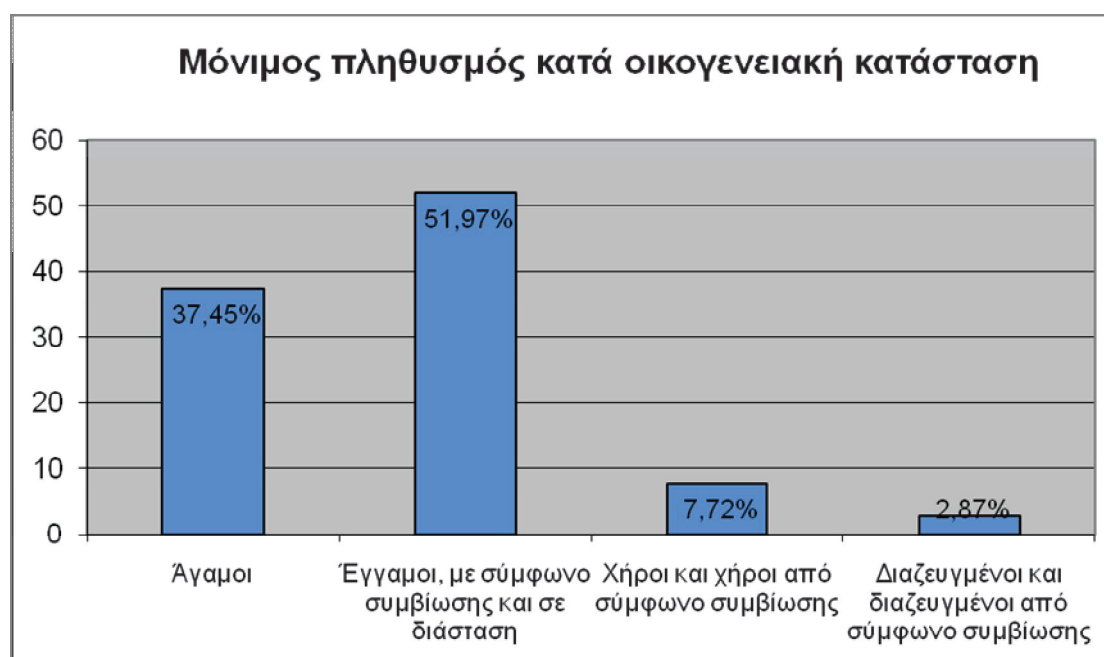
Πίνακας 8 – Μόνιμος πληθυσμός Ν. Κορινθίας κατά οικογενειακή κατάσταση

Δήμοι/Νομός	Άγαμοι	Έγγαμοι με σύμφωνο συμβίωσης και σε διάσταση	Χήροι και χήροι από σύμφωνο συμβίωσης	Διαζευγμένοι και διαζευγμένοι από σύμφωνο συμβίωσης
Βέλου – Βόχας	7.258	9.858	1.454	457
Κορινθίων	23.209	29.336	3.940	1.707
Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων	7.536	11.282	1.567	836
Νεμέας	2.161	3.590	607	125
Ευλοκάστρου – Ευρωστίνης	5.876	9.242	1.788	459
Σικωονίων	8.288	12.092	1.840	574
Σύνολο Νομού	54.328	75.400	11.196	4.158

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Το 51,9% του πληθυσμού του νομού είναι κατά νόμο έγγαμοι (έγγαμοι, σύμφωνο συμβίωσης, σε διάσταση), ενώ το 37,45% του πληθυσμού είναι άγαμοι. Τα αντίστοιχα ποσοστά του συνολικού πληθυσμού της χώρας είναι 50,3% έγγαμοι και 39,1% άγαμοι.

Γράφημα 5 - Ποσοστά μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας κατά οικογενειακή κατάσταση

Στοιχεία Νοικοκυριών και Πυρηνικών Οικογενειών

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2011, το σύνολο των νοικοκυριών⁴ της Ελλάδας ανέρχεται σε 4.134.540, το μέσο μέγεθος νοικοκυριού ανέρχεται σε 2,6 άτομα, ενώ το σύνολο των πυρηνικών οικογενειών⁵ ανέρχεται σε 3.021.4215. Στον Πίνακα 9 παρουσιάζεται η κατανομή των νοικοκυριών και των πυρηνικών οικογενειών του Ν. Κορινθίας κατά δήμο.

Πίνακας 9 – Μόνιμος πληθυσμός Ν. Κορινθίας κατά οικογενειακή κατάσταση

Δήμοι/Νομός	Αριθμός Νοικοκυριών	Μέσο μέγεθος νοικοκυριού	Αριθμός Πυρηνικών Οικογενειών
Βέλου – Βόχας	6.491	2,91	5.431
Κορινθίων	20.125	2,81	16.310
Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων	8.138	2,55	6.183
Νεμέας	2.314	2,78	1.907
Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης	6.583	2,61	5.080
Σικυωνίων	8.037	2,82	6.580
Σύνολο Νομού	51.688	2,75	41.491

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Το μέσο μέγεθος νοικοκυριού στο νομό ανέρχεται σε 2,75 άτομα με το μεγαλύτερο μέσο μέγεθος να εμφανίζεται στο Δ. Βέλου - Βόχας (2,91 άτομα) και το μικρότερο στο Δ. Λουτρακίου - Αγ. Θεοδώρων (2,55 άτομα). Το σύνολο των νοικοκυριών του νομού ανέρχεται σε 51.688, ενώ το σύνολο των πυρηνικών οικογενειών ανέρχεται σε 41.491. Ο Δ. Κορινθίων, ως ο μεγαλύτερος σε πληθυσμό δήμος του νομού, καταλαμβάνει το 38,94% των νοικοκυριών και το 39,31% των πυρηνικών οικογενειών του νομού, ενώ το μέσο μέγεθος νοικοκυριού στο συγκεκριμένο δήμο ανέρχεται στα 2,81 άτομα.

⁴ Ως νοικοκυριό θεωρείται το σύνολο των ατόμων που διαμένουν μόνιμα σε μια κατοικία (κανονική ή μη κανονική) είτε έχουν συγγενικές σχέσεις είτε όχι.

⁵ Ως πυρηνική οικογένεια θεωρείται η ύπαρξη δύο ή περισσότερων ατόμων μέσα στο νοικοκυριό, τα οποία σχετίζονται ως σύζυγοι, ως συμβιούντες σύντροφοι ή ως γονέας και παιδί.

Υπηκοότητα

Από τα αποτελέσματα της απογραφής προκύπτει ότι 9.904.286 άτομα έχουν ελληνική υπηκοότητα (91,57%), ενώ το σύνολο των αλλοδαπών που διέμεναν μόνιμα στην Ελλάδα όπως και των ατόμων χωρίς ή με αδιευκρίνιστη υπηκοότητα ανήλθε σε 912.000 άτομα (8,43%). Στον Πίνακα 9 παρουσιάζεται η κατανομή του μόνιμου πληθυσμού του Ν. Κορινθίας κατά υπηκοότητα.

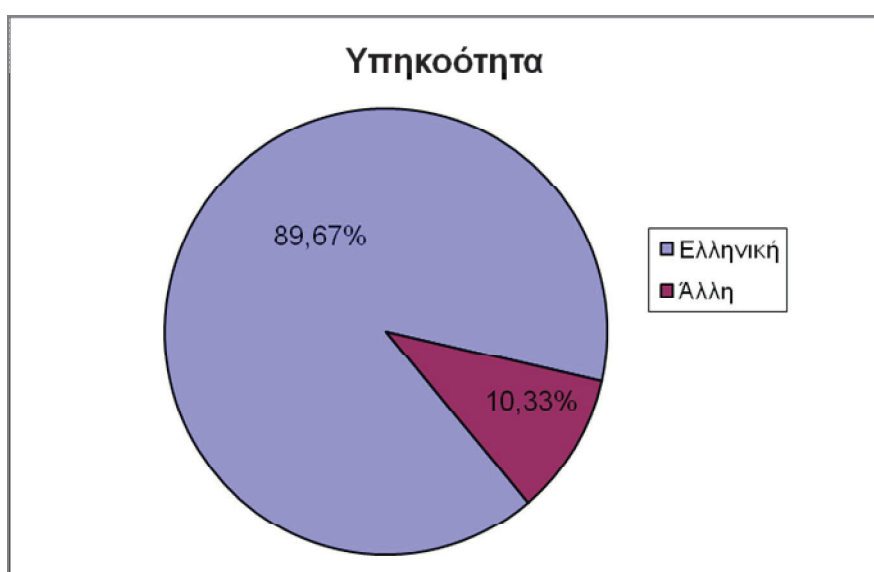
Πίνακας 10 – Υπηκοότητα μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας

Δήμοι/Νομός	Ελληνική	(%)	Άλλη	(%)
Βέλου – Βόχας	16.868	88,65	2.159	11,35
Κορινθίων	52.342	89,95	5.850	10,05
Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων	19.161	90,29	2.060	9,71
Νεμέας	5.856	90,33	627	9,67
Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης	15.696	90,39	1.669	9,61
Σικωνίων	20.171	88,49	2.623	11,51
Σύνολο Νομού	130.094	89,67	14.988	10,33

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ίδια επεξεργασία

Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών που διέμεναν μόνιμα στο νομό εμφανίζεται στο Δ. Σικωνίων (11,51%), ενώ το μικρότερο ποσοστό παρατηρείται στο Δ. Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης (9,61%).

Γράφημα 6 - Μόνιμος πληθυσμός Ν. Κορινθίας κατά υπηκοότητα

Το 89,67% του μόνιμου πληθυσμού του Ν. Κορινθίας έχει Ελληνική υπηκοότητα, ενώ το υπόλοιπο 10,33% διατηρούν άλλη υπηκοότητα.

Ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης

Το σύνολο του μόνιμου πληθυσμού του Ν. Κορινθίας για το οποίο καταγράφηκε το επίπεδο εκπαίδευσης ανέρχεται στα 135.914 άτομα (93,68% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού), και αφορά άτομα γεννηθέντα το 2004 και πριν (ηλικία 10+ ετών). Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή του μόνιμου πληθυσμού του νομού κατά δήμο και ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης.

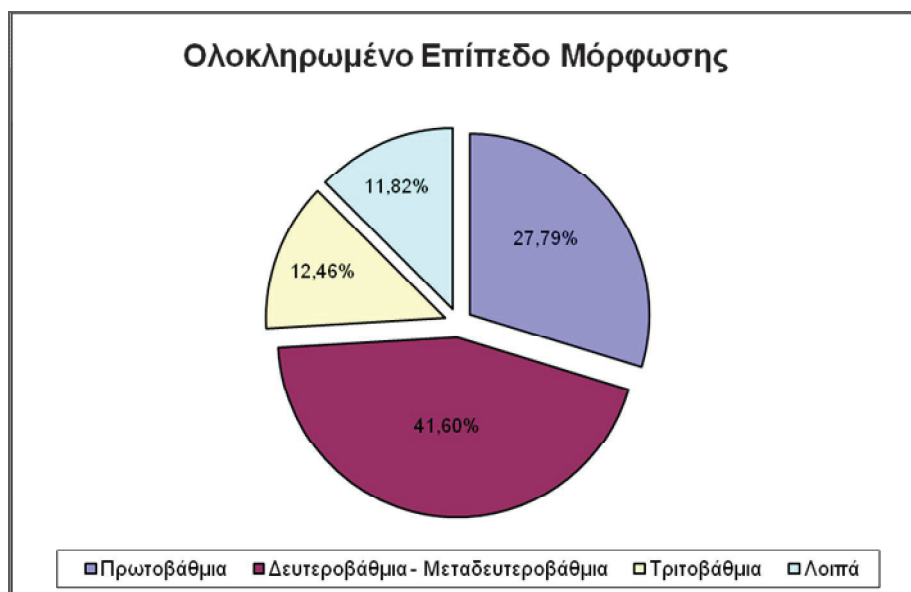
Πίνακας 11 – Ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας

Δήμοι/Νομός	Πρωτοβάθμια	Δευτεροβάθμια Μεταδευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια	Λοιπά
Βέλου – Βόχας	5.032	7.756	2.259	2.676
Κορινθίων	14.637	24.533	7.895	7.124
Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων	5.664	9.199	2.920	2.195
Νεμέας	2.324	2.421	510	839
Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης	5.505	7.263	2.095	1.653
Σικυνίων	7.163	9.189	2.401	2.661
Σύνολο Νομού	40.325	60.361	18.080	17.148

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Το μεγαλύτερο ποσοστό του μόνιμου πληθυσμού (41,60%) του νομού παρουσιάζει επίπεδο δευτεροβάθμιας-μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσιο, Λύκειο, ΙΕΚ), ενώ ένα ποσοστό 12,46% είναι κάτοχοι βασικού τίτλου σπουδών (ΑΕΙ, ΤΕΙ, Μεταπτυχιακά Διπλώματα, Διδακτορικά).

Γράφημα 7 - Ολοκληρωμένο επίπεδο μόρφωσης μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας

Κατάσταση ασχολίας

Με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής σε κάθε δήμο του Ν. Κορινθίας, οι περισσότεροι αναλογικά απασχολούμενοι εμφανίζονται στο Δ. Σικωνίων (35,40%), μαθητές/σπουδαστές στο Δ. Κορινθίων (15,57%), συνταξιούχοι στο Δ. Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης (30,22%), ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που ζητούσαν εργασία παρατηρείται στο Δ. Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων (8,02%).

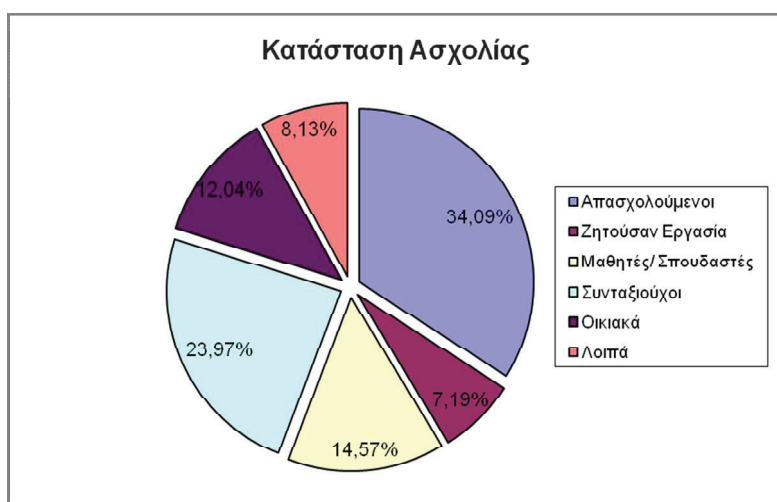
Πίνακας 12 – Κατάσταση ασχολίας μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας

Δήμοι/Νομός	Απασχολούμενοι	Ζητούσαν εργασία	Μαθητές/Σπουδαστές	Συνταξιούχοι	Οικιακά	Λοιπά
Βέλου – Βόχας	6.674 (35,08%)	1.352 (7,11%)	2.815 (14,79%)	4.445 (23,36%)	2.313 (12,16%)	1.428 (7,51%)
Κορινθίων	19.969 (34,32%)	4.471 (7,68%)	9.060 (15,57%)	12.107 (20,81%)	6.894 (11,85%)	5.691 (9,78%)
Λουτρακίου Αγίων Θεοδώρων	6.751 (31,81%)	1.701 (8,02%)	2.993 (14,10%)	5.426 (25,57%)	2.693 (12,69%)	1.657 (7,81%)
Νεμέας	2.280 (35,17%)	313 (4,83%)	865 (13,34%)	1.851 (28,55%)	702 (10,83%)	472 (7,28%)
Ξυλοκάστρου Ευρωστίνης	5.719 (32,93%)	1.058 (6,09%)	2.304 (13,27%)	5.248 (30,22%)	2.043 (11,77%)	993 (5,72%)
Σικωνίων	8.068 (35,40%)	1.543 (6,77%)	3.107 (13,63%)	5.705 (25,03%)	2.043 (12,38%)	1.550 (6,80%)
Σύνολο Νομού	49.461	10.438	21.144	34.782	16.688	11.791

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Το μεγαλύτερο ποσοστό του μόνιμου πληθυσμού του νομού είναι απασχολούμενοι (34,09%), ακολουθούν οι συνταξιούχοι (23,97%), μαθητές/σπουδαστές (14,57%) και οικιακά (12,04%), ενώ ένα ιδιαίτερο ποσοστό 7,19% αναζητεί εργασία..

Γράφημα 8 – Κατάσταση ασχολίας μόνιμου πληθυσμού Ν. Κορινθίας

2.3 Χωροταξική Διάρθρωση και Χωρική Οργάνωση

Τα βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της περιοχής του Ν. Κορινθίας εστιάζονται, από άποψη οικονομικών λειτουργιών, στο γεγονός ότι αποτελεί τμήμα του ευρύτερου οικονομικού συμπλέγματος της Αττικής (Αθήνα – Πειραιάς). Από το νομό διέρχεται ο σύγχρονος οδικός άξονας Πάτρας – Αθήνας – Θεσσαλονίκης – Ευζώνων, ο οποίος ανήκει στα διευρωπαϊκά οδικά δίκτυα και ο ρόλος του είναι νευραλγικής σημασίας, δεδομένου ότι διασχίζει το μεγαλύτερο μέρος της Ελλάδας, ενώνοντας 6 περιφέρειες, 11 νομούς, 14 πόλεις, 9 μεγάλα λιμάνια και 6 αεροδρόμια, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Επιπλέον, η Κορινθία διαθέτει μεγάλη παραγωγική υποδομή και στους τρεις τομείς της οικονομίας, πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή.

Σύμφωνα με το ισχύον Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικό Σχεδιασμού (Απόφαση 25294 – ΦΕΚ 1485/10-10-2003) στο Ν. Κορινθίας εμφανίζονται δύο (2) κατηγορίες πόλων ανάπτυξης της, και συγκεκριμένα:

- Κύριος πόλος ανάπτυξης διαπεριφερειακής εμβέλειας, που περιλαμβάνουν την Κόρινθο (μαζί την Τρίπολη και την Καλαμάτα).
- Ενδοπεριφερειακά κέντρα ανάπτυξης που περιλαμβάνουν το Λουτράκι, το Κιάτο, την Γκούρα και την Νεμέα.

Οι άξονες ανάπτυξης της ΠΕ Κορινθίας ορίζονται κυρίως από τους παραπάνω πόλους/οικιστικά κέντρα ανάπτυξης, καθώς και τους βασικούς χερσαίους άξονες και κόμβους μεταφορών.

Οι κύριοι, εθνικής – διαπεριφερειακής εμβέλειας οδικοί άξονες είναι οι:

- Αθήνα – Κόρινθος – Πάτρα (ΠΑΘΕ – οδικός και σιδηροδρομικός), διεθνούς / ευρωπαϊκής εμβέλειας
- Αθήνα – Κόρινθος – Τρίπολη – Καλαμάτα, εθνικής εμβέλειας

Ως θαλάσσιοι κύριοι άξονες ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα (εθνικής – διαπεριφερειακής εμβέλειας) είναι ο άξονας Λιμάνι Αγ. Θεοδώρων με τον ευρύτερο Εθνικό και Μεσογειακό χώρο.

Στο ισχύον Χωροταξικό του Ν. Κορινθίας αποτυπώνονται χωρικές ενότητες με ομοιογενή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, ενώ προτείνεται ο χαρακτηρισμός διαφόρων περιοχών ως περιοχές ειδικών χωροταξικών παρεμβάσεων, η οριοθέτηση οργανωμένων υποδοχέων τουριστικής ανάπτυξης, καθώς και η εκπόνηση Πολεοδομικών Σχεδίων (ΠΣ), όπως Ρυθμιστικά Σχέδια, Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (με τα πλέον πρόσφατα του Βέλου). Επιπλέον, προτείνονται Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου στους Αγ. Θεοδώρους καθώς και Σχέδια Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Βόχας).

Χαρακτηριστικά στοιχεία της χωροταξικής διάρθρωσης και χωρικής οργάνωσης του Ν. Κορινθίας αποτελούν τα εξής:

- Ασυνέχεια του χώρου λόγω των φυσικών εμποδίων και της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας
- Έλλειψη ισχυρών πόλων-κέντρων ανάπτυξης εθνικής εμβέλειας καθώς και κυρίαρχου αστικού δυναμικού πόλου ανάπτυξης και χωρικής συσπείρωσης
- Πολλαπλός αναπτυξιακός δυισμός που εκφράζεται μέσω των διαφοροποιήσεων εντός της Περιφερειακής Ενότητας (δημογραφικά χαρακτηριστικά, υποδομές, παραγωγική βάση)
- Μη χωρική ολοκλήρωση λόγω της διοικητικής διάσπασης της Κορινθίας σε έξι δήμους

Σημειώνεται ότι το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού τελεί υπό αναθεώρηση και επικαιροποίηση, ώστε να ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στην Ευρώπη και στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και επιτάσσουν την προσαρμογή της αναπτυξιακής και χωροταξικής πολιτικής της Περιφερειακής Ενότητας στα νέα δεδομένα της κλιματικής αλλαγής και της οικονομικής συγκυρίας και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις προσέλκυσης νέων βιώσιμων επενδύσεων σε ορθολογικά και θεματικά προσδιορισμένους χώρους.

Η νέα χωροταξική οργάνωση θα πρέπει να στοχεύει στην ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής του νομού, στην εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών και στην ρύθμιση και οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και λειτουργιών, λαμβάνοντας υπόψη την ορθολογική κατανομή, διάρθρωση και ανάπτυξη των φυσικών πόρων, καθώς και των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και

δημογραφικών δεδομένων ώστε να βελτιωθούν η ισορροπία του δικτύου των πόλεων, οι σχέσεις πόλης-υπαίθρου, η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος, οδηγώντας στην ολοκληρωμένη εφαρμογή των προγραμμάτων ανάπτυξης σε συγκεκριμένες εδαφικές ενότητες που θα επιλεγθούν.

Σε αυτήν την κατεύθυνση οι προτάσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν την χωροθέτηση και ανάπτυξη:

- Υποδομών που συνδέονται με την τόνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, την προσέλκυση νέων επενδύσεων και τον εκσυγχρονισμό υφισταμένων επιχειρήσεων. Τέτοιου είδους υποδομές θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη και εξυγίανση οργανωμένων περιοχών δραστηριοτήτων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η δημιουργία Βιομηχανικών Περιοχών, Επιχειρηματικών, Τεχνολογικών και Θεματικών Πάρκων, η οριοθέτηση Γεωργικής Γης Υψηλής Προτεραιότητας, ο χαρακτηρισμός ζωνών κτηνοτροφίας κ.λπ.
- Υποδομών διοικητικών, κοινωνικών, τεχνικών, πολιτιστικών που θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τόσο των κατοίκων των πόλεων που θα αναπτυχθούν, όσο και των κατοίκων όλου του νομού
- Υποδομών που σχετίζονται με την οργανωμένη διαχείριση απορριμμάτων (χώροι διάθεσης και επεξεργασίας απορριμμάτων, βιολογικοί καθαρισμοί, ανακύκλωση).
- Υποδομών ήπιας ανάπτυξης με στόχο, αφενός την ανάδειξη και τον σεβασμό του φυσικού τοπίου και αφετέρου την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει η γεωμορφολογία του Ν. Κορινθίας, αναπτύσσοντας εναλλακτικές μορφές τουρισμού σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος.
- Υποδομών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, εκμεταλλεόμενοι τις δυνατότητες που παρουσιάζονται από την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων (ανέμου, ήλιου, νερού).

Πέρα των παραπάνω, στο νέο χωροταξικό σχεδιασμό θα πρέπει να οριοθετηθούν και να χαρακτηριστούν περιοχές που θα χρησιμοποιηθούν προς οικιστική ανάπτυξη και περιοχές όπου θα στεγαστούν επιχειρήσεις ενταγμένες στον παραγωγικό ιστό της ΠΕ Κορινθίας. Η αντιμετώπιση αυτής της ανάγκης, προκύπτει από το γεγονός πως περιοχές που αναπτύσσονται ως εν δυνάμει οικιστικές, επεκτείνονται προς χώρους

όπου έχουν χαρακτηριστεί ως defacto περιοχές παραγωγικής ζώνης, λόγω μη επάρκειας χώρων οικιστικής ανάπτυξης, καθώς και λόγω της υπερβάλλουσας ζήτησης των περιοχών που βρίσκονται κοντά στο μητροπολιτικό κέντρο της Αττικής. Παράλληλα, στα μεγάλα αστικά κέντρα του νομού έχει προκύψει ανάγκη επέκτασης του αστικού ιστού, αρκετές φορές σε περιοχές που αποτελούν τα φυσικά σύνορα όμορων Δήμων. Αποτέλεσμα αυτού είναι η δημιουργία ενός ενιαίου μετώπου Δήμων χωρίς την δυνατότητα διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών του καθενός.

2.4 Τεχνικές Υποδομές

2.4.1 Οδικό Δίκτυο

Το οδικό δίκτυο του νομού είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο, λόγω της έκτασης και της γεωμορφολογίας του εδάφους. Ο σημαντικότερος οδικός άξονας είναι η νέα Εθνική Οδός Πάτρας - Αθήνας - Θεσσαλονίκης - Ευζώνων η οποία ανήκει στα σύγχρονα διευρωπαϊκά οδικά δίκτυα. Ο ρόλος της είναι νευραλγικής σημασίας, δεδομένου ότι διασχίζει το μεγαλύτερο μέρος της Ελλάδας συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας και κατά συνέπεια στην περιοχή της Κορινθίας.

Περαιτέρω, το σύστημα οδικών συνδέσεων της ευρύτερης περιοχής του νομού Κορινθίας αποτελείται από:

- Την Παλαιά Εθνική Οδό Κορίνθου - Πατρών η οποία εξυπηρετεί στο μεγαλύτερο μέρος τις συνδέσεις των οικισμών που βρίσκονται στην παραλία του Κορινθιακού Κόλπου με την Κόρινθο, αλλά και με την Αθήνα τουλάχιστον για όσα χωριά βρίσκονται μεταξύ του Κιάτου και της Κορίνθου.
- Την Εθνική Οδό Κορίνθου – Άργους, η οποία συνδέεται με την Εθνική Οδό Κορίνθου - Πατρών στο ύψος της Αρχαίας Κορίνθου, καθώς και με την Παλαιά Εθνική Οδό Κορίνθου - Πατρών, με ανισόπεδους κόμβους και μικρού μήκους παρακαμπτήριες συνδέσεις εκτός από τις συνδέσεις μέσω της πόλης της Κορίνθου

Σημαντικές αρτηρίες στην ευρύτερη περιοχή της Κορινθίας είναι και οι εξής:

- Η επαρχιακή οδός Λουτρακίου - Ισθμού
- Η επαρχιακή οδός Κορίνθου - Εξαμιλίων - Σοφικού
- Η επαρχιακή οδός Ίσθμιων - Επιδαύρου
- Η επαρχιακή οδός Αρχαίας Κορίνθου - Εξαμιλίων - Κάτω Βρύσης - Ίσθμιων

Το οδικό δίκτυο στην ευρύτερη περιοχή της Κορινθίας είναι γενικά σε καλή κατάσταση και δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα σε αυτό. Στα παράλια και στα πεδινά είναι περισσότερο ανεπτυγμένο, ενώ είναι λιγότερο επαρκές, ποσοτικά και ποιοτικά, στις ορεινές περιοχές του νομού. Οι ανάγκες για νέες διανοίξεις δρόμων προκύπτουν κυρίως λόγω νέων εγκρίσεων εντάξεων περιοχών στα πολεοδομικά σχέδια.

2.4.2 Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Ο Ν. Κορινθίας συνδέεται σιδηροδρομικά με την Αττική και την υπόλοιπη Ελλάδα μέσω του Προαστιακού Σιδηροδρόμου Αθηνών ο οποίος διέρχεται από την Κόρινθο και φθάνει ως το Κιάτο. Η λειτουργία του προαστιακού σιδηροδρόμου έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της Κορινθίας. Η απόσταση Αθηνών - Κορίνθου είναι 79,684 χλμ. και καλύπτεται σε περίπου 1½ ώρα από τα τραίνα του Ο.Σ.Ε. Γίνονται αρκετά δρομολόγια ημερησίως και σχεδόν ανά μία ώρα υπάρχει αναχώρηση τραίνου και από Αθήνα προς Κόρινθο και από Κόρινθο προς Αθήνα. Ο προαστιακός έχει συμβάλει αποφασιστικά στην ασφαλή διακίνηση εργαζομένων, επισκεπτών από και προς την πρωτεύουσα, στην προσέλκυση πληθυσμού για παραθεριστική κατοικία και συνολικά στη συγκράτηση του πληθυσμού του νομού Κορινθίας.

2.4.3 Θαλάσσιες Συνδέσεις - Υποδομές

Στις θαλάσσιες μεταφορές, δευτερεύον ρόλο διαδραματίζουν τα λιμάνια της Κορίνθου και του Κιάτου (μικρότερο λιμάνι και τουριστικό αγκυροβόλιο) στην Κορινθία. Στην πόλη της Κορίνθου, υπάρχει το κύριο λιμάνι του νομού, το οποίο έχει έκταση 4.000 τ.μ. και διαθέτει κτιριακές εγκαταστάσεις 500 τ.μ. καθώς και δύο προβλήτες μήκους 110 και 120 μέτρων αντίστοιχα. Υπάρχει μικρή εμπορευματική κίνηση, κυρίως των βιομηχανιών της ευρύτερης περιοχής της Κορινθίας και μερικών γεωργικών προϊόντων. Επίσης, υπάρχει και σχετική τουριστική κίνηση από κρουαζιερόπλοια, λόγω του Ισθμού.

Ο Ν. Κορινθίας, λόγω της μεγάλης ακτογραμμής του, διαθέτει τουριστικούς λιμένες-αγκυροβόλια στο Λουτράκι, στο Βραχάτι, στο Ξυλόκαστρο, οι οποίες έχουν βραβευτεί και με τις γαλάζιες σημαίες της ΕΕ. Συνολικά ο νομός διαθέτει 14 λιμάνια-μαρίνες-αγκυροβόλια, με αποτέλεσμα να κατατάσσεται στη δεύτερη θέση μεταξύ των νομών της Περιφέρειας με τις περισσότερες λιμενικές υποδομές (πίσω από τη Λακωνία που έχει 22).

Πίνακας 13 – Λιμενικές Υποδομές Ν. Κορινθίας

Λιμάνια-Μαρίνες-Αγκυροβόλια		Περιοχή
Λιμάνια	Δερβενίου	Δερβέني
	Ίσθμια	Ίσθμια
	Κιάτου	Κιάτο
	Κορίνθου	Κόρινθος
	Λουτράκι	Λουτράκι
Μαρίνες	Βραχατίου	Βραχάτι
	Κάτω Άσσου	Κάτω Άσσοσ
	Μαυρολίμνης	Μαυρολίμνη
	Ξυλόκαστρο	Ξυλόκαστρο
Αγκυροβόλια	Κιάτου	Κιάτο
	Κόρφος	Κόρφος
	Ξενοδοχείο Ποσειδών	Λουτράκι
	Παλαιό Καλαμάκι	Παλαιό Καλαμάκι
	Πηγής	Λουτρά Ωραίας Ελένης

Πηγή: www.tourportal.gr, Ίδια επεξεργασία

2.4.4 Εμπορευματικοί σταθμοί

Οι εμπορευματικοί σταθμοί βρίσκονται στο λιμάνι και στον σιδηροδρομικό σταθμό της Κορίνθου, στον σιδηροδρομικό σταθμό του Κιάτου και στους κατά τόπους σταθμούς των Κ.Τ.Ε.Λ. Κορινθίας.

2.4.5 Ακαδημαϊκά - Τεχνολογικά ιδρύματα

Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα που λειτουργούν στην περιοχή του νομού Κορινθίας βρίσκονται στην πόλη της Κορίνθου και αποτελούν τμήματα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Συγκεκριμένα, πρόκειται για το Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής και για το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων.

2.4.6 Βιομηχανικές περιοχές - Βιομηχανικά πάρκα

Στο νομό Κορινθίας δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες βιομηχανικές περιοχές ή βιομηχανικά πάρκα. Ωστόσο, έχουν αναπτυχθεί άτυπα βιομηχανικές και βιοτεχνικές ζώνες, κατά μήκος των κύριων οδικών αξόνων του νομού και συγκεκριμένα στις περιοχές του Λουτρακίου, των Αγίων Θεοδώρων, της Κορίνθου και του Κιάτου.

2.4.7 Νοσοκομεία

Στον τομέα της υγείας, σύμφωνα με τον Υγειονομικό Χάρτη της Ελλάδος, οι υποδομές στην περιοχή της Κορινθίας αφορούν 1 γενικό νοσοκομείο στην Κόρινθο, 6 κέντρα υγείας στις περιοχές Λουτρακίου, Νεμέας, Ξυλοκάστρου, Κιάτου και Γκούρας, 1 μονάδα υγείας του Ι.Κ.Α. στην Κόρινθο και 2 μονάδες υγείας του Ι.Κ.Α. στο Κιάτο, 1 ιδιωτική μαιευτική – γυναικολογική κλινική και 1 ιδιωτική γενική ιατρική κλινική στην Κόρινθο καθώς και 37 περιφερειακά ιατρεία σε διάφορες περιοχές του νομού.

2.4.8 Ειδικές Τουριστικές Υποδομές

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ε.Ο.Τ. στην Κορινθία υπάρχουν 120 καταλύματα όλων των κατηγοριών με 4.541 δωμάτια και 9.916 κλίνες. Στην ορεινή Κορινθία και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή του ορεινού όγκου της Ζήρειας λειτουργεί αθλητικό – χιονοδρομικό κέντρο με δύο αναβατήρες και πίστα συνολικού μήκους 500 μέτρων. Επίσης, στην ίδια περιοχή, στο Ρέθι Κορινθίας, λειτουργεί κέντρο ελεύθερης ιππασίας και ορεινών δραστηριοτήτων.

Στο Λουτράκι λειτουργεί το νέο υπερσύγχρονο υδροθεραπευτήριο υψηλών προδιαγραφών, καθώς επίσης και το Αλεξάνδρειο Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο, ένας υπερσύγχρονος πολυχώρος με άρτια τεχνολογική υποδομή, που μπορεί να φιλοξενήσει επαγγελματικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις υψηλών απαιτήσεων, όπως συνέδρια, σεμινάρια, ημερίδες, εκθέσεις κ.λπ. Επίσης, στο Λουτράκι λειτουργεί από το 1995 το Club Hotel Casino Loutraki, το μεγαλύτερο σε μέγεθος καζίνο της Ευρώπης.

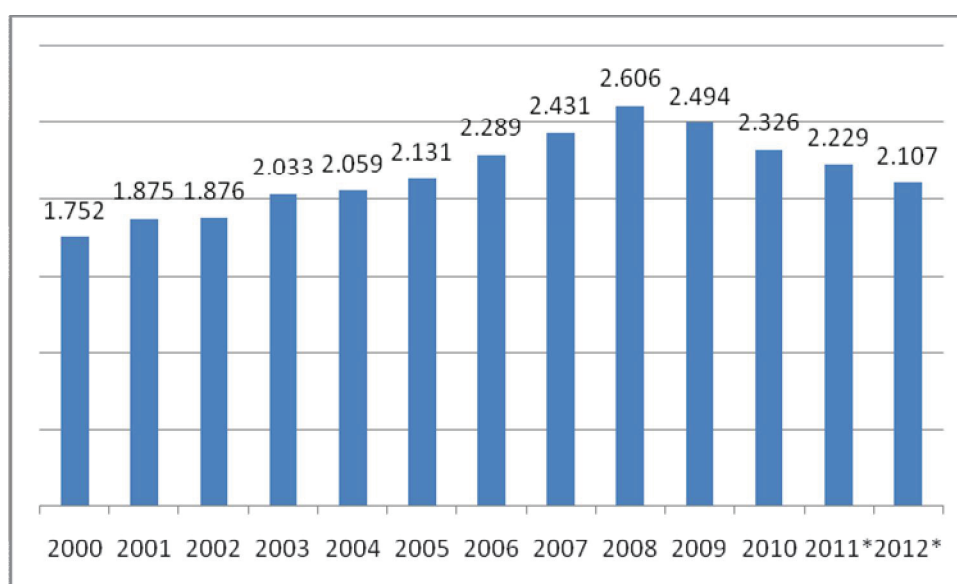
Κεφάλαιο 3

Οικονομικά Στοιχεία Βασικά Χαρακτηριστικά Ν. Κορινθίας

3.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Η διαχρονική εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της Κορινθίας, σε τρέχουσες τιμές, τη χρονική περίοδο 2000-2012 απεικονίζεται στο *Γράφημα 9*:

Γράφημα 9 - Εξέλιξη ΑΕΠ Ν. Κορινθίας 2000-2012 (σε εκ. €)

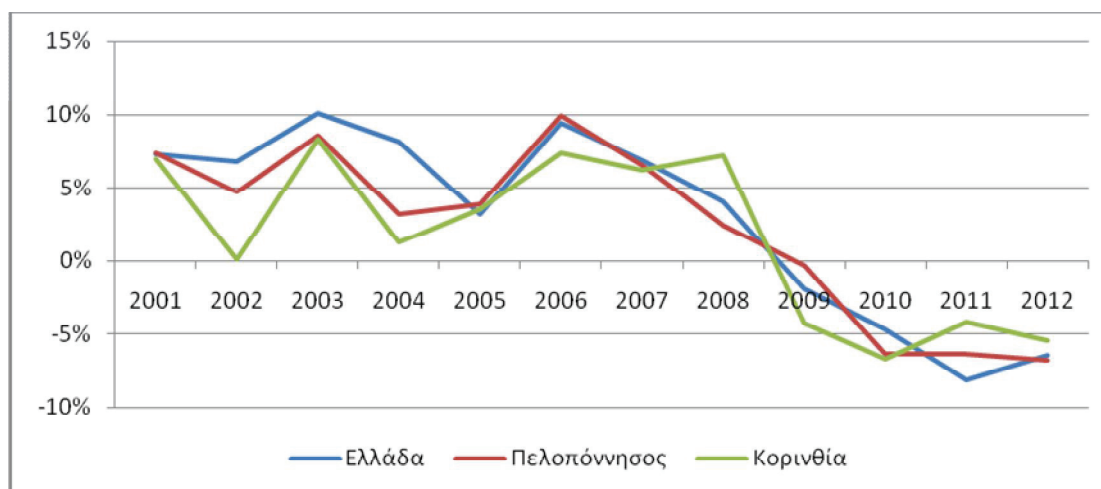

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (* προσωρινά στοιχεία), Ιδία επεξεργασία

Την περίοδο 2000-2008 παρατηρείται αύξηση του ύψους του ΑΕΠ, με μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής της τάξης του 5,13%, χαμηλότερο του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας (6,94%). Αντίθετα, από το έτος 2009, παρουσιάζεται μείωση του ΑΕΠ, τόσο στο επίπεδο της χώρας, όσο και στο επίπεδο του νομού, αποτέλεσμα της εκδηλούμενης κρίσης, που επηρεάζει μέχρι σήμερα αρνητικά την οικονομία της χώρας και των Περιφερειών της. Ο Ν. Κορινθίας εμφανίζει μείωση του ύψους του ΑΕΠ, με μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής της τάξης του (-5,17%), οριακά μικρότερο του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας (-5,33%). Τα αποτελέσματα της ύφεσης, θα οδηγήσουν σε περαιτέρω μείωση του παραγόμενου ΑΕΠ της χώρας και των περιφερειών της. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το ύψος του ΑΕΠ της χώρας το 2012 ανέρχεται στα επίπεδα του 2004.

Η διακύμανση του ΑΕΠ του Ν. Κορινθίας, σε σύγκριση με το αντίστοιχο της περιφέρειας και της χώρας, παρουσιάζεται στο *Γράφημα 10*.

Γράφημα 10 - Εξέλιξη ΑΕΠ Ν. Κορινθίας, Πελοποννήσου & Ελλάδας 2001-2012

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Αναφορικά με την κατανομή του ΑΕΠ στην Ελλάδα, ο Ν. Κορινθίας το έτος 2012 παράγει περίπου το 1,08% του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας, επίδοση που τον κατατάσσει στην 16^η θέση μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων της χώρας. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ, η Κορινθία το έτος 2010 κατέγραψε τη χειρότερη επίδοση της δεκαετίας (1,03%), η οποία σε συνδυασμό με την αντίστοιχη χαμηλότερη επίδοση της Περιφέρειας Πελοποννήσου (4,17%) υποδηλώνει μείωση του ρόλου και της συμμετοχής του νομού (και της περιφέρειας) στη συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας. Στον *Πίνακα 12* που ακολουθεί αποτυπώνεται το ύψος του παραγόμενου ΑΕΠ στο επίπεδο της χώρας, της περιφέρειας και των νομών της, καθώς και το ποσοστό συμβολής των νομών και της περιφέρειας στη διαμόρφωση του εθνικού ΑΕΠ.

Η τάση μείωσης της συμβολής της Κορινθίας, αποτελεί χαρακτηριστικό της εσωτερικής διάθρωσης και διακύμανσης του περιφερειακού ΑΕΠ την περίοδο 2000-2009. Ο νομός Κορινθίας, την περίοδο 2000-2009, διατηρούσε σταθερά την πρώτη θέση μεταξύ των ΠΕ Πελοποννήσου, με εξαίρεση το έτος 2007, όπου η Μεσσηνία παρουσίασε οριακά υψηλότερο ΑΕΠ (κατά 0,01%). Αντίθετα, την περίοδο 2010-2012, η Κορινθία υποχώρησε στη δεύτερη θέση μεταξύ των ΠΕ, καθώς η αύξηση της συμμετοχής της Μεσσηνίας τη διατηρεί σταθερά στην πρώτη θέση σε όλη την παραπάνω περίοδο. Οι υπόλοιπες ΠΕ παρουσιάζουν μικρές αυξομειώσεις στη συμμετοχή τους, με το ποσοστό τους να παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις.

Πίνακας 14 – Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά Νομό, στη Περιφέρεια Πελοποννήσου και στη Χώρα (εκ. €, τρέχουσες τιμές)

Νομού/ Περιφέρεια/ Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Αργολίδα	1.108	1.224	1.362	1.456	1.468	1.558	1.738	1.869	1.936	1.916	1.786	1.617	1.485
	0,78%	0,81%	0,84%	0,82%	0,76%	0,78%	0,80%	0,80%	0,80%	0,81%	0,79%	0,78%	0,76%
Αρκαδία	1.139	1.200	1.266	1.402	1.480	1.509	1.710	1.778	1.719	1.802	1.667	1.489	1.366
	0,80%	0,79%	0,78%	0,79%	0,77%	0,76%	0,78%	0,76%	0,71%	0,76%	0,74%	0,72%	0,70%
Κορινθία	1.752	1.875	1.876	2.033	2.059	2.131	2.289	2.431	2.606	2.494	2.326	2.229	2.107
	1,24%	1,23%	1,16%	1,14%	1,07%	1,07%	1,05%	1,04%	1,08%	1,05%	1,03%	1,07%	1,08%
Λακωνία	900	962	1.032	1.096	1.161	1.145	1.237	1.343	1.353	1.372	1.281	1.207	1.161
	0,63%	0,63%	0,64%	0,61%	0,60%	0,57%	0,57%	0,58%	0,56%	0,58%	0,57%	0,58%	0,60%
Μεσσηνία	1.541	1.653	1.702	1.872	1.945	2.088	2.291	2.449	2.496	2.493	2.375	2.296	2.123
	1,09%	1,09%	1,05%	1,05%	1,01%	1,05%	1,05%	1,05%	1,03%	1,05%	1,05%	1,11%	1,09%
Πελοπόννησος	6.439	6.915	7.238	7.859	8.113	8.430	9.265	9.869	10.110	10.078	9.436	8.838	8.241
	4,54%	4,55%	4,46%	4,40%	4,20%	4,23%	4,25%	4,24%	4,18%	4,24%	4,17%	4,25%	4,24%
Ελλάδα	141.732	151.987	162.274	178.571	193.013	199.153	217.831	232.831	242.096	237.431	226.210	207.752	194.204

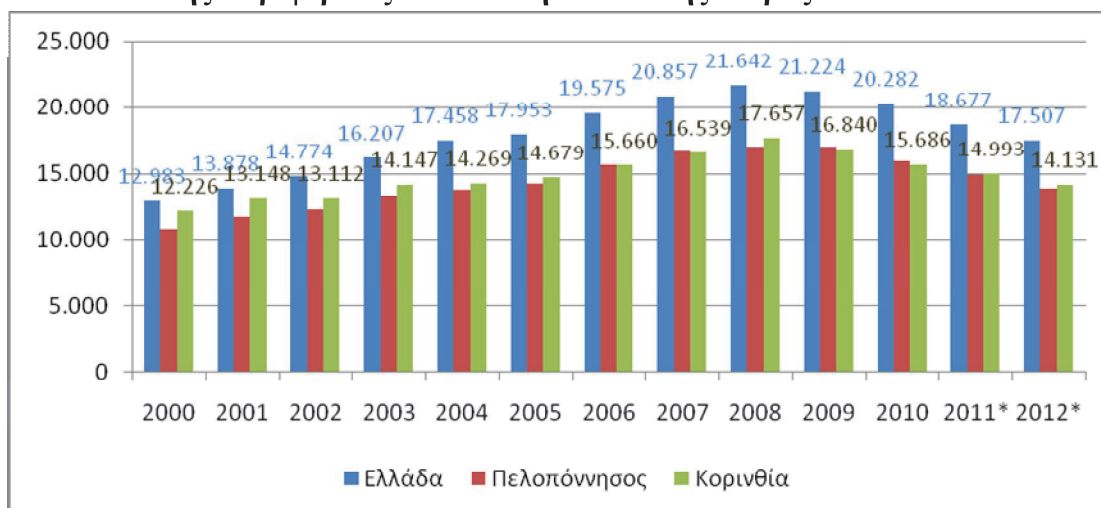
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

3.2 Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Το κατά κεφαλή ΑΕΠ του Ν. Κορινθίας σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., σε τρέχουσες τιμές, την περίοδο 2000-2008, παρουσίασε συνεχή αύξηση, εκτός του έτους 2002 που εμφάνισε μία πολύ μικρή πτώση. Αντίθετα από το 2009, έτος έναρξης της έντονης οικονομικής κρίσης, παρουσιάζεται μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στο νομό, αλλά και συνολικά στο επίπεδο της περιφέρειας και της χώρας. Ωστόσο, σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο παρέμεινε υπολειπόμενο του αντίστοιχου μέσου δείκτη της χώρας, ενώ βρισκόταν σταθερά πιο πάνω συγκριτικά με τον αντίστοιχο μέσο δείκτη της περιφέρειας, με εξαίρεση το έτος 2007 και τη διετία 2009-2010. Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τα έτη 2011-2012, εμφανίζεται τάση στένωσης της απόστασης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ του νομού, σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη της χώρας.

Γράφημα 11 - Εξέλιξη κατά κεφαλή ΑΕΠ του Ν. Κορινθίας, της Περιφέρειας Πελοποννήσου και της Χώρας 2000-2012

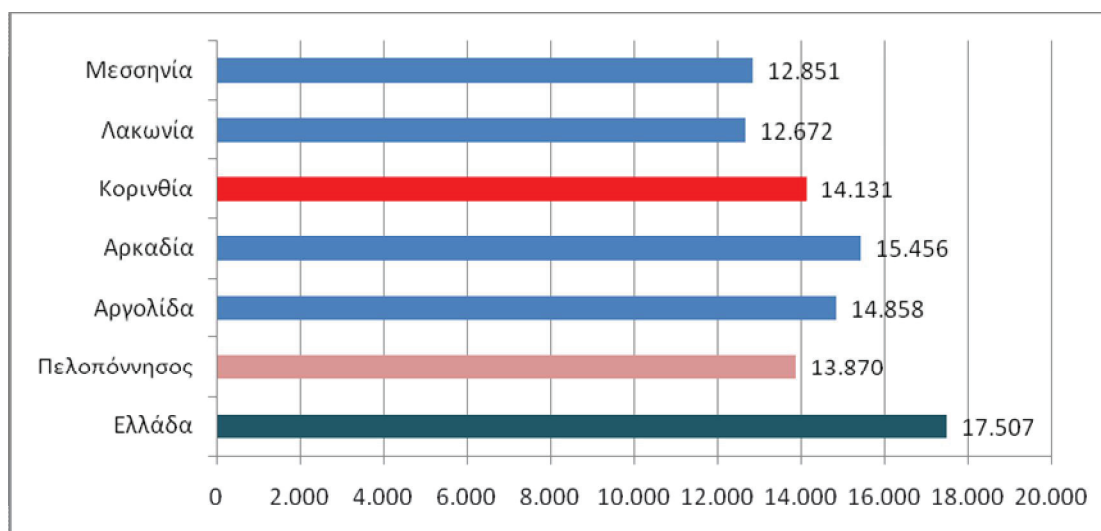

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (* προσωρινά στοιχεία), Ιδία επεξεργασία

Η εξέλιξη του ΑΕΠ και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Περιφέρεια οφείλεται και προέρχεται κυρίως από τους νομούς Κορινθίας και Αρκαδίας, καθώς εκεί λειτουργούν μονάδες υπερτοπικής εμβέλειας (Δυλιστήρια Κορίνθου στην Κορινθία και ΔΕΗ Μεγαλόπολης στην Αρκαδία) παράγοντας ΑΕΠ με μικρές έως ελάχιστες διασυνδέσεις με τις αντίστοιχες τοπικές κοινωνίες/οικονομίες και με την περιφερειακή οικονομία. Συνεπώς, σε μεγάλο βαθμό η όποια σύγκλιση της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου προς το μέσο όρο της χώρας, είναι περισσότερο προϊόν ενδοπεριφερειακής άνισης ανάπτυξης και όχι πραγματική, δεδομένου ότι οι υπόλοιποι νομοί υστερούν σημαντικά σε αυτό το δείκτη ανάπτυξης.

Ο Ν. Κορινθίας το 2012, ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ, κατέχει την εικοστή (20^η) καλύτερη επίδοση μεταξύ των νομών της χώρας, με το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ να καταγράφεται στην Αττική. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ο Ν. Κορινθίας κατέχει την τρίτη καλύτερη επίδοση μεταξύ των ΠΕ, με το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ να καταγράφεται στην Αρκαδία και στην Αργολίδα, ενώ το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ καταγράφεται στην Μεσσηνία και στη Λακωνία.

Γράφημα 12 - Κατά κεφαλή ΑΕΠ των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου 2012

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Κατά το 2012, το κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας ανήλθε σε 17.507€, σημειώνοντας μείωση 6,27%, ενώ το αντίστοιχο μέγεθος για το Ν. Κορινθίας ανήλθε στα 14.131€, σημειώνοντας μείωση 5,74%, που υποδηλώνει τουλάχιστον κατά τη διάρκεια του κύκλου της ύφεσης, ότι η ένταση της κρίσης επηρεάζει τον νομό σε χαμηλότερο βαθμό απ' ότι συνολικά τη χώρα, αλλά και την περιφέρεια.

Πίνακας 15 – Κατά κεφαλή ΑΕΠ 2011-2012 (€, τρέχουσες τιμές)

Νομοί/ Περιφέρεια/ Χώρα	2011	2012	Μεταβολή(%)
Αργολίδα	16.256	14.858	-8,60%
Αρκαδία	16.801	15.456	-8,01%
Κορινθία	14.993	14.131	-5,74%
Λακωνία	13.233	12.672	-4,24%
Μεσσηνία	13.996	12.851	-8,18%
Πελοπόννησος	14.928	13.870	-7,09%
Σύνολο Χώρας	18.677	17.507	-6,27%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Ως προς το επίπεδο του κατά κεφαλή ΑΕΠ των Περιφερειακών Ενοτήτων (Νομών) της Περιφέρειας την περίοδο 2000-2012, όπως αποτυπώνονται στον Πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 16), όλες οι ΠΕ διαθέτουν κατά κεφαλή ΑΕΠ χαμηλότερο από το αντίστοιχο μέσο της χώρας. Συγκριτικά με την Περιφέρεια Πελοποννήσου την ίδια περίοδο, η ΠΕ Κορινθίας διαθέτει υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ, εκτός από τα έτη 2007, 2009 και 2010. και της Περιφέρειας, ενώ οι λοιπές υπολείπονται των αντίστοιχων δεικτών, με τις ΠΕ Μεσσηνίας και ιδιαίτερα της Λακωνίας να σημειώνουν χαμηλές επιδόσεις.

Ως προς τους ρυθμούς ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η ΠΕ Κορινθίας παρουσιάζει θετικούς δείκτες την περίοδο 2011-2012, σε σχέση με το σύνολο της περιφέρειας και της χώρας, που παρουσιάζουν αρνητικούς ή χαμηλούς δείκτες. Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τα έτη 2011-2012, η ΠΕ Κορινθίας, παρουσιάζει αύξηση 0,45% και κατέχει την τρίτη θέση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ ανάμεσα στις υπόλοιπες ΠΕ το 2012.

Συνολικά από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει μείωση του ρόλου και της συμμετοχής του Ν. Κορινθίας στη συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας την τελευταία δεκαετία, αποτέλεσμα των χαμηλότερων ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ σε σχέση με τη χώρα. Τα τελευταία έτη της εξεταζόμενης περιόδου (2011-2012) η συμμετοχή του νομού στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας παρουσιάζει μια αυξητική τάση, συγκριτικά με το έτος 2010, όπου και κατέγραψε τη χειρότερη επίδοση της δεκαετίας.

Πίνακας 16 – Κατά κεφαλή ΑΕΠ ανά Νομό, στη Περιφέρεια Πελοποννήσου και στη Χώρα (€, τρέχουσες τιμές)

Νομοί/ Περιφέρειες/ Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Αργολίδα	11.081	12.510	13.898	14.812	14.894	15.758	17.523	18.783	19.437	19.255	17.997	16.256	14.858
	85,35%	90,14%	94,07%	91,39%	85,31%	87,78%	89,52	90,05%	89,81%	90,72%	88,73%	87,04%	84,87%
Αρκαδία	12.199	12.731	13.527	15.081	16.013	16.411	18.684	19.534	19.022	20.068	18.719	16.801	15.456
	93,96%	91,73%	91,56%	93,05%	91,72%	91,41%	95,45%	93,66%	87,89%	94,55%	92,30%	89,95%	88,28%
Κορινθία	12.226	13.148	13.112	14.147	14.269	14.679	15.660	16.539	17.657	16.840	15.686	14.993	14.131
	94,17%	94,74%	88,75%	87,29%	81,73%	81,76%	80,00%	79,30%	81,59%	79,34%	77,34%	80,27%	80,72%
Λακωνία	9.804	10.602	11.387	12.115	12.837	12.649	13.645	14.804	14.900	15.101	14.095	13.233	12.672
	75,51%	76,39%	77,08%	74,75%	73,53%	70,46%	69,70%	70,98%	68,85%	71,15%	69,50%	70,85%	72,38%
Μεσσηνία	9.322	10.088	10.396	11.434	11.868	12.713	13.935	14.887	15.184	15.212	14.542	13.996	12.851
	71,80%	72,69%	70,37%	70,55%	67,98%	70,81%	71,19%	71,37%	70,16%	71,67%	71,70%	74,94%	73,40%
Πελοπόννησος	10.846	11.732	12.288	13.339	13.760	14.272	15.652	16.651	17.056	17.018	15.970	14.928	13.870
	83,54%	84,54%	83,18%	82,31%	78,82%	79,49%	79,96%	79,83%	78,81%	80,18%	78,74%	79,93%	79,22%
Ελλάδα	12.983	13.878	14.774	16.207	17.458	17.953	19.575	20.857	21.642	21.224	20.282	18.677	17.507

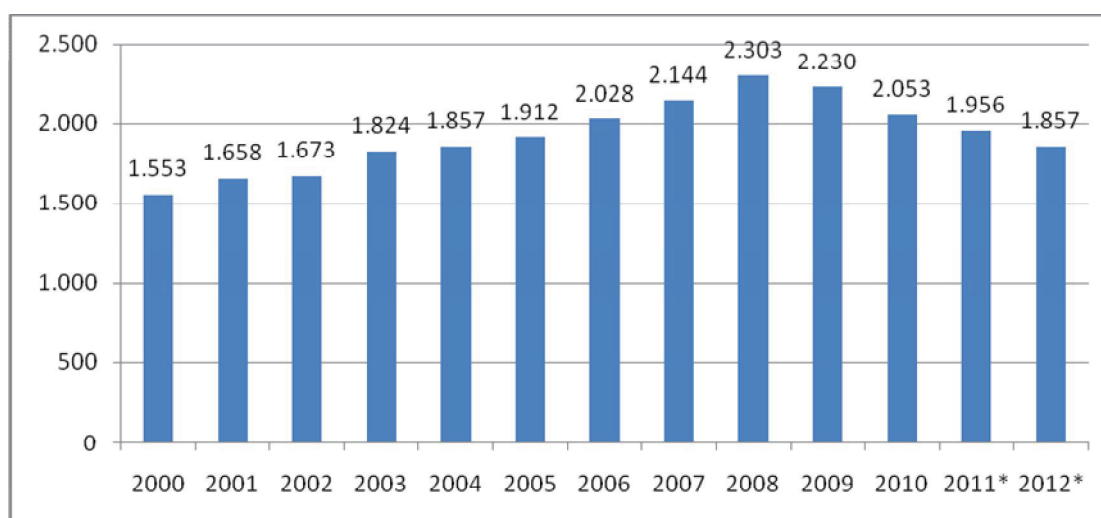
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

3.3 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και Τομεακή Διάρθρωση Οικονομίας

Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) στο σύνολο των παραγωγικών κλάδων του Ν. Κορινθίας, ανέρχεται σε τρέχουσες τιμές το 2012 στο ποσό των 1.857 εκατ. ευρώ, παράγοντας περίπου το 1,08% της συνολικής ΑΠΑ της χώρας (ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2014, Περιφερειακοί Εθνικοί Λογαριασμοί).

Η διαχρονική εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) του Ν. Κορινθίας τη χρονική περίοδο 2000-2012 απεικονίζεται στο *Γράφημα 13*:

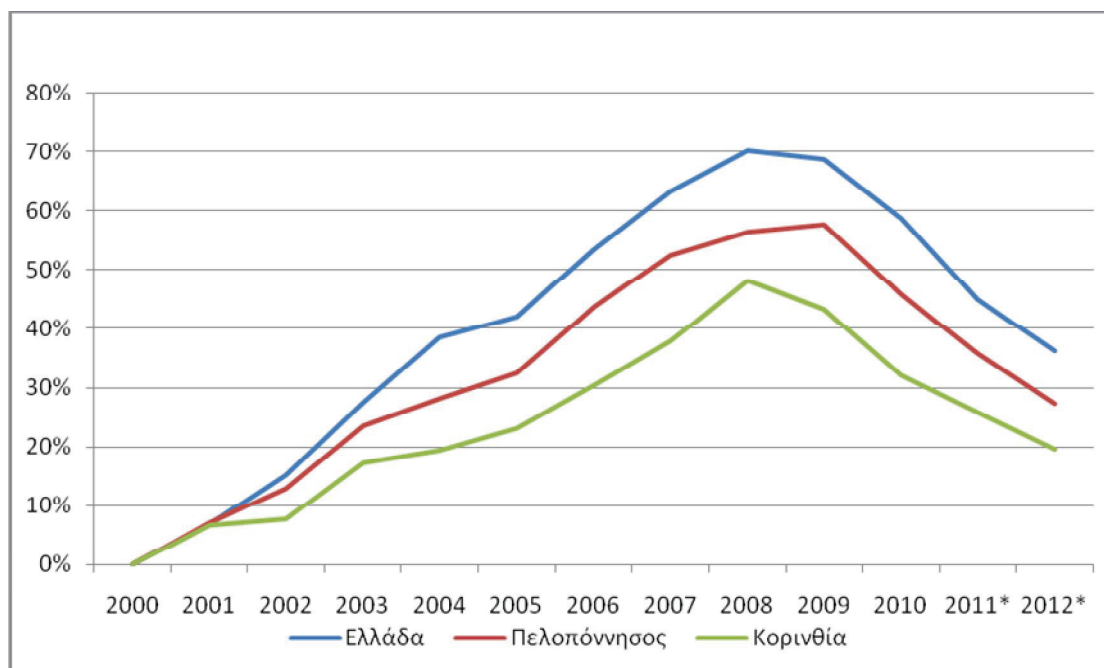
Γράφημα 13 - Εξέλιξη ΑΠΑ Ν. Κορινθίας 2000-2012 (σε εκ. €)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2014 – Περιφερειακοί Εθνικοί Λογαριασμοί (* προσωρινά στοιχεία), Ιδία επεξεργασία

Την περίοδο 2001-2008 η ΑΠΑ του νομού (*Γράφημα 14*), αυξήθηκε σε τρέχουσες τιμές (έτος βάσης 2000) κατά 48,23%, ποσοστό που υπολείπεται από αυτό της περιφέρειας (56,46%), αλλά και σημαντικά από αυτό της χώρας (αύξηση 70,22%) Οι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του νομού υπερέχουν των αντίστοιχων της περιφέρειας μόνο το έτος 2008, ενώ συγκριτικά με τους αντίστοιχους της χώρας υπερέχουν μόνο τα έτη 2005 και 2008. Τα έτη 2006-2008 εμφανής είναι η τάση επιβράδυνσης της ανάπτυξης, ενώ από το 2009, παρουσιάζεται μείωση της ΑΠΑ, τόσο στο επίπεδο της χώρας, όσο και στο επίπεδο του νομού και της περιφέρειας, ως αποτέλεσμα της ύφεσης. Την περίοδο 2009-2012 η ΑΠΑ του νομού μειώθηκε σε τρέχουσες τιμές (έτος βάσης 2008) κατά 19,34%, ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό της περιφέρειας (-18,67%) και οριακά μικρότερο από αυτό της χώρας (μείωση 19,97%).

Γράφημα 14 – ΑΠΑ Ν. Κορινθίας, Πελοποννήσου & Ελλάδας 2001-2012
(έτος βάσης 2000)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

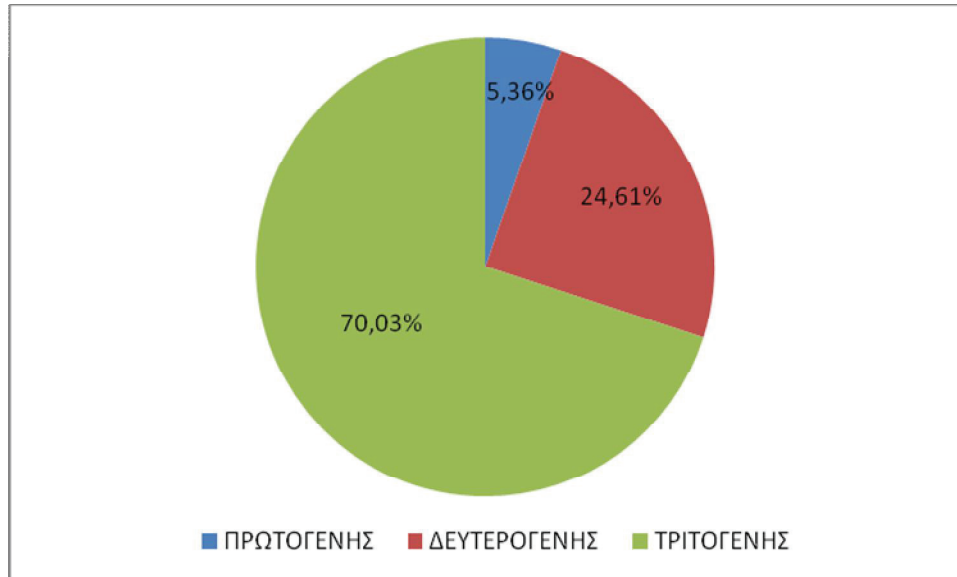
Μεγαλύτερη παρουσιάζεται η συνεισφορά του Ν. Κορινθίας στη διαμόρφωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Δευτερογενή Τομέα της χώρας του έτους 2012 (ποσοστό συμμετοχής 1,93%), ενώ σημαντική είναι η συνεισφορά στον Πρωτογενή Τομέα (ποσοστό συμμετοχής 1,57%). Αντίθετα, χαμηλή εμφανίζεται η συμμετοχή στη διαμόρφωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Τριτογενή Τομέα (ποσοστό συμμετοχής 0,92%).

Η ισχυρή παρουσία του δευτερογενούς τομέα στην Κορινθία, που συμβάλλει στην εξέλιξη του ΑΕΠ και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Περιφέρεια και στο νομό, συνδέεται με την επέκταση-προέκταση της βιομηχανικής ζώνης της Αττικής και κυρίως με τα Διυλιστήρια Κορίνθου.

Από την ανάλυση των προσωρινών στοιχείων του έτους 2012 της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για τη κατανομή της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς του Ν. Κορινθίας, παρατηρείται η σημαντική συνεισφορά του τριτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ (70,03%), ποσοστό που συνάδει με τον αντίστοιχο μέσο όρο της περιφέρειας (70,19%). Σε σχέση όμως με το μέσο όρο της χώρας (82,48%) η συνεισφορά του τριτογενή τομέα είναι αισθητά μειωμένη. Αντίθετα, σε ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό σε σύγκριση με τη χώρα συμμετέχει ο πρωτογενής τομέας με 5,36%% (έναντι 3,69% της

χώρας και 8,49% της περιφέρειας), καθώς και ο δευτερογενής τομέας με 24,61% (έναντι 13,83% της χώρας και 21,31% της περιφέρειας).

Γράφημα 15 - Συμμετοχή των Τομέων του Ν. Κορινθίας στην ΑΠΑ (2012)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Αναφορικά με τη μεταβολή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) το 2012 σε σχέση με το έτος 2011, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ (Πίνακας 17), το 2012 ο Ν. Κορινθίας εμφανίζει ποσοστό μείωσης της ΑΠΑ κατά 5,03%, επίδοση καλύτερη από την αντίστοιχη στο επίπεδο της χώρας (μείωση 6,08%) και της περιφέρειας (μείωση 6,32%) και δεύτερη μεταξύ των ΠΕ της Πελοποννήσου.

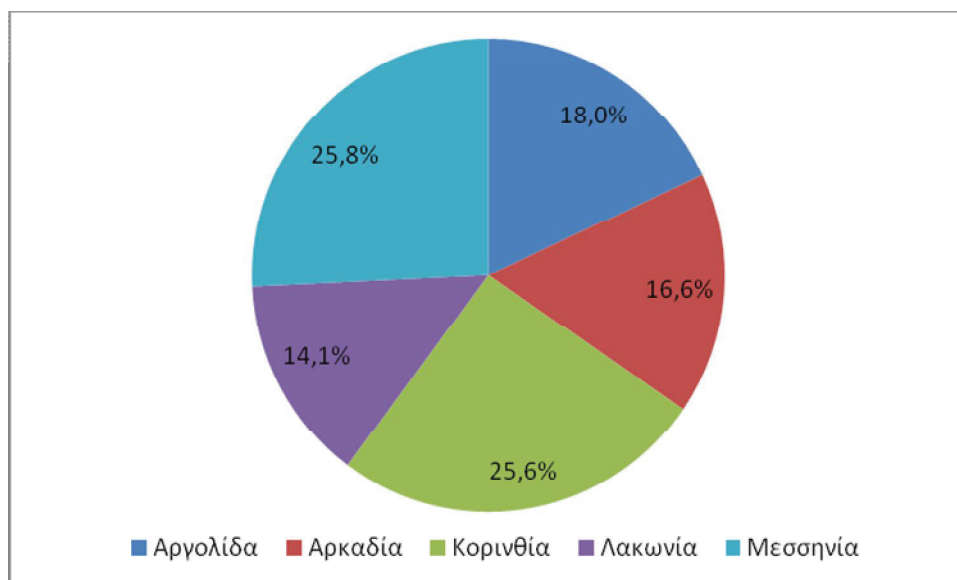
Πίνακας 17 – ΑΠΑ 2011-2012 (εκ. €, τρέχουσες τιμές)

Νομοί/ Περιφέρεια/ Χώρα	2011	2012	Μεταβολή(%)
Αργολίδα	1.419	1.309	-7,76%
Αρκαδία	1.307	1.204	-7,87%
Κορινθία	1.956	1.857	-5,03%
Λακωνία	1.059	1.023	-3,38%
Μεσσηνία	2.014	1.872	-7,09%
Πελοπόννησος	7.755	7.265	-6,32%
Σύνολο Χώρας	182.302	171.216	-6,08%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για την κατανομή της ΑΠΑ στο εσωτερικό της περιφέρειας του έτους 2012, ο Ν. Κορινθίας κατέχει τη 16^η θέση στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της χώρας και τη δεύτερη (2^η) θέση στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Γράφημα 16), πίσω από την ΠΕ Μεσσηνίας.

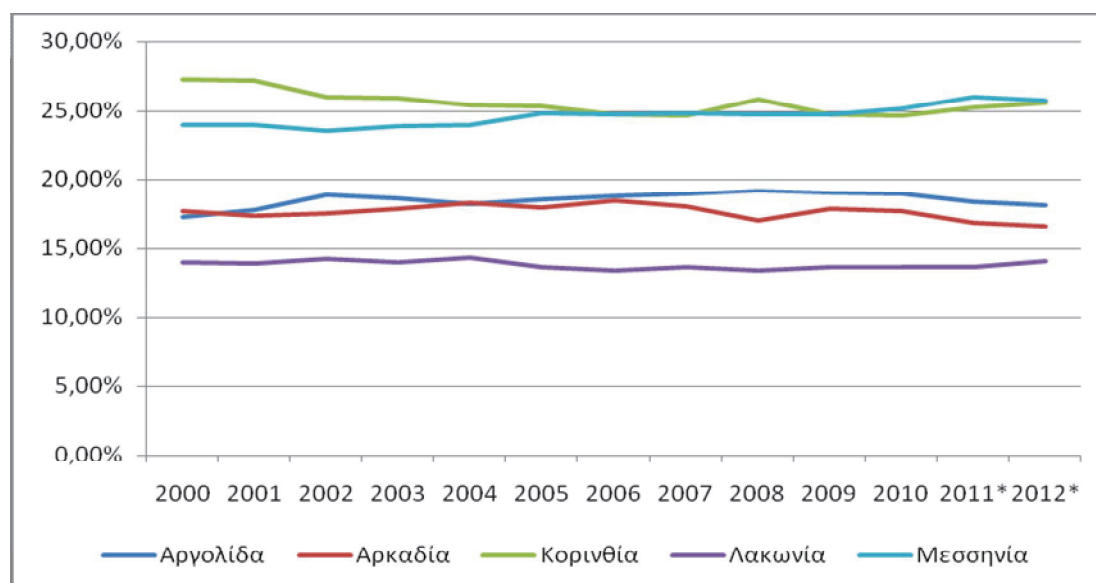
Γράφημα 16 - Συμμετοχή ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην ΑΠΑ (2012)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Η συμμετοχή των Περιφερειακών Ενοτήτων κατά την περίοδο 2000-2012 στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις, με την ΠΕ Κορινθίας να εμφανίζει την εντονότερη μείωση σε σύγκριση με το 2000, ενώ η ΠΕ Μεσσηνίας εμφανίζει την εντονότερη αύξηση.

Γράφημα 17 - Συμμετοχή ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην ΑΠΑ (2000-2012)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Από την ανάλυση της πορείας των μεγεθών της ΑΠΑ στο επίπεδο του νομού και της Περιφέρειας μεταξύ των ετών 2008-2012, παρατηρείται στροφή της οικονομίας στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα, σε βάρος του δευτερογενή τομέα. Το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της Κορινθίας το έτος 2012 εμφανίζεται ενισχυμένο σε σχέση με το 2008 (5,36% έναντι 4,50%), αν και την περίοδο 2008-2012, παρουσιάζει μείωση της τάξης του 3,98%. Το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενή τομέα στη διαμόρφωση της ΑΠΑ του νομού εμφανίζεται επίσης ενισχυμένο σε σχέση με το 2008 (70,03% έναντι 66,49%), παρά τη συνολική μείωση (μεταβολή) που ανέρχεται σε ποσοστό της τάξης του 15,05%.

Οι Πίνακες που ακολουθούν (*Πίνακες 18-19*) αποτυπώνουν αφενός την εξέλιξη για το διάστημα 2008-2012 του ποσοστού συμμετοχής της ΑΠΑ του Ν. Κορινθίας και της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της χώρας ανά τομέα, καθώς και τη διάρθρωσή της.

Η συνεισφορά του δευτερογενούς τομέα στην συνολική παραγόμενη Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία του νομού εμφανίζει μείωση της τάξης του 31,55%, ωστόσο παραμένει σταθερά πρώτη σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της περιφέρειας (24,61%), καθώς και συγκριτικά με τη συνεισφορά του στη περιφέρεια (21,31%) και στο επίπεδο της χώρας (13,83%). Σημαντική είναι και η συνεισφορά του τριτογενούς τομέα στην συνολική παραγόμενη Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (70,03%), αν και η συνεισφορά του στο νομό υπολείπεται από τη συνεισφορά του στη περιφέρεια (70,19%) αλλά και από τη συνεισφορά στο επίπεδο της χώρας (82,48%). Ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει με ένα χαμηλό ποσοστό (5,36%), μικρότερο από το αντίστοιχο της περιφέρειας (8,49%), αλλά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της χώρας (3,69%).

Ο Ν. Κορινθίας κατέχει την τέταρτη (4^η) θέση στη παραγόμενη προστιθέμενη αξία στο πρωτογενή τομέα (16,14% το 2012 έναντι 16,02% το 2008). Το μεγαλύτερο μέρος της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας στο πρωτογενή τομέα παράγεται στη ΠΕ Μεσσηνίας (25,97% το 2012 έναντι 20,65% το 2008), η οποία ξεπέρασε εντός της εξεταζόμενης περιόδου την Αργολίδα, η οποία πλέον κατέχει τη δεύτερη θέση (23,77% το 2012 έναντι 28,09% το 2000). Την τρίτη θέση στη παραγόμενη προστιθέμενης αξίας στο πρωτογενή τομέα κατέχει η Λακωνία (19,65% το 2012 έναντι 20,96% το 2008), ενώ η Αρκαδία βρίσκεται στην τελευταία θέση (14,47% το 2012 έναντι 14,27% το 2008).

Αντιθέτως, η Κορινθία παράγει το μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας στο δευτερογενή τομέα, παρά τη μικρή κάμψη που έχει εμφανιστεί στην εξεταζόμενη περίοδο (29,52% το 2012 έναντι 29,67% το 2004). Ακολουθεί η Αρκαδία που εμφανίζει μία μικρή ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα (24,87% το 2012 έναντι 23,66% το 2008) και η Αργολίδα, στην οποία εμφανίζεται μικρή κάμψη στην εξεταζόμενη περίοδο (17,54% το 2012 έναντι 18,12% το 2008).

Τέλος, η Κορινθία βρίσκεται σταθερά στη δεύτερη θέση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας στο τριτογενή τομέα, εμφανίζοντας μία μικρή ανάπτυξη του τριτογενή τομέα (25,51% το 2012 έναντι 25,37% το 2008). Το μεγαλύτερο μέρος της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας στο τριτογενή τομέα παράγεται σταθερά στη ΠΕ Μεσσηνίας (28,26% το 2012 έναντι 27,02% το 2008) και ακολουθεί, μετά την Κορινθία, η ΠΕ Αργολίδας (17,47% το 2012 έναντι 18,57% το 2008).

Συνολικά από την ανάλυση πορείας της ΑΠΑ προκύπτει μία αύξηση του ρόλου και της συμμετοχής του Ν. Κορινθίας στη συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας, αποτέλεσμα των υψηλότερων ρυθμών αύξησης της Περιφερειακής ΑΠΑ σε σχέση με τη χώρα, το διάστημα 2011-2012. Όπως και με τα αντίστοιχα μεγέθη του ΑΕΠ τα τελευταία έτη της εξεταζόμενης περιόδου (2011-2012) η συμμετοχή του νομού στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της περιφέρειας βρίσκεται σε υψηλότερα επίπεδα (25,22% το 2011 και 25,57% το 2012) από το 2010 (24,65%). Ομοίως, η συμμετοχή της περιφέρειας στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της χώρας βρίσκεται σε υψηλότερα επίπεδα (4,25% το 2011 και 4,24% το 2012) από το αντίστοιχο του έτους 2010 (4,17%).

Σε σχέση με την περιφέρεια, μεγαλύτερη παρουσιάζεται η συνεισφορά του δευτερογενή και τριτογενή τομέα στη διαμόρφωση της ΑΠΑ του νομού και χαμηλότερη του πρωτογενή. Στο επίπεδο των ΠΕ μεγαλύτερη είναι η δυναμική της Κορινθίας ιδιαίτερα στο δευτερογενή τομέα, όπου παραδοσιακά κυριαρχεί, παρά τη μείωση του ειδικού βάρους της. Σε σχέση με τη χώρα, μεγαλύτερη παρουσιάζεται η συνεισφορά του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της Περιφέρειας και χαμηλότερη του τριτογενή. Στο επίπεδο των ΠΕ μεγαλύτερη είναι η δυναμική της συμμετοχής της Μεσσηνίας στη διαμόρφωση της Περιφερειακής ΑΠΑ και ειδικά στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα.

Πίνακας 18 – Ποσοστά συμμετοχής στο Σύνολο της ΑΠΑ στη Περιφέρεια Πελοποννήσου σε σχέση με το σύνολο της χώρας (2008-2012)

Νομοί/Περιφέρειες/ Χώρα	Πρωτογενής Τομέας			Δευτερογενής Τομέας			Τριτογενής Τομέας		
	Συμμετοχή % στο σύνολο ΑΠΑ 2008	Συμμετοχή % στο σύνολο ΑΠΑ 2012	Μεταβολή 2008-2012	Συμμετοχή % στο σύνολο ΑΠΑ 2008	Συμμετοχή % στο σύνολο ΑΠΑ 2012	Μεταβολή 2008-2012	Συμμετοχή % στο σύνολο ΑΠΑ 2008	Συμμετοχή % στο σύνολο ΑΠΑ 2012	Μεταβολή 2008-2012
Αργολίδα	10,63%	11,21%	-19,33%	23,84%	20,74%	-33,42%	65,52%	68,05%	-20,52%
Αρκαδία	6,08%	7,42%	-3,34%	35,05%	31,99%	-27,69%	58,87%	60,60%	-18,43%
Κορινθία	4,50%	5,36%	-3,98%	29,00%	24,61%	-31,55%	66,49%	70,03%	-15,05%
Λακωνία	11,35%	11,85%	-10,65%	16,86%	16,09%	-18,31%	71,79%	72,06%	-14,08%
Μεσσηνία	6,06%	8,56%	19,85%	20,01%	14,43%	-38,82%	73,93%	77,01%	-11,61%
Πελοπόννησος	7,25%	8,49%	-4,68%	25,20%	21,31%	-31,22%	67,55%	70,19%	-15,50%
Ελλάδα	3,10%	3,69%	-4,49%	18,48%	13,83%	-40,11%	78,42%	82,48%	-15,83%

Πίνακας 19 – Διάρθρωση ΑΠΑ στη Περιφέρεια Πελοποννήσου σε σχέση με το σύνολο της χώρας (2008-2012)

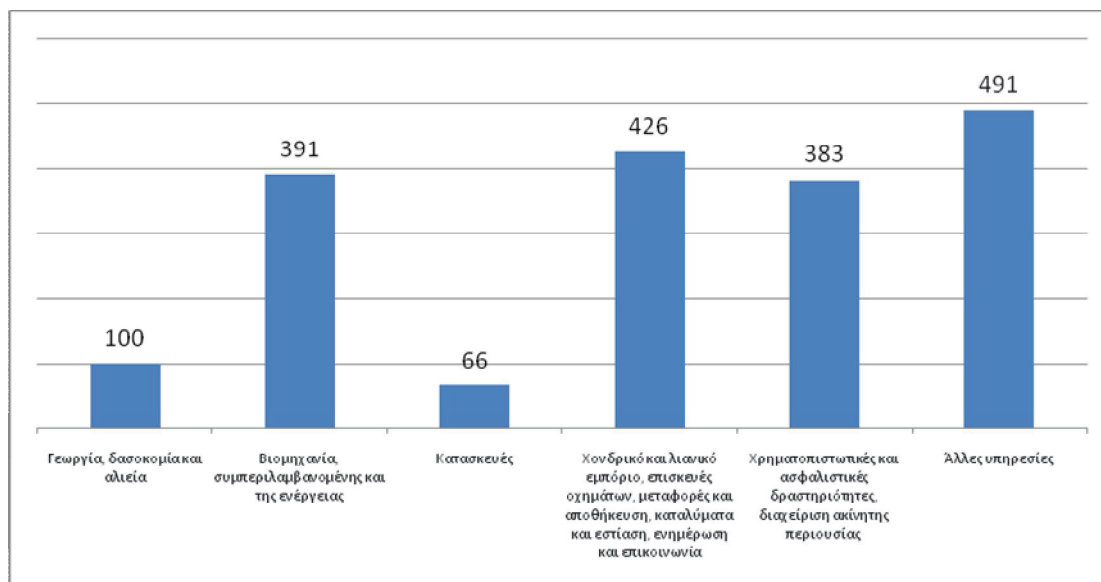
Νομοί/Περιφέρειες/ Χώρα	Πρωτογενής Τομέας			Δευτερογενής Τομέας			Τριτογενής Τομέας		
	Διάρθρωση ΑΠΑ 2008	Διάρθρωση ΑΠΑ 2012	Μεταβολή 2008-2012	Διάρθρωση ΑΠΑ 2008	Διάρθρωση ΑΠΑ 2012	Μεταβολή 2008-2012	Διάρθρωση ΑΠΑ 2008	Διάρθρωση ΑΠΑ 2012	Μεταβολή 2008-2012
Αργολίδα	28,09%	23,77%	-15,38%	18,12%	17,54%	-3,20%	18,57%	17,47%	-5,95%
Αρκαδία	14,27%	14,47%	1,40%	23,66%	24,87%	5,13%	14,82%	14,31%	-3,47%
Κορινθία	16,02%	16,14%	0,73%	29,67%	29,52%	-0,49%	25,37%	25,51%	0,53%
Λακωνία	20,96%	19,65%	-6,26%	8,95%	10,63%	18,76%	14,22%	14,46%	1,68%
Μεσσηνία	20,65%	25,97%	25,73%	19,61%	17,44%	-11,06%	27,02%	28,26%	4,61%
Πελοπόννησος	9,77%	9,75%	-0,19%	5,69%	6,54%	14,84%	3,60%	3,61%	0,40%
Ελλάδα	100,00%	100,00%		100,00%	100,00%		100,00%	100,00%	

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Ιδία επεξεργασία.

3.4 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά κλάδο

Η κατανομή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) κατά κλάδο στο Ν. Κορινθίας το έτος 2012 αποτυπώνονται στο *Γράφημα 18*.

Γράφημα 18 – Κατανομή ΑΠΑ κατά κλάδο στο Ν. Κορινθίας 2012 (σε εκ. €)

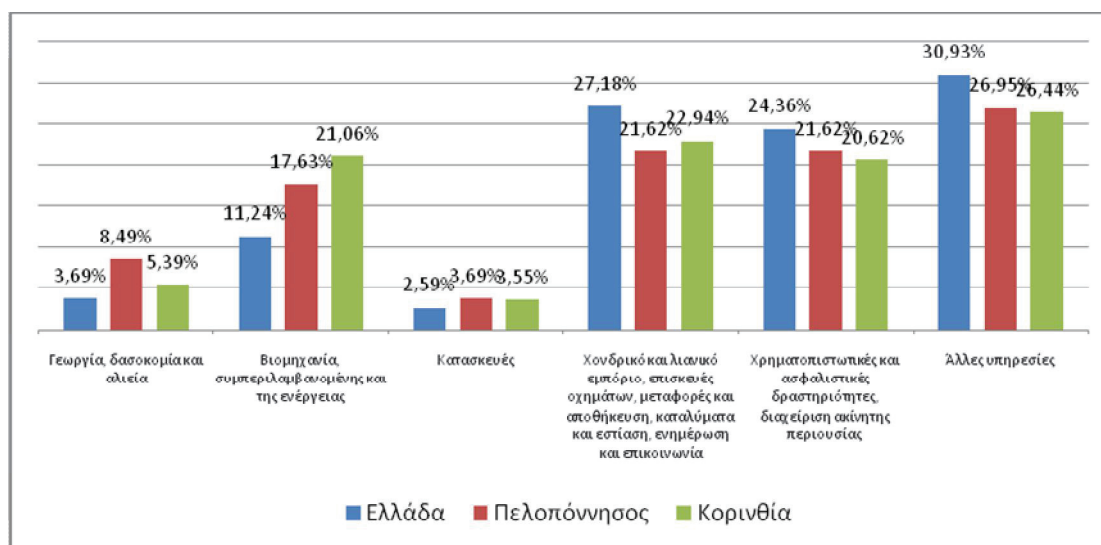

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2014 – Περιφερειακοί Εθνικοί Λογαριασμοί (* προσωρινά στοιχεία), Ιδία επεξεργασία

Σε σύγκριση με τις αντίστοιχες ΑΠΑ στο σύνολο της περιφέρειας και της χώρας, παρατηρείται υστέρηση στο τομέα των λοιπών υπηρεσιών (26,44% στο νομό έναντι 26,95% στη περιφέρεια και 30,93% στη χώρα) και στη Χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση/διαχείριση ακίνητης περιουσίας (20,62% στο νομό έναντι 21,62% στη περιφέρεια και 24,36% στη χώρα). Αντίστοιχα αυξημένη ποσοστιαία συμμετοχή ΑΠΑ παρουσιάζεται στη Βιομηχανία/Ενέργεια (21,06% στο νομό έναντι 17,63% στη περιφέρεια και 11,24% στη χώρα).

Η ποσοστιαία συμμετοχή ΑΠΑ στον Πρωτογενή Τομέα και στις Κατασκευές εμφανίζεται χαμηλότερη από την περιφέρεια αλλά αυξημένη συγκριτικά με το σύνολο της χώρας (5,39% και 3,55% στο νομό έναντι 8,49% και 3,69% στη περιφέρεια και 3,69% και 2,59% στη χώρα), ενώ αντίθετα, στο Εμπόριο/Επισκευές οχημάτων/Τουρισμό και Εστίαση, η Κορινθία υπερτερεί της περιφέρειας αλλά υστερεί στο σύνολο της χώρας (22,94% στο νομό έναντι 21,62% στη περιφέρεια και 27,18% στη χώρα).

Γράφημα 19 – Διάρθρωση ΑΠΑ Ν. Κορινθίας, Πελοποννήσου & Ελλάδας 2012

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2014 – Περιφερειακοί Εθνικοί Λογαριασμοί, Ιδία επεξεργασία

Μεγαλύτερη παρουσιάζεται η συνεισφορά του Ν. Κορινθίας στη διαμόρφωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Δευτερογενή Τομέα της χώρας του έτους 2012 (ποσοστό συμμετοχής 1,93%), ενώ σημαντική είναι η συνεισφορά στον Πρωτογενή Τομέα (ποσοστό συμμετοχής 1,57%). Αντίθετα, χαμηλή εμφανίζεται η συμμετοχή στη διαμόρφωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Τριτογενή Τομέα (ποσοστό συμμετοχής 0,92%).

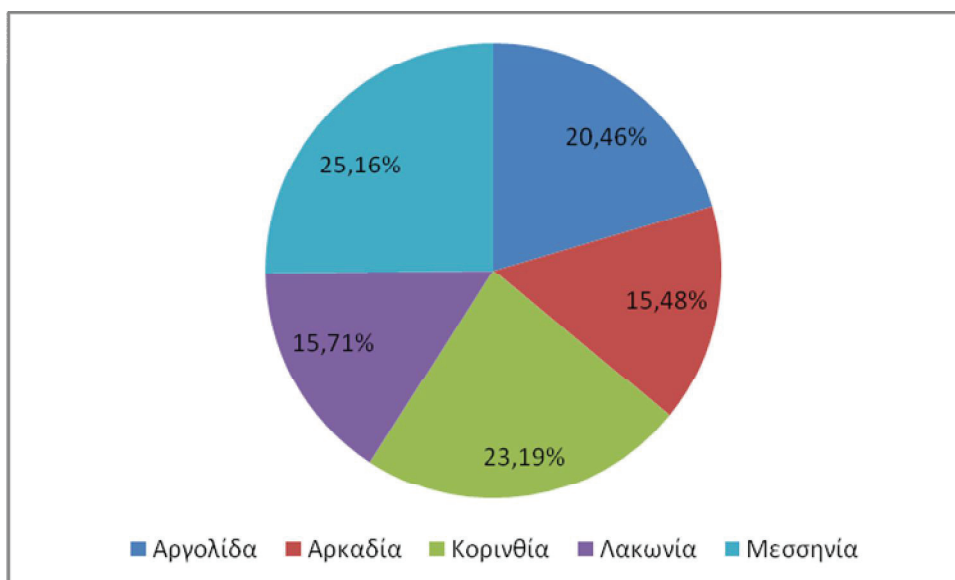
Από την ανάλυση των προσωρινών στοιχείων του έτους 2012 της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για τη κατανομή της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς του Ν. Κορινθίας, παρατηρείται η σημαντική συνεισφορά του τριτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ (70,03%), ποσοστό που συνάδει με τον αντίστοιχο μέσο όρο της περιφέρειας (70,19%). Σε σχέση όμως με το μέσο όρο της χώρας (82,48%) η συνεισφορά του τριτογενή τομέα είναι αισθητά μειωμένη. Αντίθετα, σε ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό σε σύγκριση με τη χώρα συμμετέχει ο πρωτογενής τομέας με 5,36%% (έναντι 3,69% της χώρας και 8,49% της περιφέρειας), καθώς και ο δευτερογενής τομέας με 24,61% (έναντι 13,83% της χώρας και 21,31% της περιφέρειας).

3.5 Στοιχεία Μητρώου Επιχειρήσεων

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2011) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου δραστηριοποιούνται το 5,2% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων της χώρας. Ο κύκλος εργασιών των ως άνω επιχειρήσεων αποτελούσε το 3,1% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της χώρας, δείγμα του σημαντικά μικρότερου μεγέθους των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Στο *Γράφημα 20* απεικονίζεται η κατανομή των επιχειρήσεων στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Γράφημα 20 – Κατανομή επιχειρήσεων ανά ΠΕ (2009)

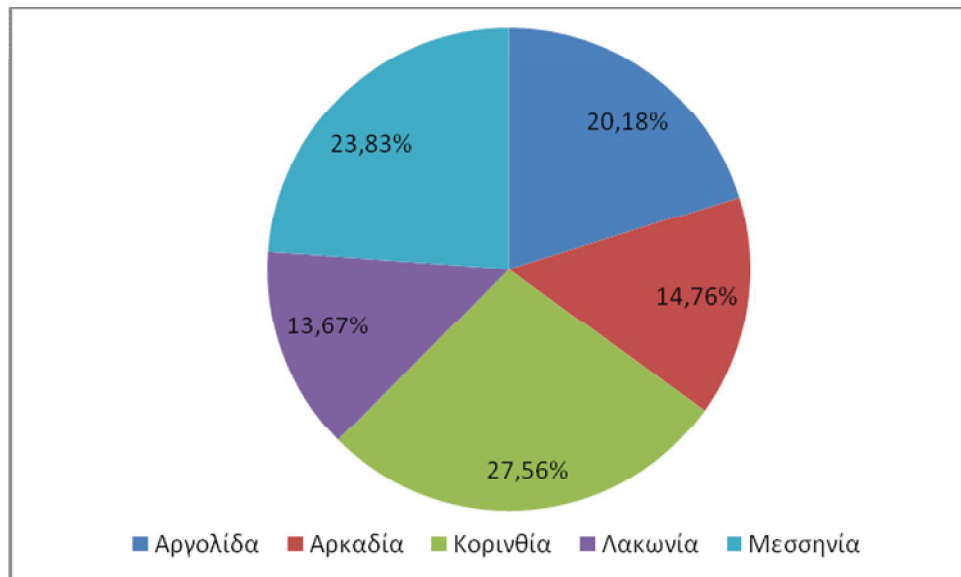

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Μητρώο Επιχειρήσεων, Ίδια επεξεργασία

Ο Ν. Κορινθίας συγκεντρώνει το δεύτερο μεγαλύτερο μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε αριθμό επιχειρήσεων (23,19%), πίσω από την Μεσσηνία η οποία και καταλαμβάνει την πρώτη θέση με ποσοστό συμμετοχής 25,16% στο σύνολο των επιχειρήσεων της περιφέρειας.

Στο *Γράφημα 21* απεικονίζεται η συμμετοχή των επιχειρήσεων των Περιφερειακών Ενοτήτων στο συνολικό κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Γράφημα 21 – Κύκλος Εργασιών επιχειρήσεων ανά ΠΕ (2009)

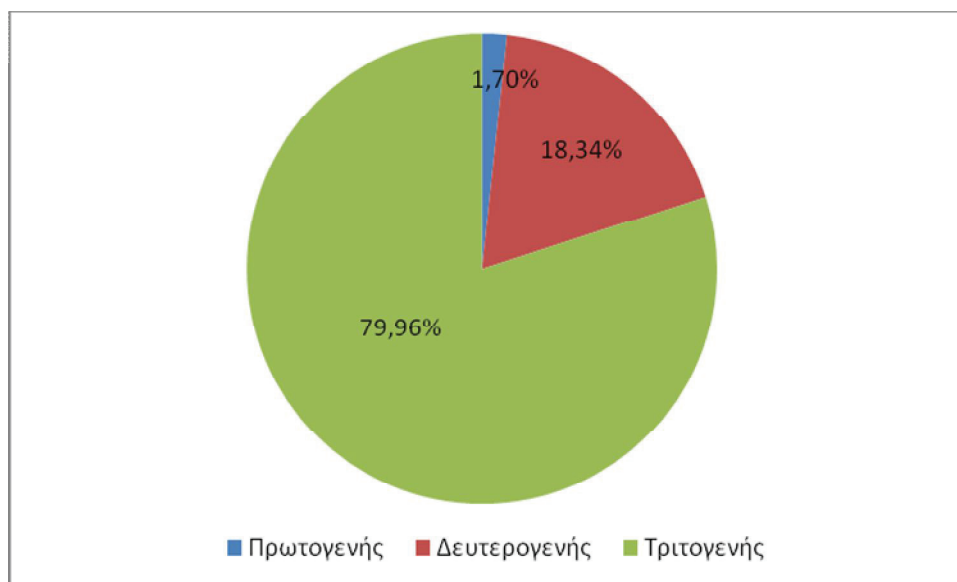

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Μητρώο Επιχειρήσεων, Ίδια επεξεργασία

Ο Ν. Κορινθίας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας ως προς το ύψος του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της περιφέρειας (27,56%), ενώ ακολουθούν κατά σειρά οι ΠΕ Μεσσηνίας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Λακωνίας.

Η τομεακή κατανομή των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο Ν. Κορινθίας, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Επιμελητηρίου Κορινθίας (έτος 2015), χαρακτηρίζεται από την υπεροχή του τριτογενή τομέα ως ποσοστό των συνολικά εγγεγραμμένων επιχειρήσεων στα μητρώα του Επιμελητηρίου.

Γράφημα 22 – Τομεακή κατανομή επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας έτους 2014

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Μητρώο Επιχειρήσεων, Ιδία επεξεργασία

Στον πρωτογενή τομέα δραστηριοποιούνται 195 επιχειρήσεις (1,70%), στον δευτερογενή τομέα 2.105 επιχειρήσεις (18,34%), ενώ στον τριτογενή τομέα δραστηριοποιούνται 9.175 επιχειρήσεις (79,96%).

Πίνακας 20 – Τομεακή κατανομή επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2014)

Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	Σύνολο
195	2.105	9.175	11.475

Πηγή: Επιμελητήριο Κορινθίας (2015), Ιδία επεξεργασία

Οι εγγεγραμμένες επιχειρήσεις στο Ν. Κορινθίας ανέρχονται στο τέλος του 2014 στις 11.475, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός τους στα τέλη του 2009 ήταν 12.759 επιχειρήσεις, (μείωση 10,06%). Το ισοζύγιο εγγραφών διαγραφών την τελευταία πενταετία (2010-2014) έκλεισε κάθε χρόνο με αρνητικό πρόσημο, καθώς ιδρύθηκαν λιγότερες επιχειρήσεις σε όλους τους δήμους του Ν. Κορινθίας από όσες τερμάτισαν την λειτουργία τους.

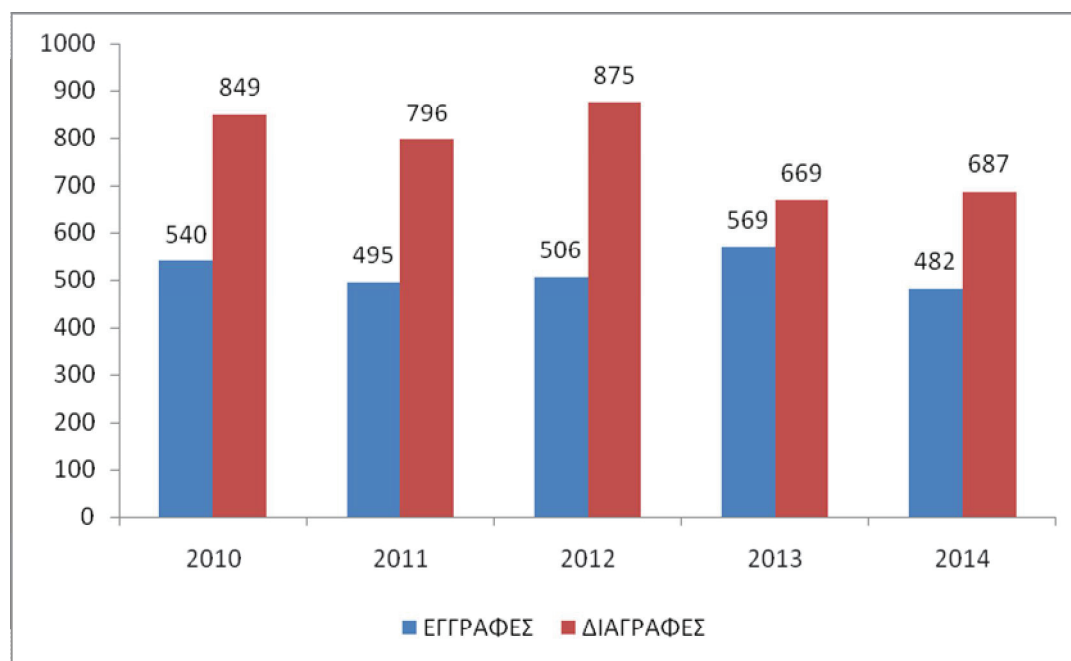

Πίνακας 21 – Ισοζύγιο Εγγραφών – Διαγραφών Επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2010-2014)

Έτος	Εγγραφές Επιχειρήσεων	Διαγραφές Επιχειρήσεων	Διαφορά	Διαφορά (%)
2010	540	849	-309	-57,22%
2011	495	796	-301	-60,81%
2012	506	875	-369	-72,92%
2013	569	669	-100	-17,57%
2014	482	687	-205	-42,53%
Σύνολο Πενταετίας	2.592	3.876	-1.284	-49,54%

Πηγή: Επιμελητήριο Κορινθίας (2015), Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με τα στοιχεία τα οποία προκύπτουν από τα μητρώα του Επιμελητηρίου Κορινθίας, το μεγαλύτερο αρνητικό ισοζύγιο εγγραφών-διαγραφών των επιχειρήσεων καταγράφηκε το έτος 2012, καθώς παρατηρείται η μεγαλύτερη ποσοστιαία διαφορά μεταξύ των νεοϊδρυθέντων επιχειρήσεων και εκείνων που διέκοψαν την λειτουργία τους (-72,92%).

Γράφημα 23 – Ισοζύγιο Εγγραφών–Διαγραφών Επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2010-2014)

Πηγή: Επιμελητήριο Κορινθίας (2015), Ιδία επεξεργασία

Συγκρίνοντας τον αριθμό των επιχειρήσεων που ιδρύθηκαν και διέκοψαν τη λειτουργία τους σε κάθε έτος της τελευταίας πενταετίας με τον αντίστοιχο αριθμό του προηγούμενου έτους, παρατηρούνται διακυμάνσεις. Η μεγαλύτερη αύξηση των εγγραφών καταγράφεται το 2013 (12,45%), ενώ η μεγαλύτερη μείωση των εγγραφών εμφανίζεται το 2014 (-15,29%). Αντίστοιχα, το μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης των διαγραφών παρατηρείται το 2012 (9,92%), ενώ το υψηλότερο ποσοστό μείωσης των διαγραφών εντοπίζεται το 2013 (-23,54%).

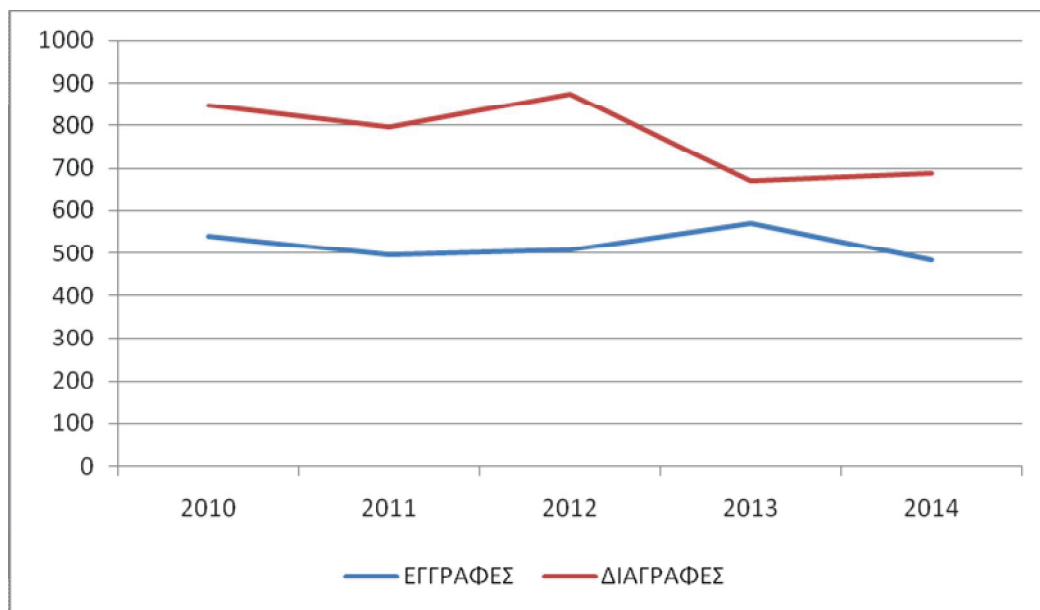
Πίνακας 22 – Διακύμανση Εγγραφών–Διαγραφών Επιχειρήσεων Ν. Κορινθίας (2010-14)

Έτος	Εγγραφές Επιχειρήσεων	Μεταβολές Εγγραφών	Διαγραφές Επιχειρήσεων	Μεταβολές Διαγραφών
2010	540		849	
2011	495	-8,33%	796	-6,24%
2012	506	2,22%	875	9,92%
2013	569	12,45%	669	-23,54%
2014	482	-15,29%	687	2,69%

Πηγή: Επιμελητήριο Κορινθίας (2015), Ιδία επεξεργασία

Στο παρακάτω γράφημα (Γράφημα 24) απεικονίζεται η διακύμανση των εγγραφών και των διαγραφών των επιχειρήσεων στο Ν. Κορινθίας την τελευταία πενταετία (2000-2014).

Γράφημα 24 – Διακύμανση Εγγραφών – Διαγραφών Ν. Κορινθίας (2010-2014)

Πηγή: Επιμελητήριο Κορινθίας (2015), Ιδία επεξεργασία

3.6 Αγορά Εργασίας

Η απασχόληση, η ανεργία και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους διαμορφώνουν την ατομική και την κοινωνική-οικονομική ευημερία. Για την κατανόηση των εξελίξεων στην αγορά εργασίας απαιτείται συστηματική ανάλυση δεδομένων λόγω των διαφοροποιήσεων που παρατηρούνται ως προς εθνικά μεγέθη στις περιφέρειες και τους νομούς, με μελέτη των προσδιοριστικών παραγόντων αλλά και των επιπτώσεών τους από άλλα οικονομικά μεγέθη, δεδομένου ότι η ζήτηση για εργασία είναι «παράγωγος ζήτηση».

3.6.1 Απασχόληση

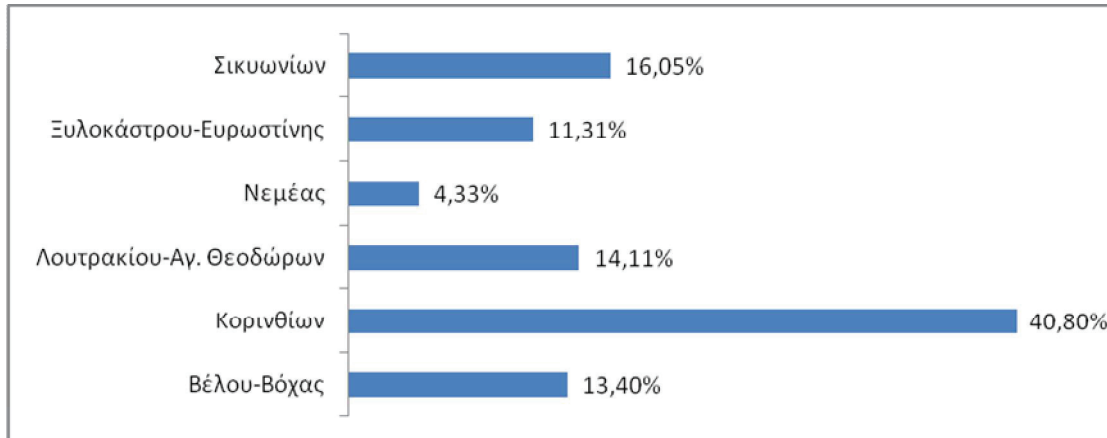
Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Ν. Κορινθίας, με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011 ανήλθε στις 59.899 άτομα, που αποτελούν το 1,31% του συνολικά οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση οικονομικά ενεργού πληθυσμού εντοπίζεται στο Δήμο Κορινθίων (40,80% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νομού), ενώ στους Δήμους Βέλου-Βόχας, Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων, Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης και Σικυωνίων, το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται μεταξύ του 11,31% και 16,05%. Η μικρότερη συγκέντρωση οικονομικά ενεργού πληθυσμού στο νομό εντοπίζεται στο Δήμο Νεμέας (μόλις 4,33% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νομού).

Πίνακας 23 – Ενεργός Πληθυσμός Ν. Κορινθίας

Δήμοι/Νομός	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	Ποσοστό (%)	Μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός	Ποσοστό (%)
Βέλου – Βόχας	8.026	42,18%	11.001	57,82%
Κορινθίων	24.440	42,00%	33.752	58,00%
Λουτρακίου-Αγίων Θεοδώρων	8.452	39,83%	12.769	60,17%
Νεμέας	2.593	40,00%	3.890	60,00%
Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης	6.777	39,03%	10.588	60,97%
Σικυωνίων	9.611	42,16%	13.183	57,84%
Σύνολο Νομού	59.899	41,29%	85.183	58,71%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Γράφημα 25 - Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός των Δήμων του Ν. Κορινθίας ως ποσοστό του συνολικού οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νομού (έτος 2011)

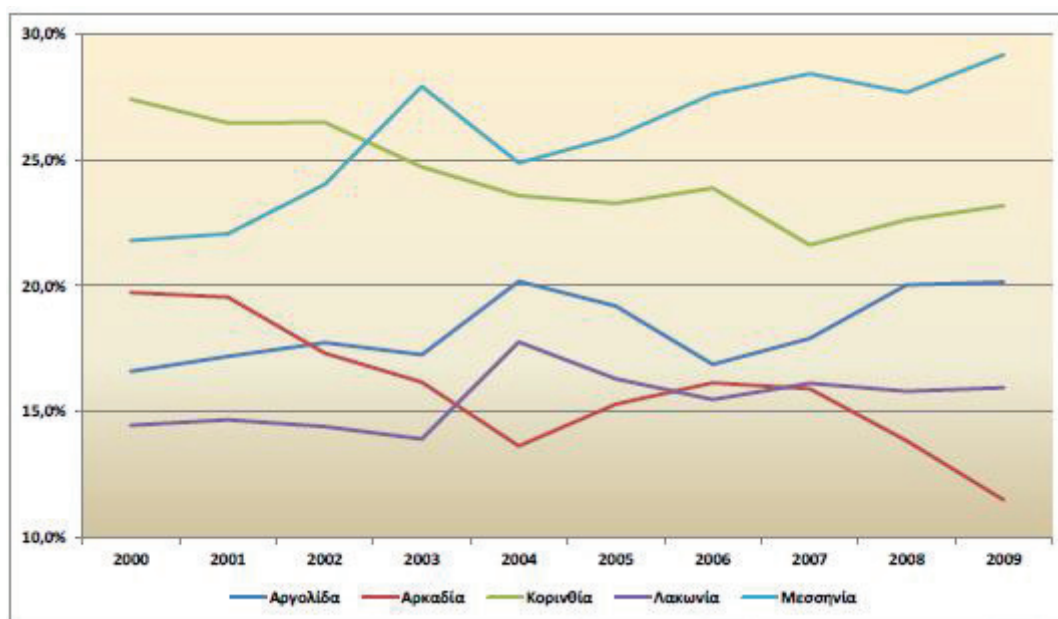

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat (έτος 2010), ο Ν. Κορινθίας παρουσιάζει μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού από 27,4% το 2000 σε 23,2% το 2009, εμφανίζοντας σημαντική πτώση της τάξης του 18,2%, το οποίο και μεταφράζεται σε μείωση κατά σχεδόν 10.000 άτομα.

Στο Γράφημα που ακολουθεί (*Γράφημα 26*), διακρίνεται έντονη μεταβλητότητα της κατανομής του οικονομικά ενεργού πληθυσμού μεταξύ των Ενοτήτων της Περιφέρειας. Κυρίως η Μεσσηνία δείχνει να ενισχύεται, καθώς διατηρεί το 29,2% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιφέρειας έναντι ποσοστού 21,8% το 2000, το οποίο μεταφράζεται σε αύξηση κατά σχεδόν 23.000 άτομα (ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 40%). Τάσεις ενίσχυσης, αλλά σε μικρότερο βαθμό δείχνει η Αργολίδα (20,2% το 2009 έναντι 16,6% το 2000) και η Λακωνία (15,9% το 2009 έναντι 14,5% το 2000), ενώ αντίθετα η Κορινθία και η Αρκαδία εμφανίζουν σημαντική πτώση. Ιδιαίτερα η Αρκαδία παρουσιάζει μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού από 19,7% το 2000 σε 11,5% το 2009, το οποίο μεταφράζεται στην απώλεια άνω των 20.000 ατόμων (ποσοστιαία μείωση της τάξης του 39,1%).

Γράφημα 26 - Εξέλιξη Κατανομής Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού των ΠΕ Πελοποννήσου

Πηγή: Eurostat 2011 – Regional Statistics, Ιδία επεξεργασία

Με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011 σε κάθε δήμο του Ν. Κορινθίας, οι περισσότεροι αναλογικά απασχολούμενοι εμφανίζονται στο Δ. Κορινθίων (40,37%). Στο σύνολο των απασχολούμενων του νομού, το μεγαλύτερο ποσοστό στον πρωτογενή τομέα εμφανίζεται στο Δ. Νεμέας (48,77%), ενώ ο Δ. Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά απασχολούμενων στον δευτερογενή (22,29%) και στον τριτογενή τομέα (73,31%).

Πίνακας 24 – Απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας Ν. Κορινθίας

Δήμοι/Νομός	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Σύνολο
Βέλου – Βόχας	2.007 (30,07%)	1.109 (16,62%)	3.558 (53,31%)	6.674
Κορινθίων	2.567 (12,85%)	4.436 (22,21%)	12.966 (64,93%)	19.969
Λουτρακίου Αγίων Θεοδώρων	297 (4,40%)	1.505 (22,29%)	4.949 (73,31%)	6.751
Νεμέας	1.112 (48,77%)	258 (11,32%)	910 (39,91%)	2.280
Ξυλοκάστρου Ευρωστίνης	1.813 (31,70%)	812 (14,20%)	3.094 (54,10%)	5.719
Σικυωνίων	2.724 (33,76%)	1.276 (15,82%)	4.068 (50,42%)	8.068
Σύνολο Νομού	10.520	9.396	29.545	49.461

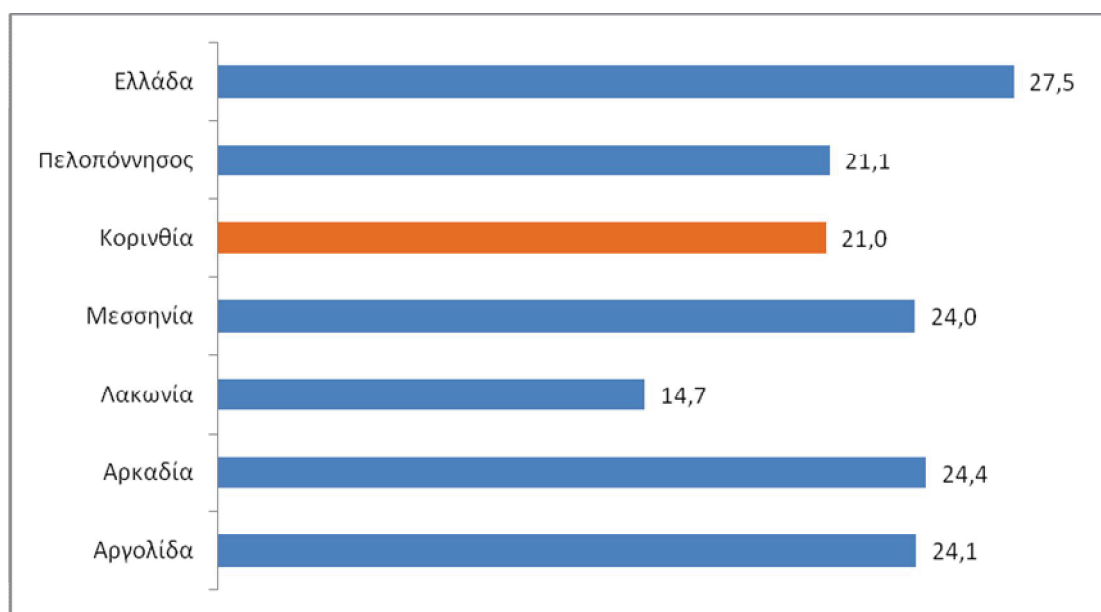
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011, Ιδία επεξεργασία

3.6.2 Ανεργία

Ραγδαία είναι η τάση αύξησης του ποσοστού ανεργίας στο νομό μετά το 2008, ως αποτέλεσμα της παρατεταμένης ύφεσης που μαστίζει τη χώρα. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της Έρευνας Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ., παρουσιάζεται έκρηξη του ποσοστού ανεργίας κατά 13,4 ποσοστιαίες μονάδες για το 2013 σε σχέση με το αντίστοιχο του 2008. Οι ρυθμοί αύξησης του επιπέδου ανεργίας στο νομό είναι χαμηλότεροι της χώρας, αποτέλεσμα του χαμηλού επιπέδου του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νομού.

Το ποσοστό ανεργίας του εργατικού δυναμικού του Ν. Κορινθίας το 2013 ανέρχεται στο 21%, ποσοστό χαμηλότερο από το αντίστοιχο στο επίπεδο της χώρας (27,5%) και οριακά χαμηλότερο από το μέσο όρο της Περιφέρειας (21,1%). Ο Ν. Κορινθίας, μετά το Ν. Λακωνίας, παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Γράφημα 27).

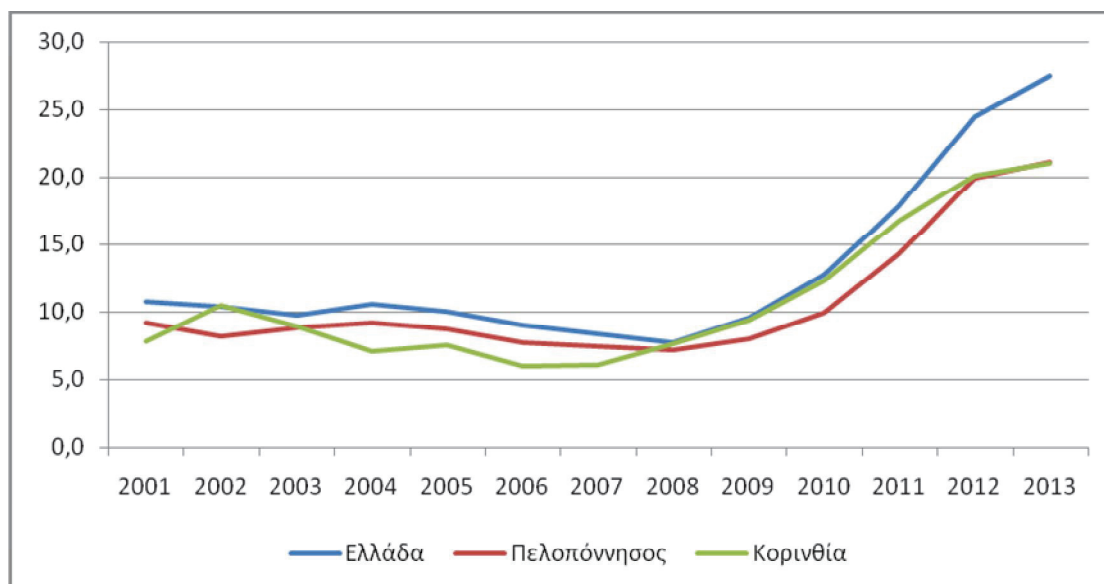
Γράφημα 27 – Ποσοστό Ανεργίας 2013

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ίδια επεξεργασία

Όπως φαίνεται και από το επόμενο Γράφημα, το ποσοστό ανεργίας στο νομό ακολουθεί διαχρονικά τις τάσεις της χώρας, ωστόσο παραμένει σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο (2001-2013) σε χαμηλότερα επίπεδα.

Γράφημα 28 – Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας 2001-2013

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Αναφορικά με την εσωτερική κατανομή της ανεργίας στις Περιφερειακές Ενότητες κατά την περίοδο 2001-2013, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στην Αρκαδία (24,4%), στην Αργολίδα (24,1%) και στη Μεσσηνία (24,0%). Στις τρεις αυτές Περιφερειακές Ενότητες το ποσοστό ανεργίας ξεπερνά το μέσο όρο της Περιφέρειας (21,1%). Αντίθετα, η Κορινθία εμφανίζει χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας σε σχέση με την Περιφέρεια Πελοποννήσου, όπως και η Λακωνία (14,7%).

Πίνακας 25 – Ποσοστό Ανεργίας των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Νομοί/ Περιφέρεια/ Χώρα	2001	2008	2013	Μεταβολή 2001-2008	Μεταβολή 2008-2013	Μεταβολή 2000-2013
Αργολίδα	8,6%	6,8%	24,1%	-20,54%	252,67%	180,24%
Αρκαδία	13,1%	10,3%	24,4%	-21,21%	136,28%	86,17%
Κορινθία	7,8%	7,6%	21,0%	-2,55%	176,54%	169,49%
Λακωνία	3,6%	5,5%	14,7%	51,55%	168,93%	307,57%
Μεσσηνία	10,1%	5,9%	24,0%	-42,03%	309,08%	137,15%
Πελοπόννησος	9,2%	7,2%	21,1%	-21,74%	193,06%	129,35%
Σύνολο Χώρας	10,8%	7,8%	27,5%	-28,10%	253,96%	154,49%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Εξετάζοντας τις μεταβολές του ποσοστού ανεργίας, παρατηρείται ότι η Κορινθία εμφανίζει μία οριακή πτώση τη περίοδο 2001-2008 (-2,55%, από 7,8% το 2001 στο 7,6% το 2008). Αντίθετα, σημαντικά αυξημένη παρουσιάζεται η ποσοστιαία αύξηση της ανεργίας τη περίοδο 2008-2013, αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, η οποία ανέρχεται στο 176,54% (από 7,6% το 2008 στο 21% το 2013). Παρατηρώντας την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας τη περίοδο 2001-2013, η Κορινθία εμφανίζει μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση της ανεργίας, η οποία ανέρχεται στο 169,49%, σε επίπεδα πάνω από το αντίστοιχο ποσοστό της Περιφέρειας (129,35%) και της χώρας (154,49%).

Σε ότι αφορά ανάλυση του ποσοστού ανεργίας στις ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού και συγκεκριμένα στις γυναίκες και στους νέους (ηλικίας 15-24 ετών) τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν τη περίοδο 2000-2009. Αναφορικά με την εσωτερική κατανομή της ανεργίας των γυναικών στις Περιφερειακές Ενότητες, η Κορινθία εμφανίζει υψηλό ποσοστό ανεργίας (15,2%) όπως και η Αρκαδία (17,6%) καθώς και η Αργολίδα (14,2%). Στις τρεις αυτές Περιφερειακές Ενότητες το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ξεπερνά το μέσο όρο της Περιφέρειας (13,2%). Αντίθετα, χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας των γυναικών από ότι εμφανίζεται στο σύνολο της Περιφέρειας Πελοποννήσου εμφανίζεται στη Μεσσηνία (10,9%) και στην Λακωνία (10%). Στη ΠΕ Λακωνίας όμως, εμφανίζεται η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση της ανεργίας των γυναικών τη περίοδο 2000 – 2009, η οποία ανέρχεται στο 69,49% (από μόλις 5,9% το 2000 στο 10% το 2009). Αντίθετα, σημαντική πτώση παρουσιάζεται στη ΠΕ Μεσσηνίας (-43,8%, από 19,4% το 2000 στο 10,9% το 2009).

Πίνακας 26 – Ποσοστό Ανεργίας Γυναικών των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Νομοί/ Περιφέρεια/ Χώρα	2000	2009	Μεταβολή 2000-2013
Αργολίδα	13,6%	14,2%	4,41%
Αρκαδία	21,4%	17,6%	-17,76%
Κορινθία	15,3%	15,2%	-0,65%
Λακωνία	5,9%	10,0%	69,49%
Μεσσηνία	19,4%	10,9%	-43,81%
Πελοπόννησος	15,9%	13,2%	-16,98%
Σύνολο Χώρας	17,2%	13,1%	-23,84%

Πηγή: Eurostat 2011 – Regional Statistics, Ιδία επεξεργασία

Τέλος, αναφορικά με την εσωτερική κατανομή της ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών στις Περιφερειακές Ενότητες, η Κορινθία επίσης εμφανίζει υψηλό ποσοστό ανεργίας (27,5%), όπως και η Αρκαδία στην οποία εμφανίζεται το υψηλότερο (45,8%). Στις δύο αυτές Περιφερειακές Ενότητες το ποσοστό ανεργίας των νέων ξεπερνά το μέσο όρο της Περιφέρειας. Επιπλέον, η Κορινθία εμφανίζει την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση της ανεργίας στους νέους τη περίοδο 2000 – 2009, η οποία ανέρχεται στο 53,63% (από 17,9% το 2000 στο 27,5% το 2009). Αντίθετα, χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στους νέους από ότι εμφανίζεται στο σύνολο της Περιφέρειας Πελοποννήσου εμφανίζεται στην Λακωνία (17,1%), στη Μεσσηνία (18,7%) και στην Αργολίδα (20%). Στη Μεσσηνία μάλιστα, εμφανίζεται σημαντική πτώση η οποία ανέρχεται στο -51,9%, από 38,9% το 2000 στο 18,7% το 2009.

Πίνακας 27 – Ποσοστό Ανεργίας Νέων (15-24) των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Νομοί/ Περιφέρεια/ Χώρα	2000	2009	Μεταβολή 2000-2013
Αργολίδα	22,8%	20,0%	-12,28%
Αρκαδία	45,8%	49,3%	7,64%
Κορινθία	17,9%	27,5%	53,63%
Λακωνία	13,3%	17,1%	28,57%
Μεσσηνία	38,9%	18,7%	-51,93%
Πελοπόννησος	27,9%	23,3%	-16,49%
Σύνολο Χώρας	29,2%	25,8%	-11,64%

Πηγή: Eurostat 2011 – Regional Statistics, Ιδία επεξεργασία

Συνολικά, αποτιμώντας τη συνολική κατάσταση στο νομό διαπιστώνεται ότι η δραματική επιδείνωση της ελληνικής οικονομίας την τελευταία εξαετία, με κύριο χαρακτηριστικό την παρατεταμένη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και την εντεινόμενη ύφεση, είχε άμεσο αντίκτυπο στο μέτωπο της απασχόλησης και της ανεργίας στο Ν. Κορινθίας.

Ειδικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης στο Ν. Κορινθίας αποτελούν τα δομικά και διαρθρωτικά προβλήματα του νομού, τα οποία εντοπίζονται στην τάση μείωσης του οικονομικά ενεργού της πληθυσμού, καθώς και στο υψηλό ποσοστό ανεργίας, το οποίο είναι εμφανίζεται υψηλότερο στις ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού (γυναίκες και νέους), χαρακτηριστικό που ίσως εκφράζει υψηλή συμμετοχή των μεγάλων ηλικιακών ομάδων στο σύνολο του απασχολούμενου δυναμικού («γηρασμένο» εργατικό δυναμικό).

3.7 Τομείς Οικονομικής Απασχόλησης

3.7.1 Πρωτογενής Τομέας

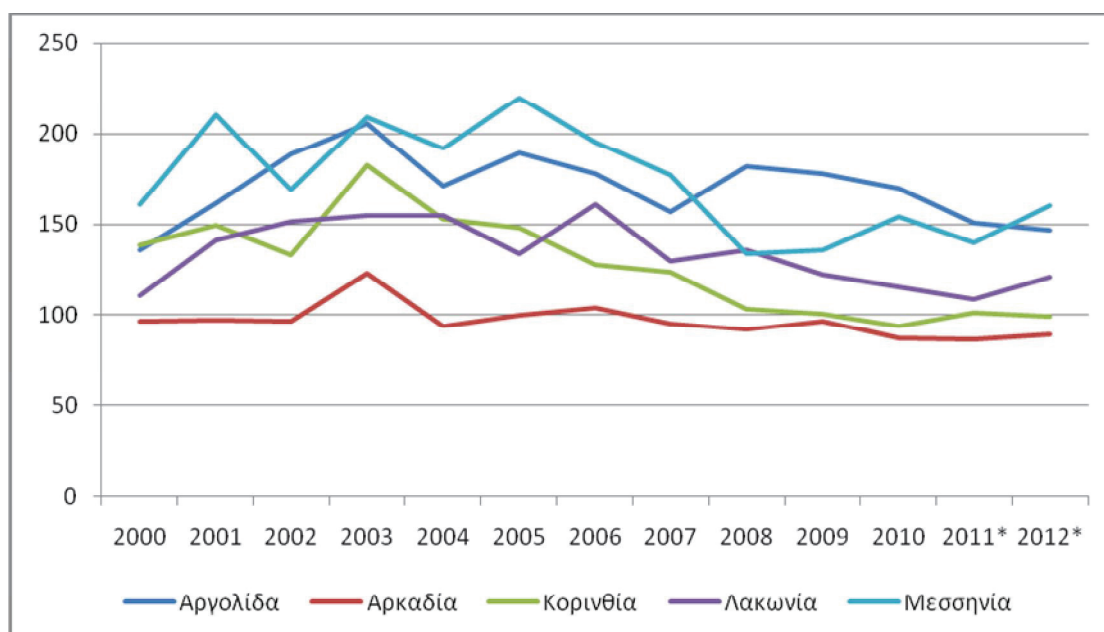
Χαρακτηριστικό της μορφολογίας του Ν. Κορινθίας αποτελούν οι μεγάλοι ορεινοί του όγκοι (59,19% της έκτασης), οι οποίοι καταλαμβάνουν κυρίως το δυτικό τμήμα του νομού, ενώ μόνο το 18,32% των εκτάσεων είναι πεδινό (και το 22,49% ημιορεινό), κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες. Ωστόσο, παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, ο νομός διαθέτει μια από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, τον κάμπο της Κορινθίας, καθώς και μεγάλο μήκος ακτογραμμής η οποία μπορεί να αποτελέσει μοχλό για την αναπτυξιακή προοπτική του σε περίπτωση εκμετάλλευσης των θαλάσσιων μεταφορών.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, ο πρωτογενής τομέας του Ν. Κορινθίας διατηρεί ένα σημαντικό μέγεθος της οικονομικής ζωής, συμμετέχοντας το 2012 κατά 1,57% στην ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της χώρας και κατά 16,14% στην ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της περιφέρειας.

Η εξέλιξη της ΑΠΑ Πρωτογενούς τομέα του Ν. Κορινθίας, εμφανίζει σημαντικές διακυμάνσεις στην παραγόμενη ΑΠΑ, διαπίστωση που παρατηρείται και συνολικά στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων της Πελοποννήσου. Η Κορινθία δεν

κατατάσσεται στις ισχυρές Περιφερειακές ενότητες σε αυτό το τομέα, παρουσιάζοντας σημαντική πτώση από το 2003 και μετά, εμφανίζοντας ωστόσο στάσεις σταθεροποίησης την τελευταία πενταετία. Η Μεσσηνία και η Αργολίδα αποτελούν τις πλέον ισχυρές Περιφερειακές ενότητες στον πρωτογενή τομέα διαχρονικά (παρά τη σημαντική πτώση που εμφανίζεται στη Μεσσηνία από το 2005 και μετά). Από την άλλη πλευρά, η Αρκαδία είναι η Περιφερειακή Ενότητα με τη διαχρονικά χαμηλότερη συμβολή στην ΑΠΑ του Πρωτογενούς τομέα.

Γράφημα 29 – Εξέλιξη ΑΠΑ Πρωτογενούς Τομέα των ΠΕ Πελοποννήσου (εκ. €) 2000-2012

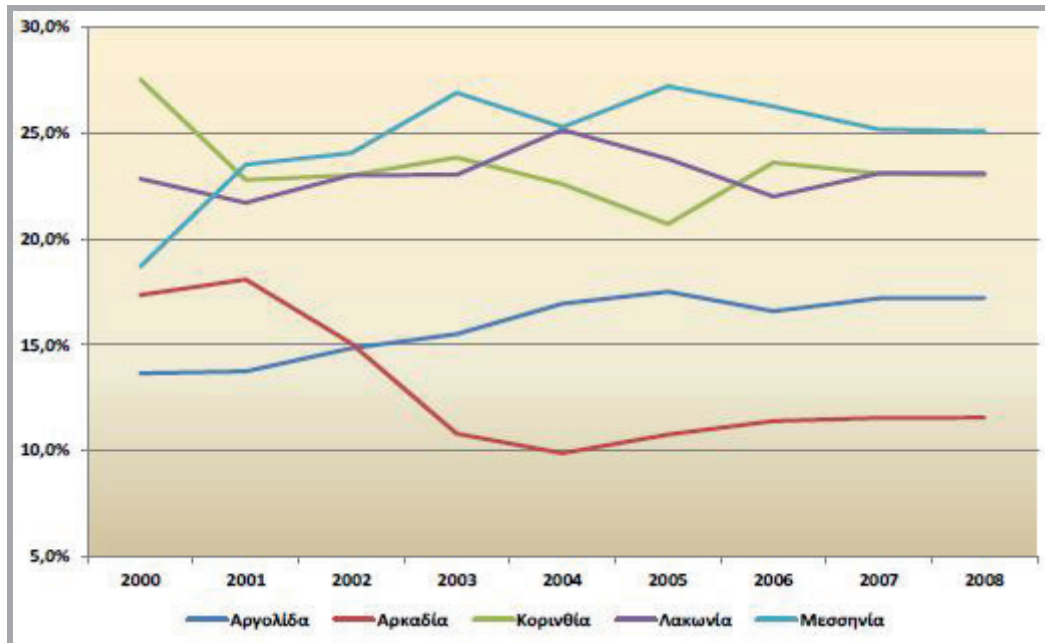

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Απασχόληση Πρωτογενή Τομέα

Ο πρωτογενής τομέας παραμένει δυναμικός διαχρονικά στο Ν. Κορινθίας, σύμφωνα με την εξέλιξη του απασχολούμενου προσωπικού στον τομέα του νομού, παρά τη πτώση που σημειώνεται (από 27,5% το 2000 στο 23% το 2008). Συγκριτικά στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων της Πελοποννήσου, επιβεβαιώνεται η ανοδική πορεία της Μεσσηνίας, στην οποία απασχολείται το 25,1% του δυναμικού του τομέα, ενώ στην Αρκαδία σημαντική διαφαίνεται η αποδυνάμωση της απασχόλησης του τομέα (από 18,3% το 2000 στο 11,5% το 2008). Σημειώνεται πως τα στοιχεία εκτείνονται έως και το έτος 2008 προκειμένου να εξασφαλιστεί η συγκρισιμότητά τους, δεδομένου ότι από το 2008 και ύστερα ακολουθεί διαφορετική στατιστική ταξινόμηση των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας (ΣΤΑΚΟΔ).

Γράφημα 30 – Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ Πελοποννήσου στην απασχόληση του Πρωτογενούς τομέα (2000-2008)

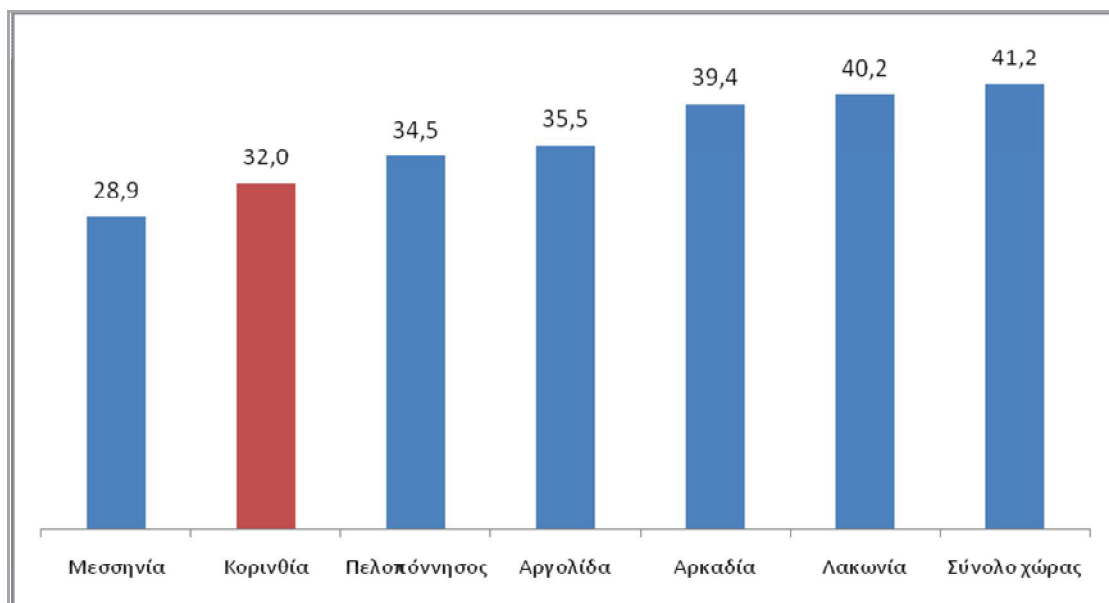

Πηγή: Eurostat 2011 – General and Regional Statistics

Διάρθρωση και χαρακτηριστικά γεωργίας – κτηνοτροφίας

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ (έτους 2007), το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο Ν. Κορινθίας είναι ιδιαίτερο μικρό σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας, χαμηλότερο και από το μέσο όρο της Περιφέρειας.

Γράφημα 31 – Έκταση (στρέμματα) ανά αγροτική – κτηνοτροφική εκμετάλλευση (2007)

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2011 – Διάρθρωση Γεωργικών – Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων 2007

Στην Κορινθία εντοπίζονται σημαντικές εκτάσεις ετήσιων καλλιεργειών (26,3% των αντίστοιχων καλλιεργειών), καθώς και οι περισσότερες εκτάσεις στις οποίες καλλιεργούνται αμπέλια και σταφιδάμπελα (66,7% των αντίστοιχων καλλιεργειών) μεταξύ των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Στην κατά ΠΕ κατανομή των γεωργικών εκτάσεων, η Αρκαδία διατηρεί τις περισσότερες ετήσιες καλλιέργειες και λοιπές εκτάσεις (37,1% και 39,7% των αντίστοιχων εκτάσεων), στη Μεσσηνία εντοπίζονται σε σημαντικό βαθμό εκτάσεις στις οποίες καλλιεργούνται αμπέλια και σταφιδάμπελα (21,8% των αντίστοιχων καλλιεργειών), ενώ στις υπόλοιπες ΠΕ η καλλιέργεια αυτή είναι ήσσονος σημασίας (κάτω του 7% των γεωργικών εκτάσεων). Τις περισσότερες δενδρώδεις καλλιέργειες έχει η Λακωνία (32,7% των αντίστοιχων καλλιεργειών), με τη Μεσσηνία να κατέχει τη δεύτερη θέση (28,4% των αντίστοιχων καλλιεργειών).

Πίνακας 28 – Κατανομή Γεωργικών Εκτάσεων των ΠΕ Πελοποννήσου σε βασικές χρήσεις (σε χιλ. στρέμματα) το 2005

	Σύνολο Πελοποννήσου	Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία
Ετήσιες καλλιέργειες	501	90	186	132	37	56
	100%	17,96%	37,13%	26,35%	7,39%	11,18%
Αμπέλια και σταφιδάμπελα	243	9	15	162	5	53
	100%	3,70%	6,17%	66,67%	2,06%	21,81%
Δενδρώδεις καλλιέργειες	2.518	442	239	298	824	716
	100%	17,55%	9,49%	11,83%	32,72%	28,44%
Λοιπές εκτάσεις	761	100	302	126	101	132
	100%	13,14%	39,68%	16,56%	13,27%	17,35%

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ. 2011 – Διάρθρωση Γεωργικών – Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων 2005

Στο Ν. Κορινθίας παράγεται σημαντική αξία της φυτικής παραγωγής της χώρας, όπως η περίφημη κορινθιακή σταφίδα και η σουλτανίνα, νωπά φρούτα, εσπεριδοειδή, σταφύλια, κρασί, βρώμη, ελαιούχοι σπόροι και καρποί, πατάτες, φρούτα και ελαιόλαδο. Στο επίπεδο της παραγωγής σε τόνους, με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2009), διακρίνεται η σημαντικότητα της παραγωγής βρώσιμων όσπριων (λαθούρια), κηπευτικών καλλιεργειών (τομάτες, φασολάκια), αμπελουργικών προϊόντων (κορινθιακή σταφίδα, σταφίδα σουλτανίνα, επιτραπέζια σταφύλια) και δενδροκομικών προϊόντων (λεμόνια, αχλάδια, βερίκοκα). Στον Πίνακα 27 παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία παραγωγής των κυριότερων γεωργικών προϊόντων της Περιφέρειας.

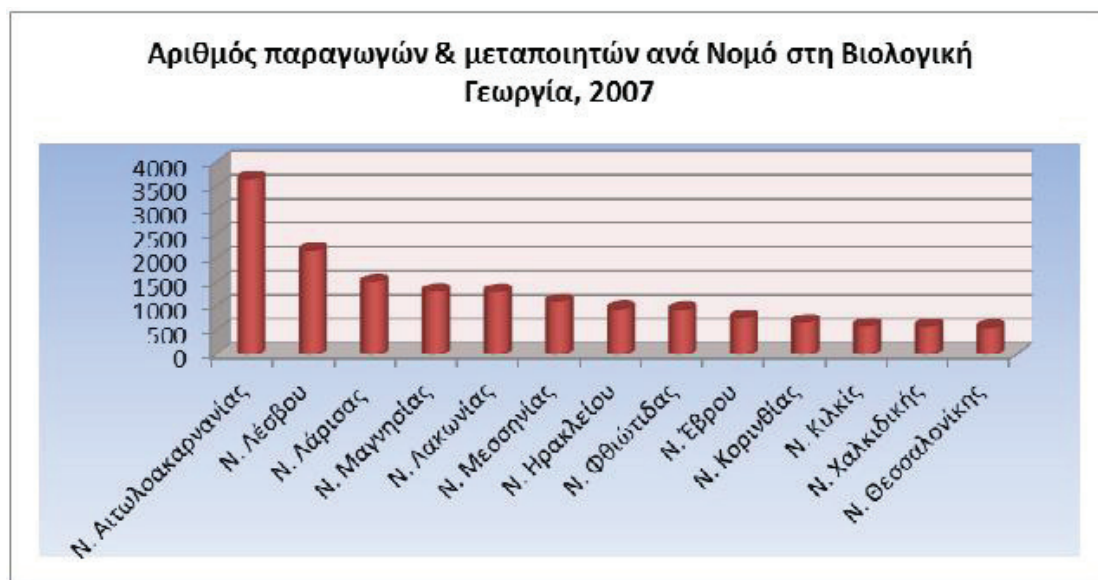
Πίνακας 29 – Παραγωγή κύριων αγροτικών προϊόντων στη Περιφέρεια Πελοποννήσου (2009)

Κατηγορία Προϊόντος / Προϊόν	Πελοπόννησος (τόνους)	Συμμετοχή στο σύνολο της χώρας	Συμμετοχή (%) στο σύνολο παραγωγής της Περιφέρειας				
			Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία
Αροτραίες καλλιέργειες							
Βρώμη	11.420	13,1%	14,0%	53,2%	15,8%	7,8%	9,2%
Συγκαλιεργούμενο καλαμπόκι	553	8,6%	0,0%	44,3%	16,3%	13,4%	26,0%
Βρώσιμα Όσπρια							
Λαθούρια	49	14,3%	0,0%	2,0%	98,0%	0,0%	0,0%
Κουκιά	204	7,4%	10,08%	49,0%	28,9%	2,0%	9,3%
Βιομηχανικά Φυτά							
Αραχίδα (φυστίκι αράπικο)	950	56,4%	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	98,0%
Κτηνοτροφικά Φυτά							
Κτηνοτροφικοί καρποί	1.481	5,9%	7,4%	51,0%	35,3%	2,3%	4,1%
Πεπονοειδή και Πατάτες							
Καρπούζια και πεπόνια	82.055	10,4%	8,1%	1,9%	2,4%	12,0%	75,6%
Πατάτες	117.959	12,7%	3,3%	45,7%	6,0%	6,9%	38,2%
Κηπευτικές καλλιέργειες							
Κουνουπίδια – λάχανα	36.778	15,1%	47,1%	23,7%	9,9%	7,3%	12,0%
Τομάτες νωπής χρήσης	89.031	13,4%	15,0%	13,0%	13,0%	30,4%	28,6%
Κρεμμύδια ξερά	17.372	9,1%	1,8%	2,9%	1,3%	88,8%	5,2%
Μπάμιες	1.238	9,0%	38,9%	3,2%	4,1%	19,5%	34,3%
Μελιτζάνες	16.486	24,5%	31,0%	25,4%	3,8%	24,2%	15,6%
Φασολάκια χλωρά	8.963	12,7%	20,1%	12,1%	22,4%	7,5%	37,9%
Κολοκυθάκια	14.779	17,8%	36,8%	12,1%	16,0%	5,9%	29,1%
Άλλα λαχανοκομικά είδη	81.307	13,7%	53,2%	13,7%	9,1%	9,2%	14,7%
Αμπελουργικά Προϊόντα							
Μούστος	55.680	15,4%	12,0%	18,3%	35,8%	9,2%	24,6%
Επιτραπέζια σταφύλια	75.815	37,1%	1,3%	0,3%	97,7%	0,2%	0,5%
Κορινθιακή Σταφίδα	16.255	44,0%	0,1%	0,0%	46,9%	0,0%	53,0%
Σταφίδα σουλτανίνα	2.378	17,0%	0,1%	0,0%	98,7%	0,0%	1,3%
Δενδροκομικά Προϊόντα							
Λεμόνια	13.444	17,9%	10,0%	4,9%	45,0%	20,2%	19,9%
Πορτοκάλια	653.535	68,3%	62,3%	0,3%	0,8%	35,3%	1,3%
Μανταρίνια	43.760	33,8%	67,1%	4,9%	2,0%	23,1%	2,9%
Αχλάδια	7.654	10,4%	13,7%	51,3%	19,3%	5,4%	10,3%
Μήλα	16.805	6,5%	0,2%	87,1%	9,4%	1,4%	2,0%
Βερίκοκα	39.797	63,9%	63,0%	0,5%	35,4%	0,2%	0,9%
Καρύδια	2/698	12,2%	5,8%	49,3%	13,2%	14,7%	16,9%
Επιτραπέζιες ελιές	23.727	8,1%	1,6%	22,3%	0,2%	39,1%	36,8%
Ελιές ελαιοποίησης	587.107	29,5%	4,1%	6,2%	7,8%	17,2%	64,8%
Ελαιόλαδο 2007/2008	71.996	23,6%	11,9%	4,9%	11,6%	23,9%	47,8%

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Ο Ν. Κορινθίας βρίσκεται στην πρώτη δεκάδα των νομών με τις περισσότερες επιχειρηματικές μονάδες (παραγωγούς, μεταποιητές, εισαγωγείς, μεικτές) σε σχέση με το σύνολο της «βιολογικής» Ελλάδας (στοιχεία έτους 2007), με 680 μονάδες.

Γράφημα 32 – Αριθμός παραγωγών και μεταποιητών ανά νομό στη Βιολογική Γεωργία

Πηγή: ΒΙΟ σε αριθμούς (2011)

Από την άλλη πλευρά, η κτηνοτροφική δραστηριότητα του Ν. Κορινθίας υπολείπεται της αντίστοιχης γεωργικής. Στο επίπεδο της παραγωγής σε τόνους, με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2009), διακρίνεται η σημαντικότητα της παραγωγής αυγών, κρέατος ζώων και πουλερικών, ενώ ο νομός διατηρεί χαμηλή παραγωγή μελιού, τυριού και βουτύρου.

Πίνακας 30 – Παραγωγή κύριων ζωικών προϊόντων στη Περιφέρεια Πελοποννήσου (2009)

Κατηγορία Προϊόντος / Προϊόν	Πελοπόννησος (τόνους)	Συμμετοχή στο σύνολο της χώρας	Συμμετοχή (%) στο σύνολο παραγωγής της Περιφέρειας					
			Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία	
Κτηνοτροφικά προϊόντα								
Γάλα	120.792	6,0%	22,7%	22,4%	13,7%	26,2%	15,0%	
Κρέας (ζώων και πουλερικών)	29.060	6,8%	17,9%	25,2%	21,1%	19,3%	16,5%	
Τυρί μαλακό	9.975	8,7%	20,3%	15,0%	16,6%	20,3%	27,8%	
Βούτυρο νοπό	92	6,0%	23,9%	39,1%	13,0%	12,0%	12,0%	
Βούτυρο σκληρό	49	9,4%	36,7%	30,6%	18,4%	8,2%	6,1%	
Μαλλιά προβάτων	557	6,6%	26,8%	28,9%	18,9%	9,3%	16,2%	
Μέλι	2.689	16,3%	15,8%	38,2%	8,7%	19,8%	17,6%	
Αυγά (χιλ. τεμ.)	220.326	11,4%	14,0%	11,7%	61,6%	6,4%	6,2%	
Ψάρια εσωτ. υδάτων	4.293	14,7%	84,6%	11,6%	0,0%	0,3%	3,5%	

Πηγή: ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Επίσης, στο Ν. Κορινθίας παράγονται τα «Φασόλια βανίλιες Φενεού», που αποτελούν προϊόν Π.Ο.Π. (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης) και Π.Γ.Ε. (Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης), ενώ αίτημα προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει διαβιβαστεί για την αναγνώριση της μαύρης «Κορινθιακής Σταφίδας».

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα σημαντικό μοχλό ανάπτυξης της τοπικής και εθνικής οικονομίας αποτελεί το «Καλάθι Προϊόντων» της περιφέρειας, το οποίο είναι το σύνολο των χαρακτηριστικών προϊόντων της περιοχής, που καλλιεργούνται παραδοσιακά, αναδεικνύουν την ταυτότητα της περιοχής, έχουν ισχυρή φήμη και μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης για την ανάπτυξη της περιοχής.

Το καλάθι των προϊόντων της Πελοποννήσου, το οποίο έχει ήδη εγκριθεί από το Σεπτέμβριο του 2011, δεν αποτελείται μόνο από προϊόντα, αλλά κυρίως από ενεργητικές πολιτικές που επιχειρούν να ανασυγκροτήσουν την αγροτική οικονομία και να οδηγήσουν σε βιώσιμη ανάπτυξη και ενίσχυση της εξωστρέφειας του αγροτικού τομέα. Περιλαμβάνει το Αγιωργίτικο Νεμέας (οίνος), τη σταφίδα (Κορινθιακή, Σουλτανίνα) και τα λεμόνια της Κορινθίας.

Οι συνιστώμενες νέες παραγωγικές καλλιέργειες τροφίμων στην Κορινθία, περιλαμβάνουν τη δημιουργία θυλάκων θερμοκηπιακών καλλιεργειών στο νομό, την επέκταση των καλλιεργειών μήλων και αχλαδιών στις ημιορεινές περιοχές, τη δημιουργία νέων καλλιεργειών κάστανου, καθώς και την οργάνωση μονάδων παραγωγής ροδιού για χυμοποίηση.

Αλιεία και Υδατοκαλλιέργειες

Στην ευρύτερη περιοχή των θαλάσσιων περιοχών που περιβάλλουν τον Ν. Κορινθίας ασκείται σημαντική θαλάσσια αλιευτική δραστηριότητα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. οι ποσότητες αλιευμάτων (περίοδος 2003-2009) απεικονίζονται παρακάτω:

Πίνακας 31 – Θαλάσσια Αλιεία (σε τόνους) 2003-2009

Περιοχές Αλιείας	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Κορινθιακός Κόλπος	1.148,2	1.345,9	1.245,3	1.170,9	941,8	788,1	696,8
Αργολικός και Σαρωνικός	7.067,8	7.142,4	5.786,7	5.939,2	5.377,0	5.417,4	6.236,0
Σύνολο Χώρας	89.612,3	91.055,0	90.402,0	96.694,3	93.596,2	83.820,9	81.821,4

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η Κορινθία συγκαταλέγεται στις περιοχές της χώρας με υψηλή συγκέντρωση ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων, αλλά και μονάδων τυποποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων, απασχολώντας ικανό αριθμό εργαζομένων του κλάδου της χώρας. Σύμφωνα με το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, η θαλάσσια περιοχή της Κορινθίας χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα ανεπτυγμένη καθώς και ως Περιοχή Άτυπης Συγκέντρωσης Μονάδων (ΠΑΣΜ), δηλαδή περιοχή σε μεταβατική κατάσταση πριν τη θεσμοθέτηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ).

Σύμφωνα με την Μελέτη καθορισμού ΠΟΑΥ Πελοποννήσου, η υπάρχουσα δυναμικότητα των μονάδων σε παραγωγή αλιευμάτων, ανέρχεται σε 5.340 τόνους/έτος ιχθείς στο Δυτικό Σαρωνικό (Σοφικό-Σελόντα), περιοχή η οποία, σύμφωνα με το Ειδικό χωροταξικό, θεωρείται κορεσμένη περιοχή και δεν κρίνεται σκόπιμη η εγκατάσταση νέων μονάδων μέχρι τη χωροταξική διευθέτηση των υφιστάμενων.

Ο πρωτογενής τομέας διατηρεί αναγνωρίσιμη δυναμικότητα, παρά τη συρρίκνωσή του, ικανή να αποτελέσει τον πυλώνα της ανάπτυξης της οικονομίας του νομού και της περιφέρειας. Σε συνδυασμό και συνέργεια με τους λοιπούς παραγωγικούς τομείς, ο πρωτογενής τομέας και κυρίως η γεωργία μπορεί να αποτελέσει τον πόλο ανάπτυξης και συνδυασμού σειράς δραστηριοτήτων (πολιτισμός, αγροτουρισμός, μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων), που θα ολοκληρώνουν το αναπτυξιακό πρότυπο του νομού.

Στην κατεύθυνση αυτή φαίνεται να οδηγούν και να συγκλίνουν οι τάσεις που αρχίζουν να εμφανίζονται στο σύνολο της χώρας, με τη στροφή της οικονομικής δραστηριότητας στον πρωτογενή τομέα. Έμφαση επίσης σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να δοθεί στην αξιοποίηση των βιολογικών καλλιεργειών, τα προϊόντα ονομασίας προέλευσης, γεωγραφικής ένδειξης και ολοκληρωμένης διαχείρισης, καθώς και οι επενδύσεις στα δίκτυα διανομής, τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της παραγωγής και στις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου, θεωρώντας τον πρωτογενή τομέα το σημαντικότερο πυλώνα ανάπτυξης της τοπικής μας οικονομίας, από το τεχνικό πρόγραμμα του 2012, διαθέτει το 20% για την ανάπτυξη του τομέα αυτού.

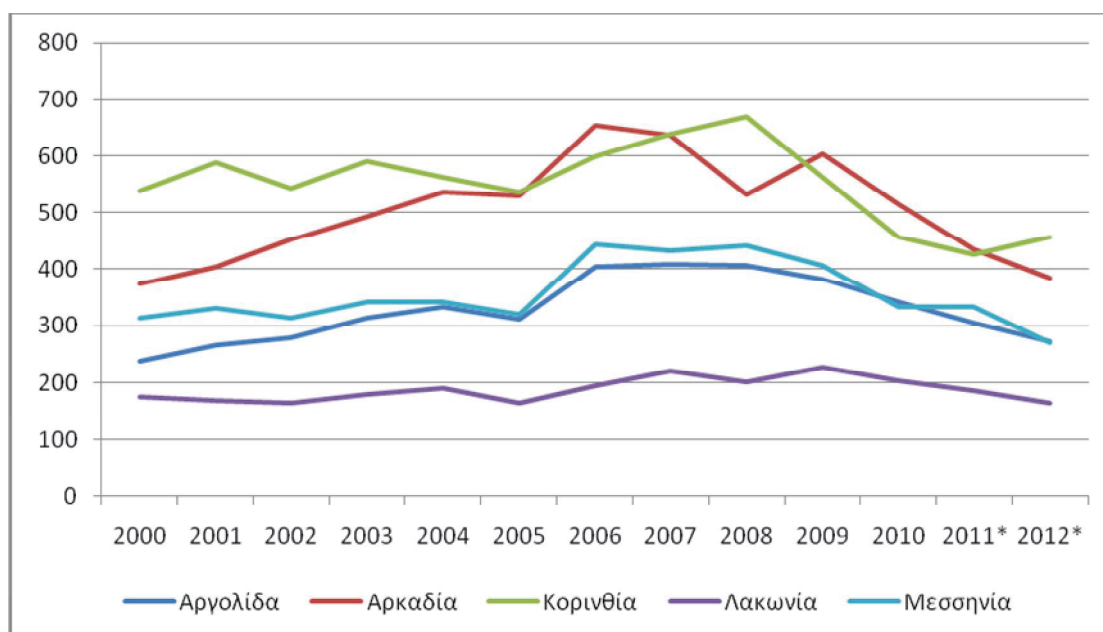
3.7.2 Δευτερογενής Τομέας

Οι εξελίξεις στο δευτερογενή τομέα εξετάζονται σε συνάρτηση με την ύπαρξη της βιομηχανικής ζώνης που εξυπηρετεί ανάγκες του μητροπολιτικού κέντρου της χώρας και διοικητικά υπάγεται στη ΠΕ Κορινθίας, όπου είναι εγκατεστημένες βιομηχανικές επιχειρήσεις εθνικής σημασίας και εμβέλειας (δυλιστήρια, μεταλλουργικές βιομηχανίες κλπ.).

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, ο δευτερογενής τομέας του Ν. Κορινθίας διατηρεί ένα πολύ σημαντικό μέγεθος της οικονομικής ζωής, συμμετέχοντας το 2012 κατά 1,93% στην ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα της χώρας και κατά 29,52% στην ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα της περιφέρειας, επιδόσεις που κατατάσσουν το νομό στην ένατη θέση μεταξύ των 51 νομών της χώρας και στην πρώτη θέση στην περιφέρεια.

Η εξέλιξη της ΑΠΑ Δευτερογενούς τομέα του Ν. Κορινθίας, εμφανίζει σημαντικές διακυμάνσεις στην παραγόμενη ΑΠΑ, διαπίστωση που δεν παρατηρείται στις υπόλοιπες περιφερειακές ενότητες. Σε κάθε περίπτωση, η Κορινθία διατηρεί την σαφή ισχυρή της θέση, παρουσιάζοντας ωστόσο σημαντική πτώση από το 2008 και μετά, ενώ οι υπόλοιπες ΠΕ (πλην της Μεσσηνίας) βρίσκονται σε σαφώς χαμηλότερο επίπεδο. Η Αρκαδία και η Μεσσηνία βελτιώνουν τη θέση τους, ενώ αντίθετα η Αργολίδα και η Λακωνία διατηρούνται σταθερές.

Γράφημα 33 – Εξέλιξη ΑΠΑ Δευτερογενούς Τομέα των ΠΕ Πελοποννήσου (εκ. €) 2000-2012

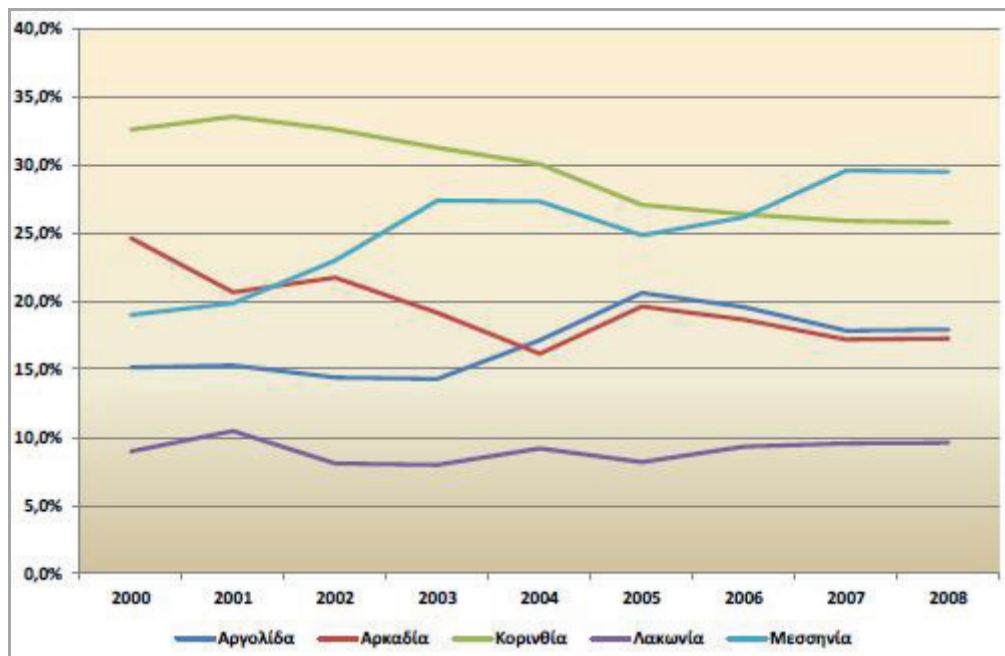

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Απασχόληση Δευτερογενή Τομέα

Ο δευτερογενής τομέας παραμένει εξαιρετικά δυναμικός διαχρονικά στο Ν. Κορινθίας, σύμφωνα με την εξέλιξη του απασχολούμενου προσωπικού στον τομέα του νομού, παρά τη πτώση που σημειώνεται μετά το 2001 (από 34,1% το 2001 στο 25,8% το 2008). Συγκριτικά στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων της Πελοποννήσου, επιβεβαιώνεται η αυξημένη συμμετοχή της απασχόλησης στην Μεσσηνία, στην οποία απασχολείται το 29,5% του συνολικού δυναμικού του τομέα, ενώ στην Αρκαδία σημαντική διαφαίνεται η αποδυνάμωση της απασχόλησης του τομέα (από 24,6% το 2000 στο 17,2% το 2008).

Γράφημα 34 – Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ Πελοποννήσου στην απασχόληση του Δευτερογενούς τομέα (2000-2008)

Πηγή: Eurostat 2011 – General and Regional Statistics

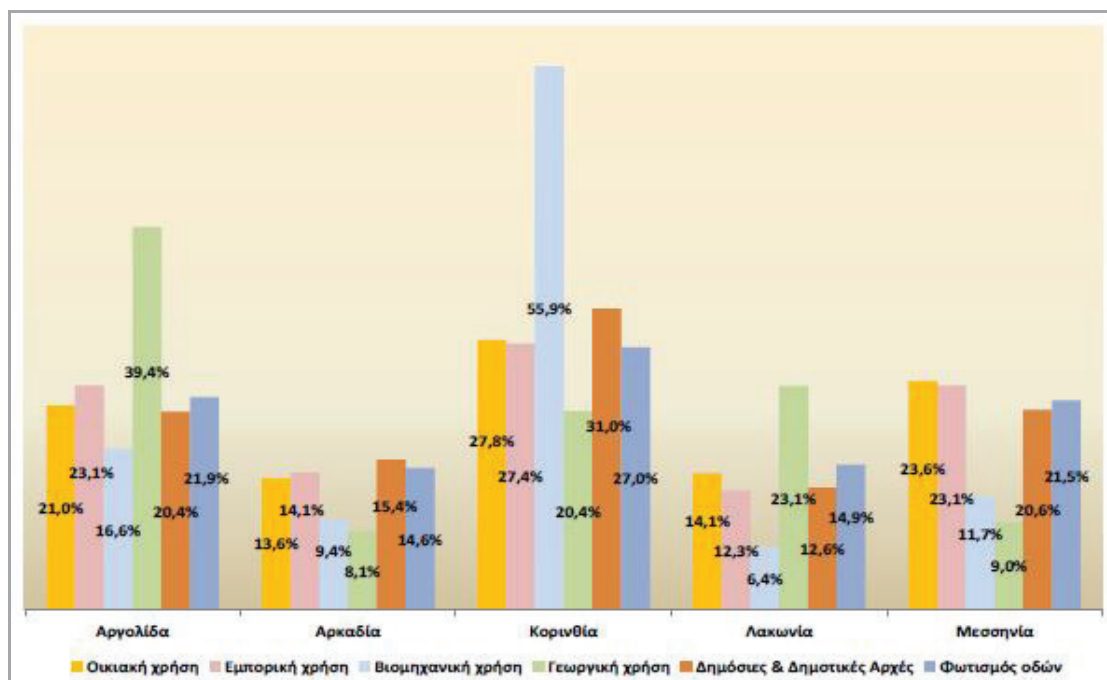
Ενέργεια

Στον κλάδο της ενέργειας, με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία από τη ΔΕΣΜΗΕ (2009), στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αναλογεί το 5,1% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας.

Η Κορινθία αποτελεί τον μεγαλύτερο καταναλωτή ενέργειας στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων (30,9% της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της Περιφέρειας) και ακολουθεί η Αργολίδα (23% της κατανάλωσης ηλεκτρικής

ενέργειας της Περιφέρειας) και η Μεσσηνία (20% της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της Περιφέρειας). Επίσης, στην Κορινθία απορροφάται, όπως ήταν αναμενόμενο, το μεγαλύτερο μέρος της ηλεκτρικής ενέργειας που προορίζεται για βιομηχανική χρήση (55,9% της κατανάλωσης της Περιφέρειας) ενώ το ποσοστό 20,4% της κατανάλωσης της Περιφέρειας απορροφάται για κατανάλωση της ηλεκτρικής ενέργειας που προορίζεται για γεωργική χρήση.

Γράφημα 35 – Κατανομή κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας των ΠΕ Πελοποννήσου (2009)

Πηγή: ΔΕΣΜΗΕ (2009)

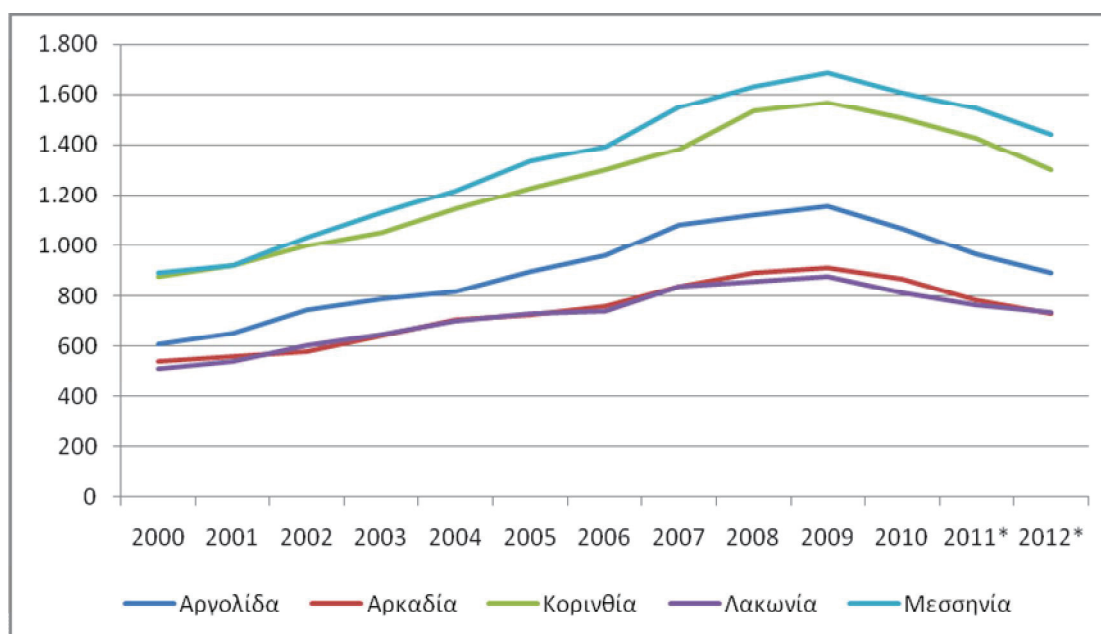
Συμπερασματικά, ο δευτερογενής τομέας του Ν. Κορινθίας χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλων χωρικών συγκεντρώσεων δραστηριοτήτων οι οποίες επηρεάζουν τα συνολικά μεγέθη του τομέα, στη Βιομηχανική ζώνη Κορίνθου - Αττικής όπου δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις εθνικής σημασίας και εμβέλειας, από σημαντικούς πόρους και δυνατότητες παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (αιολική ενέργεια και φωτοβολταϊκά πάρκα), καθώς και από την εξειδίκευση της μεταποίησης στους κλάδους της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, ξύλου και μη μεταλλικών ορυκτών.

3.7.3 Τριτογενής Τομέας

Ο τριτογενής τομέας του Ν. Κορινθίας διατηρεί ένα μικρό μέγεθος της οικονομικής ζωής, συμμετέχοντας το 2012 κατά 0,92% στην ΑΠΑ του τριτογενή τομέα της χώρας και κατά 25,51% στην ΑΠΑ του τριτογενή τομέα της περιφέρειας.

Η εξέλιξη της ΑΠΑ Τριτογενούς τομέα του Ν. Κορινθίας, εμφανίζει διαρκής βελτίωση μέχρι το 2009 και διαρκής πτώση μετά το 2009 στην παραγόμενη ΑΠΑ, διαπίστωση που εντοπίζεται σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες Πελοποννήσου. Η Κορινθία το 2012, συγκεντρώνει 1,3 δις € (τη δεύτερη μεγαλύτερη ΑΠΑ της Περιφέρειας), με την Μεσσηνία να συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη ΑΠΑ της Περιφέρειας (1,44 δις €), ενώ ακολουθούν η Αργολίδα (0,9 δις €), η Λακωνία και η Αρκαδία (0,7 δις €).

Γράφημα 36 – Εξέλιξη ΑΠΑ Τριτογενούς Τομέα των ΠΕ Πελοποννήσου (εκ. €) 2000-2012

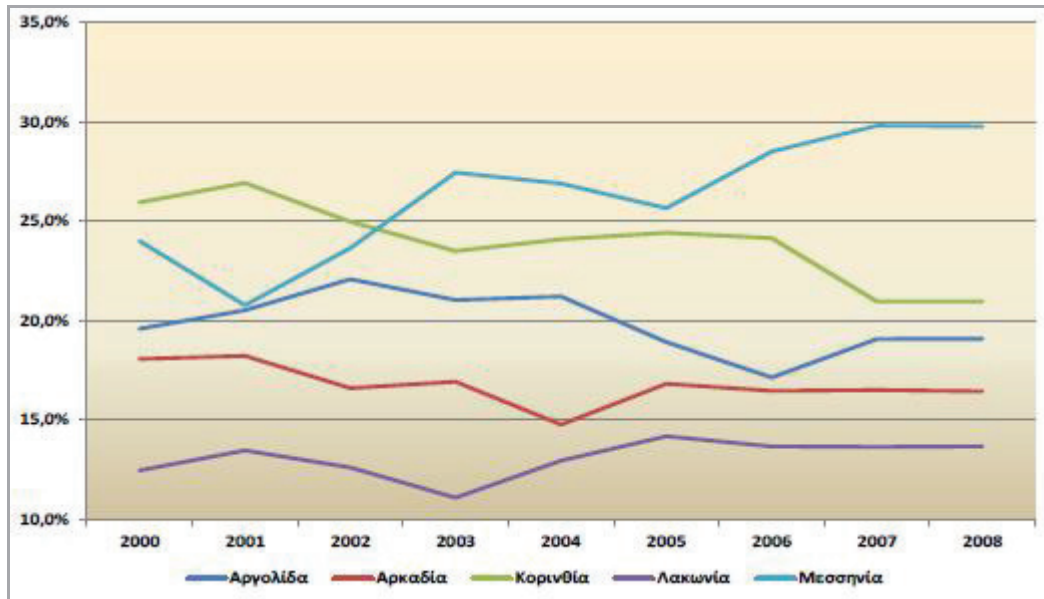

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Απασχόληση Τριτογενή Τομέα

Υψηλά ποσοστά απασχόλησης διατηρεί ο τριτογενής τομέας στο Ν. Κορινθίας, παρά τη πτώση που παρουσιάζεται μετά το 2001 (από 26,1% το 2001 στο 20,8% το 2008). Στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων της Πελοποννήσου, επιβεβαιώνεται η αύξηση της συμμετοχής της απασχόλησης στην Μεσσηνία, στην οποία απασχολείται το 29,8% του συνολικού δυναμικού του τομέα, ενώ χαμηλό ποσοστό απασχόλησης διατηρεί ο τομέας στην Λακωνία και στην Αρκαδία (14,1% και 16,7% αντίστοιχα).

Γράφημα 37 – Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ Πελοποννήσου στην απασχόληση του Τριτογενούς τομέα (2000-2008)

Πηγή: Eurostat 2011 – General and Regional Statistics

Τουριστική Δραστηριότητα

Ο τουρισμός αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανάπτυξη του τριτογενή τομέα, με την σχετική δραστηριότητα να βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο από πλευράς όγκου και ικανή ξενοδοχειακή υποδομή, διατηρώντας ωστόσο ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στην συνολική τουριστική δραστηριότητα της χώρας. Με βάση τη συγκριτική εξέταση των στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. προκύπτει ότι το τουριστικό μερίδιο του Ν. Κορινθίας στο σύνολο του τουρισμού της χώρας είναι πολύ μικρό και κυμαίνεται για τον εσωτερικό τουρισμό στο 3%, ενώ για τον αλλοδαπό τουρισμό γύρω στο 1%.

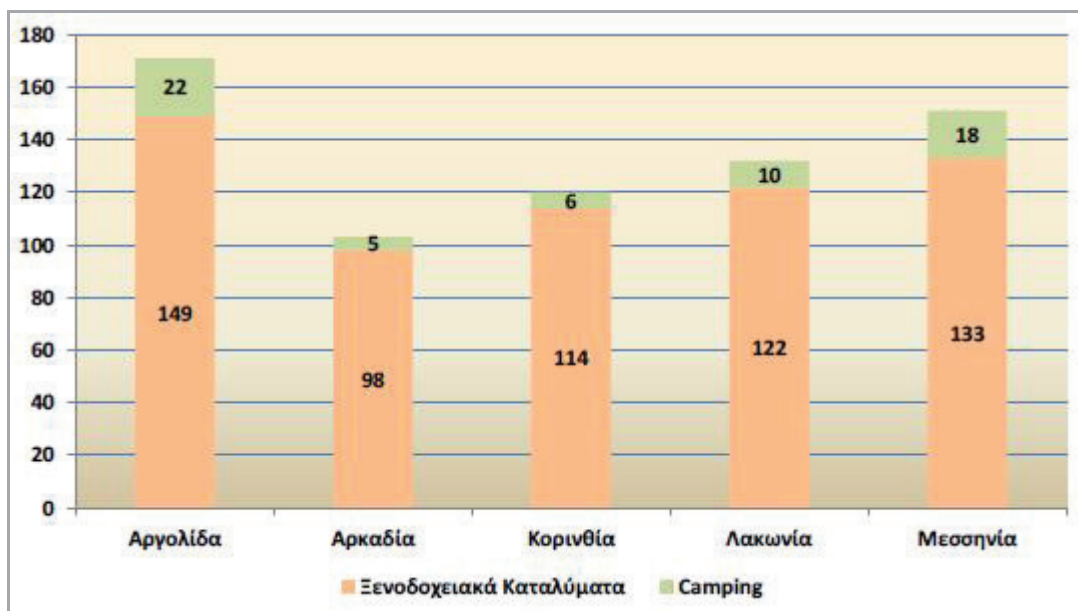
Ο Ν. Κορινθίας διαθέτει στο σύνολό του, μια σειρά από μοναδικά και αυθεντικά τουριστικά πλεονεκτήματα, τα οποία τον καθιστούν ιδιαίτερα προνομιακό τόπο για την ανάπτυξη του τουρισμού και εστιάζονται κυρίως στα εξής:

- Καλές κλιματολογικές συνθήκες περιοχής
- Βαθμός προσπελασιμότητας
- Γειτνίαση με τη μητροπολιτική περιοχή της πρωτεύουσας (Αθήνα)
- Δυνατότητες του πρωτογενή τομέα για παραγωγή υψηλής ποιότητας παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων

- Πλούσια μορφολογία του εδάφους με ακτογραμμή πολλών χιλιομέτρων καθ' όλη την περίμετρο και τους ορεινούς όγκους
- Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους και μεγάλης αισθητικής αξίας
- Ισχυρή ιστορική, αρχαιολογική και πολιτιστική κληρονομιά (αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, παραδοσιακοί οικισμοί, ενεργά μοναστήρια)
- Ισχυρή ιστορική, αρχαιολογική και πολιτιστική κληρονομιά

Αναφορικά με την τουριστική προσφορά, ο Ν. Κορινθίας συγκεντρώνει το 1,23% των τουριστικών κλινών της χώρας και το 17,73% των τουριστικών κλινών της περιφέρειας (ΞΕΕ, 2010). Αναλυτικά, στην Κορινθία εντοπίζεται σημαντικός αριθμός ξενοδοχειακών καταλυμάτων καθώς συγκεντρώνει το 1,55% των ξενοδοχειακών και ομοειδών καταλυμάτων της χώρας (18,5% της περιφέρειας), καθώς και σημαντικός αριθμός τουριστικών camping, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 2010 το 1,91% των συνολικών καταλυμάτων της χώρας (9,84% της περιφέρειας). Από τα 116 ξενοδοχεία του νομού τα 62 (54,4%) έχουν συνεχή 12μηνη λειτουργία, ενώ τα υπόλοιπα λειτουργούν σε εποχική βάση.

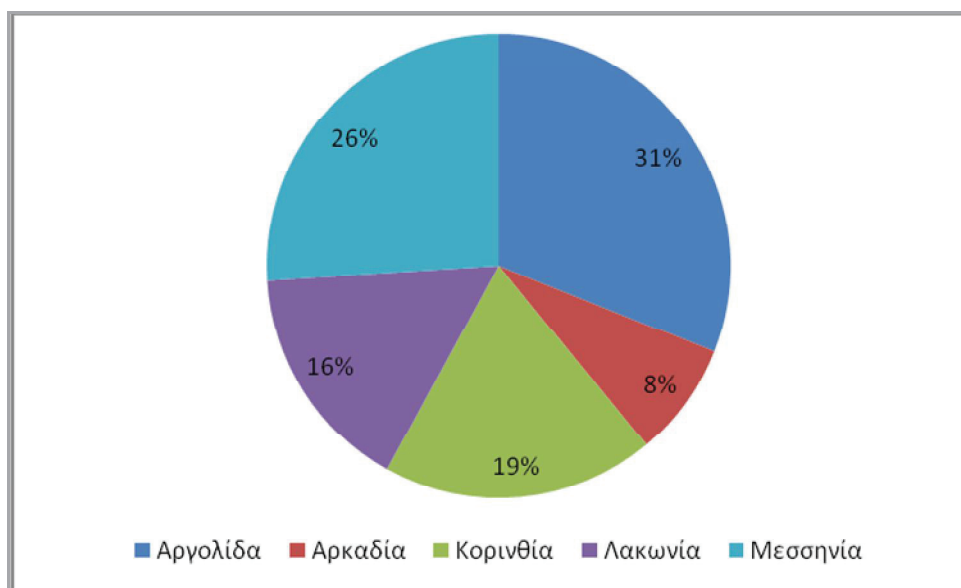
Γράφημα 38 – Κατανομή τουριστικών μονάδων στις ΠΕ Πελοποννήσου (2010)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2011)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, το ξενοδοχειακό δυναμικό (μετρούμενο σε μονάδες) του Ν. Κορινθίας σημείωσε μικρή μόνο αύξηση της τάξης του 6,5%, κατά την περίοδο 2000-2009 (από το 2000 προστέθηκαν μόνο 7 νέες μονάδες στην περιοχή). Η δυναμικότητα του Ν. Κορινθίας σε επίπεδο κλινών (σε ξενοδοχειακού τύπου και ομοειδή καταλύματα, καθώς και σε τουριστικά κάμπινγκ) ανέρχεται σε 9.916 κλίνες (συνολική δυναμικότητα Περιφέρειας Πελοποννήσου 52.194 κλίνες).

Γράφημα 39 – Κατανομή τουριστικών κλινών Πελοποννήσου στις ΠΕ (2010)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2011)

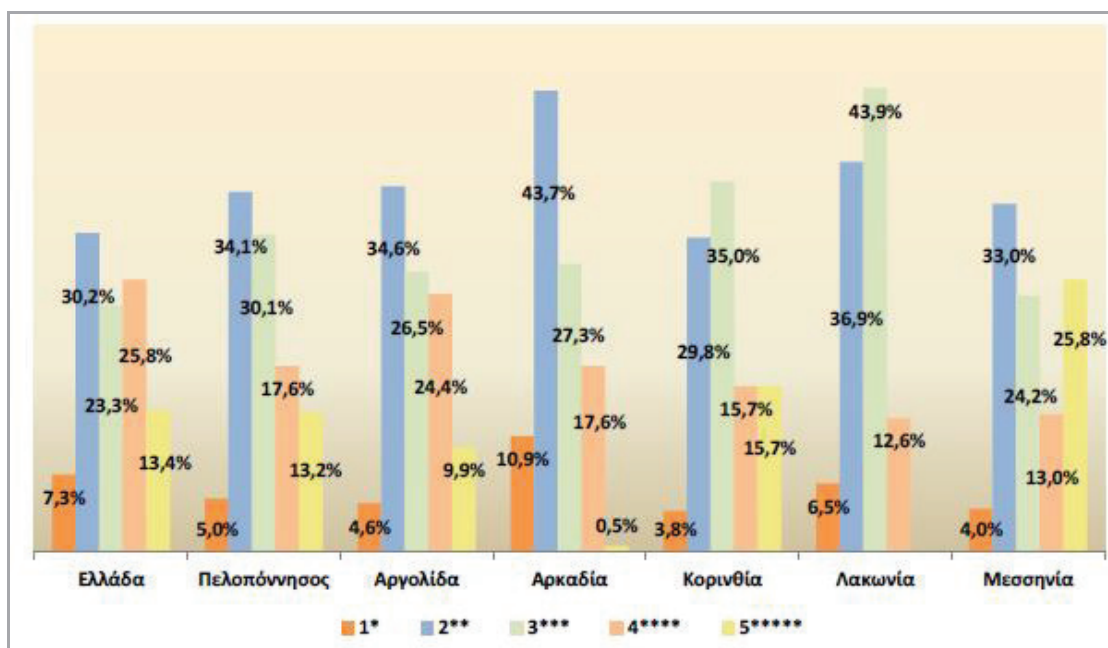
Το μέσο μέγεθος των τουριστικών μονάδων στο νομό είναι μικρότερο από το αντίστοιχο σε επίπεδο χώρας, καθώς ο αριθμός των κλινών ανά τουριστική μονάδα ανέρχεται στο 82,63 στο νομό, τη στιγμή που στο επίπεδο της χώρας ανέρχεται στο 84,6, ενώ στη Περιφέρεια είναι στο 77,1 κλίνες ανά τουριστική μονάδα. Στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων, μόνο η Αργολίδα ξεπερνά το μέσο όρο της χώρας, καθώς αντιστοιχούν σε αυτή 94,6 κλίνες ανά τουριστική μονάδα.

Στην ευρύτερη Περιφέρεια της Πελοποννήσου είναι αισθητή η αναβάθμιση του ξενοδοχειακού δυναμικού, καθώς η Πελοπόννησος βρίσκεται σήμερα στη δεύτερη θέση ως προς το μέσο μέγεθος ξενοδοχείων 5 αστέρων, μετά τα Δωδεκάνησα, ξεπερνώντας την Κρήτη. Ωστόσο, το ποσοστό των ξενοδοχείων 5 αστέρων στο νομό Κορινθίας είναι περίπου το ίδιο με το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας (2,6% στο νομό έναντι 2,8% στη χώρα), ενώ το ποσοστό αυτό για την Πελοπόννησο είναι της τάξης του 1,5%. Σε όρους ξενοδοχειακών κλινών τα ποσοστά αυτά είναι

εντελώς διαφορετικά. Οι ξενοδοχειακές κλίνες των 5 αστερών αποτελούν το 15,7% των συνολικών κλινών της Κορινθίας, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά της περιφέρειας και του συνόλου της χώρας είναι 13,2% και 13,4% αντίστοιχα. Στο επίπεδο των ΠΕ της Περιφέρειας, σημαντική συμμετοχή των ξενοδοχειακών κλινών 5 αστερών ως προς το σύνολο των τουριστικών κλινών εντοπίζεται κυρίως στη ΠΕ Μεσσηνίας (εγκατεστημένη μονάδα υψηλών προδιαγραφών και μεγάλης δυναμικότητας), ενώ αντίθετα στη ΠΕ Λακωνίας δεν εντοπίζονται τουριστικές κλίνες 5 αστερών.

Γράφημα 40 – Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών σε κατηγορίες αστερών (2010)

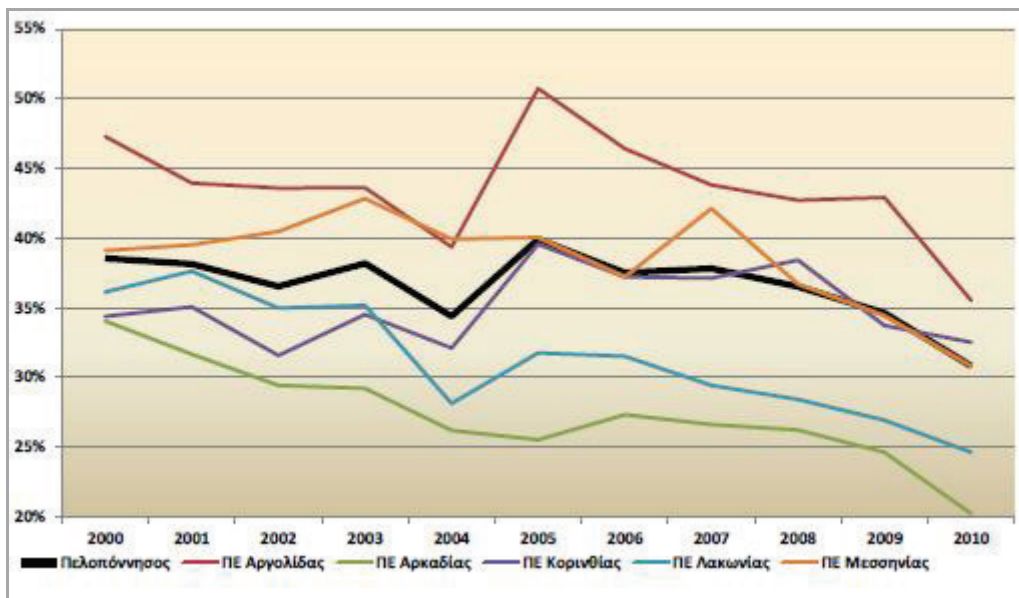
Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας (2010)

Μεγάλη συγκέντρωση καταλυμάτων παρατηρείται, όπως είναι φυσικό, στο Δήμο Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων (67,8%) και ακολουθεί ο Δήμος Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης (13%) (ΞΕΕ, 2010). Το μέσο μέγεθος των ξενοδοχειακών καταλυμάτων είναι 75 κλίνες, όσο περίπου και μέσος όρος του συνόλου της χώρας (76 κλίνες) και αρκετά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Πελοποννήσου (63 κλίνες). Συνολικά, παρόλα τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει, εκτιμάται ως κρίσιμη η ανάγκη περαιτέρω αναβάθμισης των υποδομών του ξενοδοχειακού δυναμικού και της ποιότητας των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο προς διαπίστωση, είναι η σαφής τάση μείωσης της πληρότητας των τουριστικών μονάδων του νομού τα τελευταία χρόνια. Παράλληλα σημαντικά χαμηλότερη είναι η πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων στο Ν. Κορινθίας έναντι της αντίστοιχης της χώρας, δείκτης ο οποίος κινείται διαχρονικά, μεταξύ του 30% και του 40%, εμφανίζοντας σχεδόν παραπλήσια ποσοστά με τα αντίστοιχα της περιφέρειας μετά το 2005. Το 2010 η πληρότητα των τουριστικών μονάδων του νομού ανέρχεται στο 33,1% (έναντι 48,1% της χώρας και 30,8% της περιφέρειας), ενώ το 2005 βρισκόταν στο 40% (έναντι 59% της χώρας και 40% της περιφέρειας). Η τάση μείωσης της διαφοράς πληρότητας μεταξύ νομού και χώρας που εντοπίζεται, οφείλεται στην πτώση του δείκτη στο επίπεδο της Ελληνικής επικράτειας με ταχύτερους ρυθμούς από ότι στο επίπεδο της περιφέρειας.

Συγκρίνοντας τις πληρότητες των ετών 2000 και 2010 μεταξύ των ΠΕ Πελοποννήσου, παρατηρούνται έντονες διαφοροποιήσεις, με την Κορινθία να επιτυγχάνει μέσα επίπεδα πληρότητας (35,1%), χαμηλότερα της περιφέρειας (37,2%), ενώ σαφώς καλύτερες επιδόσεις εντοπίζονται στην Αργολίδα (43,6%) και στη Μεσσηνία (38,5%).

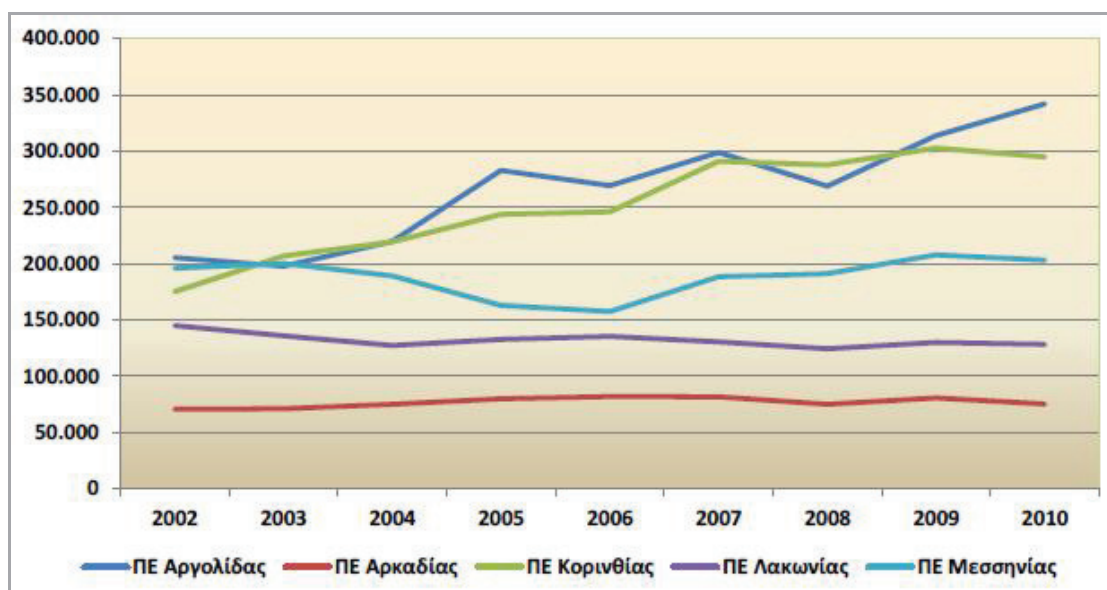
Γράφημα 41 – Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων (2000-2010)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2012)

Ο Ν. Κορινθίας αποτελεί διαχρονικά σημαντικό τουριστικό προορισμό, διατηρώντας ή/και αυξάνοντας διαχρονικά το ειδικό του βάρος στις αφίξεις τουριστών.

Γράφημα 42 – Εξέλιξη Αφίξεων τουριστών στις ΠΕ Πελοποννήσου (2000-2010)

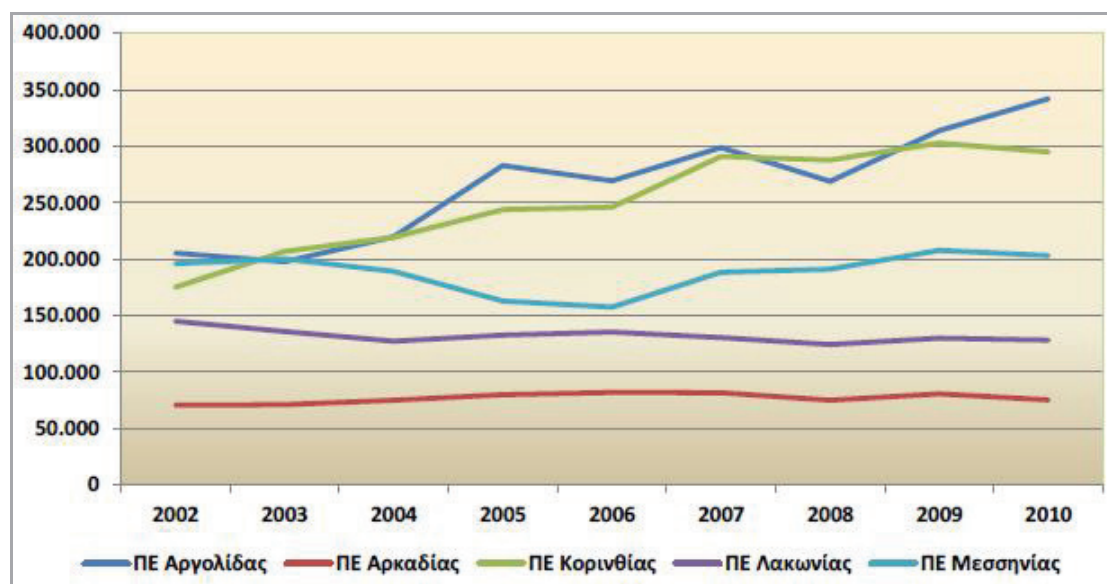

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2012)

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (έτος 2010), παρατηρείται αναντιστοιχία στα στοιχεία αφίξεων και διανυκτερεύσεων, γεγονός που αποτελεί σαφές δείγμα ότι η Κορινθία είναι περισσότερο τύπος προορισμού ημερησίων εκδρομών, παρά τύπος διανομής αναψυχής ή/και επαγγελματικού τουρισμού. Χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί ο δείκτης του μέσου όρου παραμονής των επισκεπτών στις τουριστικές μονάδες (αριθμός διανυκτερεύσεων/αφίξεις), ο οποίος το 2010 για τα ξενοδοχειακά καταλύματα του νομού πλην camping ανήλθε στις 2,62 ημέρες (έναντι 4,1 ημέρες του αντίστοιχου δείκτη της χώρας), όντας ο μεγαλύτερος χρόνος παραμονής μεταξύ των νομών της περιφέρειας. Η Κορινθία παρουσιάζει μεγαλύτερο μέσο χρόνο παραμονής αλλοδαπών τουριστών από την περιφέρεια (3,53 ημέρες έναντι 2,69 ημέρες της περιφέρειας), αλλά παραμένει σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτά της χώρας (5,38 ημέρες).

Το γεγονός ότι ο Ν. Κορινθίας αποτελεί διαχρονικά σημαντικό τουριστικό προορισμό, επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία των αφίξεων.

Γράφημα 43 – Εξέλιξη Διανυκτερεύσεων τουριστών στις ΠΕ Πελοποννήσου (2000-2010)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2012)

Συνολικά στο νομό εντοπίζονται περιοχές ώριμης τουριστικής ανάπτυξης όπως είναι οι αστικές περιοχές του Λουτρακίου, οι παραθαλάσσιες περιοχές (μη αστικές) με έντονη παραθεριστική κατοικία μέσα και γύρω από τα ημιαστικά κέντρα όπως το Ξυλόκαστρο, Μελίσσι, Συκιά, Κιάτο, Βραχάτι και οι Άγιοι Θεόδωροι, καθώς και δυναμικές ζώνες όπως τα Ίσθμια, Σολυγεία (Κόρφος, Σοφικό), Σαρωνικός (Γαλατάκι). Αντίστοιχα στις ορεινές ζώνες εντοπίζονται αναξιοποίητες περιοχές με δυνατότητες θεματικού τουρισμού, ορεινού, περιβαλλοντικού-οικολογικού (Στυμφαλία), περιοχές σε δρόμους του κρασιού (Νεμέα) και περιοχές εξαρτώμενες από Παράλια (Ορεινή Δυτική Κορινθία).

Αν και ο Ν. Κορινθίας χαρακτηρίζεται για το έντονο ορεινό ανάγλυφό του, δεν υπάρχουν υποδομές χιονοδρομικού τουρισμού, αλλά ενδείκνυται για περιηγητικές και ορειβατικές διαδρομές, με ορειβατική δραστηριότητα να αναπτύσσεται στους ορεινούς όγκους της Ζήρειας. Οι μοναδικές οργανωμένες περιοχές ιαματικού τουρισμού εντοπίζονται στο Λουτράκι, οι οποίες είναι πολύ διαδεδομένες και αποτελούν έναν από τους λόγους που βοήθησαν στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Το Λουτράκι εμφανίζει πολύ υψηλό δείκτη τουριστικής συγκέντρωσης και δεδομένου ότι αποτελεί αστικό κέντρο, πολύ υψηλή κρίνεται η τιμή του δείκτη τουριστικής εξειδίκευσης και του δείκτη Πληθυσμού Αιχμής προς Μόνιμο

Πληθυσμό. Το σημαντικότερο σε πολιτιστική αξία και μέγεθος μνημείο του Ν. Κορινθίας είναι της Αρχαίας Κορίνθου, το σπουδαιότερο αρχαιολογικό μουσείο είναι της Κορίνθου και της Νεμέας, ενώ το λαογραφικό μουσείο που ξεχωρίζει είναι της Κορίνθου.

Συνολικά η τουριστική δραστηριότητα στο Ν. Κορινθίας χαρακτηρίζεται από το δυισμό:

- Ορεινού - παραθαλάσσιου τουρισμού, όπου η μεταξύ τους σχέση είναι αδύναμη έως ανύπαρκτη, με το πρώτο να κυριαρχεί στην ενδοχώρα και να προσελκύει επισκέπτες με ειδικά ταξιδιωτικά ενδιαφέροντα (περιήγηση, τουρισμός εμπειρίας) και το δεύτερο στις περιοχές εγκατάστασης ξενοδοχειακών συγκροτημάτων μαζικού τουρισμού (παράλια Κορινθίας),
- Εσωτερικού τουρισμού και τουρισμού αλλοδαπών, με τον πρώτο να κυριαρχεί και τον δεύτερο να κατευθύνεται κυρίως σε περιοχές οργανωμένων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων υψηλών προδιαγραφών,
- Τουρισμού Σαββατοκύριακου και τουρισμού διακοπών, με τον πρώτο να κυριαρχεί και να προσελκύει επισκέπτες σε συγκεκριμένους προορισμούς και ενδιαφέροντα (αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους, περιήγηση) και το δεύτερο να απευθύνεται κυρίως σε οικογένειες και μεγάλο μερίδιο αλλοδαπών.

Η μικρή απόσταση που χωρίζει την Κορινθία από την Αθήνα αποτελεί ταυτόχρονα το πλεονέκτημα, αλλά και το αναπτυξιακό μειονέκτημα του νομού. Ο επισκέπτης από την Αθήνα μπορεί εύκολα να πηγαίνει για μια βόλτα π.χ. στο Λουτράκι, όμως δύσκολα θα επιλέξει να κάνει διακοπές μεγαλύτερης διάρκειας στην Κορινθία, γιατί διατηρεί την αίσθηση ότι δεν έχει απομακρυνθεί από την Αθήνα και εξακολουθεί να βρίσκεται σε ένα αστικό κέντρο με τα γνωστά προβλήματα. Από την άλλη πλευρά, η αγορά της Κορινθίας δεν έχει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης γιατί οι κάτοικοι της περιοχής συχνά επιλέγουν να πάνε στην Αθήνα για τις αγορές διαρκών καταναλωτικών αγαθών, θεωρώντας ότι εκεί θα βρουν μεγαλύτερη ποικιλία και καλύτερες τιμές. Συνεπώς, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην προβολή και προώθηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής για την προσέλκυση, όχι μόνο εσωτερικού, αλλά και αλλοδαπού τουρισμού.

Επομένως, η Κορινθία θα μπορούσε να αποκομίσει οφέλη και να αυξήσει το μερίδιό της στον ελληνικό τουρισμό, εκμεταλλευόμενη την γειτνίασή της με την Αθήνα και τον διεθνή αερολιμένα «Ελ. Βενιζέλος» με την κατάλληλη πολιτική προβολής και διαφήμισης των ιδιαιτεροτήτων της περιοχής. Παράλληλα, σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του αεροδρομίου της Τρίπολης, ώστε να μπορέσει να χρησιμοποιηθεί και ως αεροδρόμιο για πολιτικές πτήσεις που θα εξυπηρετεί ολόκληρη την Πελοπόννησο.

Οι τελευταίες τάσεις στον τουρισμό δείχνουν ότι όλο και περισσότεροι ταξιδιώτες επιλέγουν να κάνουν περισσότερες σύντομες διακοπές στη διάρκεια του χρόνου. Τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα-κίνητρα κατατάσσονται στην πρώτη θέση για την επιλογή της πόλης-προορισμού, με αφορμή για παράδειγμα μια έκθεση, μια συναυλία ή μια θεατρική παράσταση. Άλλο κίνητρο μπορεί να είναι τα ψώνια, οι τοπικές γαστρονομικές απολαύσεις, η γαστρονομική-πολιτιστική διαδρομή των δρόμων του κρασιού ή η γνωριμία με νέους ανθρώπους. Επιπλέον, το πλούσιο φυσικό περιβάλλον του νομού που συνδυάζει βουνό και θάλασσα, οι ιαματικές πηγές, τα ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία πρέπει να αποτελέσουν τον πόλο έλξης των τουριστών.

Η επέκταση του προαστιακού σιδηροδρόμου μέχρι το Κιάτο, το Καζίνο και τον νέο υπερσύγχρονο υδροθεραπευτήριο στο Λουτράκι και άλλα ανάλογα έργα, συμβάλλουν στην τόνωση του τουρισμού του νομού. Παράλληλα, πρέπει να αναδειχθούν τα κλασικά σημεία της περιοχής, όπως είναι ο Ισθμός της Κορίνθου, ο Ακροκόρινθος, το αρχαίο λιμάνι των Κεγχρεών, η αρχαία Δίορκος κ.λπ. με τη διοργάνωση εκδηλώσεων ιστορικής μνήμης και σύνδεσης με το παρόν.

Προϋπόθεση για την εφαρμογή ενός νέου προτύπου τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί η βελτίωση και αναβάθμιση των υποδομών και των υπηρεσιών τουρισμού, η αναδιάταξη του τρόπου προώθησης του τουριστικού προϊόντος, με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων και μηχανισμών και την αξιοποίηση των ΤΠΕ, η διαμόρφωση ισχυρού brand name τουριστικού προορισμού και η βελτίωση των υποδομών του νομού (οδικές και θαλάσσιες μεταφορές και επικοινωνίες, τουριστικά καταφύγια και μαρίνες, βασικές υποδομές και δίκτυα ποιότητας ζωής).

Κεφάλαιο 4

Αναπτυξιακές Προοπτικές Νομού Κορινθίας

4.1 Αναπτυξιακές Δυνατότητες

Οι αναπτυξιακές δυνατότητες του νομού Κορινθίας προκύπτουν από τα εν γένει πλεονεκτήματα με βάση τα κοινωνικοοικονομικά και χωρικά χαρακτηριστικά του, αλλά και τις ευνοϊκές συγκυρίες του εξωτερικού περιβάλλοντος. Συνεπώς, οι προοπτικές ανάπτυξης αφορούν και εντοπίζονται σαν συνδυασμός των υφιστάμενων συγκριτικών πλεονεκτημάτων και περιορισμών που πρέπει να ληφθούν υπόψη στη διαμόρφωση της στρατηγικής.

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νομού είναι:

- Η γεωγραφική και γεωφυσική θέση του, την οποία προσδιορίζει η άμεση γειτνίαση με την Αθήνα
- Η οδική σύνδεση του νομού με την υφιστάμενη υποδομή, με τον εθνικό άξονα Π.Α.ΘΕ και το Κέντρο (Αθήνα)
- Οι πλούσιοι φυσικοί και ιστορικοπολιτιστικοί πόροι του νομού (ορεινοί όγκοι/δάση, ακτές, παραλίες, περιώνυμα αρχαία μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί κ.λπ.), ενώ διαφαίνεται και μια τάση για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Η έντονη βιομηχανική δραστηριότητα που παρατηρείται στο νομό
- Η παραγωγή ποιοτικών παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, τα οποία με την κατάλληλη μεταποίηση, συσκευασία, προώθηση και απόκτηση τίτλων ονομασίας προέλευσης, είναι σε θέση να δημιουργήσουν αξιόλογο συμπληρωματικό εισόδημα στον αγροτικό πληθυσμό του νομού
- Ο σημαντικός αριθμός εργατικού δυναμικού που παρά την συνεχή μείωσή του, παραμένει ακόμη στην αγορά εργασίας έστω και ως υποαπασχόληση, ο οποίος με την κατάλληλη κατάρτιση ή επανακατάρτιση καθώς και υποστηρικτική με δράσεις πληροφόρησης, παροχής συμβουλών και χρηματοδότησής του, μπορεί να αποτελέσει έναν σημαντικό παραγωγικό συντελεστή νέων και σύγχρονων οικονομικών/παραγωγικών δραστηριοτήτων

Τα κυριότερα μειονεκτήματα/περιορισμοί του νομού που λειτουργούν ανασταλτικά στην αναπτυξιακή του δυνατότητα είναι:

- Η δημογραφική κατάσταση του νομού, η οποία παρουσιάζει τάση γήρανσης του πληθυσμού
- Η πολυδιάσπαση του χώρου και οι μεγάλες ορεινές και ανεκμετάλλευτες εκτάσεις, με δυσκολίες προσπέλασης (έλλειψη οδικών δικτύων)
- Ο έντονος δυϊσμός που παρατηρείται ανάμεσα στις ορεινές και πεδινές περιοχές του νομού
- Τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τομέας γεωργία-κτηνοτροφία του νομού (κατακερματισμός της γεωργικής γης με την αντίστοιχη μείωση του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, έλλειψη βασικών έργων υποδομής, εγκατάλειψη της γεωργικής γης, ανορθόδοξος τρόπος εκμετάλλευσης των συντελεστών παραγωγής, πολυτεμαχισμός, δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες κτηνοτροφικού πληθυσμού, μέγεθος εκμεταλλεύσεων, εγκατάλειψη βοσκοτόπων)
- Η συγκέντρωση του εργατικού δυναμικού στις αστικές περιοχές, καθώς και το χαμηλό επίπεδο επιμόρφωσής τους σε τουριστικά επαγγέλματα, αποτελεί επενδυτικό αντικίνητρο σε τουριστικές δραστηριότητες που απαιτούν ένταση ειδικευμένης εργασίας και εκτεταμένες υποδομές

4.2 SWOT Analysis

Η σάρωση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος αποτελεί σημαντικό μέρος της διαδικασίας του στρατηγικού σχεδιασμού (Hunger & Wheelen, 2004; Porter, 1996). Περιβαλλοντικοί παράγοντες στο εσωτερικό του φορέα συνήθως μπορούν να χαρακτηριστούν ως δυνατά σημεία (Strengths) ή αδυναμίες (Weaknesses), και στο εν λόγω εξωτερικό, για τον φορέα, περιβάλλον μπορεί να εντοπιστούν ευκαιρίες (Opportunities) ή απειλές (Threats).

Η ανάλυση SWOT παρουσιάζει μια πλήρη εικόνα των στοιχείων του εσωτερικού περιβάλλοντος σε σχέση με εκείνο του εξωτερικού. Παρέχει χρήσιμες πληροφορίες στον φορέα, για να εξετάσει το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται και να εντοπίσει τα σημεία στα οποία υπερτερεί και υστερεί έναντι του ανταγωνισμού (Χρηστάκης, 2010). Ως εκ τούτου, έχει καθοριστική σημασία για την χάραξη της

στρατηγικής και τις επιλογές της διοίκησης. Σκοπός της είναι η αναζήτηση των δυνατοτήτων, ο περιορισμός των αδυναμιών, η καταγραφή του εξωτερικού περιβάλλοντος και η εξάλειψη των κινδύνων.

Στους παρακάτω πίνακες, γίνεται ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος του νομού Κορινθίας και παρουσιάζονται ανά θεματικό τομέα τα δυνατά και αδύνατα σημεία.

4.2.1 Βασικές Υποδομές - Προσπελασιμότητα

Δυνατά Σημεία	Αδυναμίες		
<ul style="list-style-type: none"> • Στρατηγική γεωγραφική θέση (γειτνίαση με την Αθήνα) • Ύπαρξη μεγάλων οδικών αξόνων που συνδέουν το νομό με την Αθήνα και τους διευρωπαϊκούς άξονες • Τακτική σύνδεση του νομού με την Αθήνα μέσω Προαστιακού Σιδηροδρόμου (Κιάτο) 	<ul style="list-style-type: none"> • Έντονο ανάγλυφο που δυσχεραίνει την δημιουργία σύγχρονων κάθετων οδικών αξόνων • Ανεπαρκείς μεταφορές εντός νομού (μη ικανοποιητική υπεραστική συγκοινωνία) • Ποιοτική διαφορά στο οδικό δίκτυο πεδινών και ορεινών περιοχών (ελλιπής πρόσβαση στις απομακρυσμένες περιοχές) • Κυκλοφοριακή συμφόρηση εντός αστικού ιστού • Έλλειψη αεροπορικών και θαλάσσιων συνδέσεων με άλλες περιοχές της χώρας • Ελλείψεις στις λιμενικές υποδομές 		
<th data-bbox="145 1238 794 1319">Ευκαιρίες</th> <td data-bbox="802 1373 1511 1966"> <th data-bbox="802 1373 1511 1453">Απειλές</th> </td>	Ευκαιρίες	<th data-bbox="802 1373 1511 1453">Απειλές</th>	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση γεωγραφικής θέσης νομού • Ολοκλήρωση οδικών αξόνων (Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα, ΠΑΘΕ κ.τλ.) • Δημιουργία νέων χώρων στάθμευσης • Αναβάθμιση της παραλιακής ζώνης, επέκταση και βελτίωση της λιμενικής υποδομής για αύξηση του βαθμού εξυπηρέτησης τουρισμού/ακτοπλοΐας • Αξιοποίηση πόρων του ΕΣΠΑ και άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων 	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική στενότητα πόρων και δυσκολία διασφάλισης αναγκαίων χρηματοδοτήσεων έργων • Αύξηση ανταγωνισμού • Αναποτελεσματικό δίκτυο θαλάσσιων μεταφορών • Καθυστέρηση στην κατασκευή του οδικού άξονα σύνδεσης Κορίνθου-Πατρών για σύνδεση στο λιμάνι της Πάτρας 		

4.2.2 Περιβάλλον, Χωροταξία και Ποιότητα Ζωής

Δυνατά Σημεία	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικό ανάγλυφο τοπίο, με συνύπαρξη ορεινών όγκων, πεδινών εκτάσεων και ιδιαίτερων ακτών αισθητικής αξίας • Πλούσια χλωρίδα και πανίδα • Μοναδικά οικοσυστήματα • Μεγάλο μήκος ακτογραμμής • Σημαντικός αριθμός καθαρών ακτών βραβευμένων με «Γαλάζια Σημαία» 	<ul style="list-style-type: none"> • Προβλήματα ποσότητας (κακή διαχείριση) και ποιότητας του νερού (μόλυνση και υφαλμύρωση) • Ρύπανση υδροφόρου ορίζοντα και εδαφών από νιτρικά • Ανεπαρκής διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων • Έλλειψη ΧΥΤΥ & αργή αποκατάσταση ΧΑΔΑ • Περιβαλλοντολογικές πιέσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων (κατοικίες, τουριστικές εγκαταστάσεις, μονάδες ενέργειας, ελαιουργεία και ποιμνιοστάσια) • Ελλείψεις στον χωροταξικό και στον πολεοδομικό σχεδιασμό • Αναποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικής νομοθεσίας
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία διαδρομών μονοπατιών με επιστημονικού και οικολογικού ενδιαφέροντος για την ανάδειξη και αξιοποίησή τους • Ανάδειξη και αξιοποίηση ιστορικών μνημείων και σπηλαίων • Δημιουργία εγκαταστάσεων ήπιας και βιώσιμης μορφής εκμετάλλευσης των προστατευόμενων περιοχών • Δημιουργία σχεδίου αξιοποίησης και διάθεσης των υδάτινων αποθεμάτων με κατάλληλες υποδομές (φράγματα, αρδευτικά έργα κ.λπ.) • Εφαρμογή χωροταξικού σχεδιασμού και σχεδιασμός αστικών αναπλάσεων • Αξιοποίηση Εθνικών και Ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων (JESSICA, ΣΔΙΤ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Έντονη τουριστική ανάπτυξη σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές • Υπέρβαση φέρουσας ικανότητας κάποιων τουριστικών περιοχών • Καθυστέρηση δημιουργίας υποδομών ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων • Παλιό δίκτυο ύδρευσης/άρδευσης σε αρκετά σημεία με αποτέλεσμα την απώλεια υδάτινων πόρων

4.2.3 Κοινωνικές Υποδομές - Υπηρεσίες

Δυνατά Σημεία	Αδυναμίες		
<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά με αξιόλογους πολιτιστικούς και αρχαιολογικούς χώρους (π.χ. Αρχαία Κόρινθος, Σικυωνία, κλπ) • Εκτεταμένο δίκτυο παραδοσιακών οικισμών και εκκλησιών 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημογραφικά προβλήματα (γήρανση πληθυσμού, αρνητικό φυσικό ισοζύγιο) • Έλλειψη δομών και υποδομών στους τομείς της τριτοβάθμιας περίθαλψης και υγείας • Απουσία ικανοποιητικών δομών και προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας • Ανύπαρκτη προβολή και διαφήμιση των ιστορικών μνημείων του νομού • Απουσία πολύ μεγάλων πολιτιστικών εκδηλώσεων • Χαμηλή επισκεψιμότητα αρχαιολογικών χώρων • Έλλειψη υποδομών αθλητισμού 		
<th data-bbox="212 741 786 797">Ευκαιρίες</th> <td data-bbox="801 1131 1428 1559"> <th data-bbox="809 1144 1420 1200">Απειλές</th> </td>	Ευκαιρίες	<th data-bbox="809 1144 1420 1200">Απειλές</th>	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη πολιτιστικών προγραμμάτων για την προώθηση του πολιτισμού και της ιστορίας του νομού • Διοργάνωση αθλητικών γεγονότων • Εφαρμογή σχεδίου δια βίου μάθησης στο νομό • Ανάπτυξη δράσεων και προγραμμάτων προώθησης της υποστήριξης των ευπαθών και ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων • Ανάπτυξη δράσεων δημόσιας υγείας • Αξιοποίηση πόρων ΕΣΠΑ και λοιπών χρηματοδοτικών εργαλείων 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναξιοποίητη ιστορική ταυτότητα του συνόλου του νομού • Προβλήματα στην κάλυψη των αναγκών υγείας και πρόνοιας στις αγροτικές και ορεινές περιοχές του νομού 		

4.2.4 Οικονομία – Παραγωγικό Περιβάλλον και Απασχόληση

Δυνατά Σημεία	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητες του πρωτογενή τομέα για παραγωγή υψηλής ποιότητας παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων • Εύφορες περιοχές και δυναμική αγροτική δραστηριότητα που αποτελεί διέξοδο στην οικονομική κρίση • Πολλαπλές επιλογές τουριστικών προορισμών διαφορετικού τύπου 	<ul style="list-style-type: none"> • Πολυτεμαχισμός και μικρό μέγεθος αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε περιοχές του νομού • Ελλιπής σχεδιασμός στη χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων • Χαμηλός βαθμός διασύνδεσης τουριστικής δραστηριότητας με κλάδους της τοπικής οικονομίας • Χαμηλή ποιότητα τουριστικών υποδομών
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός και ολοκλήρωση έργων υποδομής γεωργικού τομέα (φράγματα, αρδευτικά έργα) και προώθησης αγροτικών προϊόντων (δημοπρατήριο) • Δημιουργία αναπτυξιακού προτύπου αγροτικής παραγωγής και ανάπτυξης συμπληρωματικών δραστηριοτήτων μεταποίησης, τουρισμού και υπηρεσιών • Ανάπτυξη διατομεακών / διακλαδικών συνεργασιών τόνωσης της τουριστικής δραστηριότητας • Δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την προώθηση της εξωστρέφειας της οικονομίας • Ανάπτυξη δράσεων και προγραμμάτων στήριξης απασχόλησης και κατάρτισης ανέργων, απασχολούμενων, εργοδοτών 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατεταμένη ύφεση και μη ευνοϊκό περιβάλλον ανάπτυξης και χρηματοδότησης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών • Μείωση του ρόλου και της συμμετοχής του νομού στη συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας (κίνδυνος δημιουργίας αναπτυξιακού χάσματος) • Τάση μείωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού • Υψηλό ποσοστό ανεργίας

Κεφάλαιο 5

Στρατηγική και Αναπτυξιακές Προτεραιότητες

5.1 Αναπτυξιακό Όραμα

Η λειτουργία των Δήμων ως ουσιαστικοί μοχλοί κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης στα πλαίσια της πρόσφατης μεταρρύθμισης «Καλλικράτης», συνεπάγεται την ανάπτυξη ενός συνεκτικού συνόλου γενικών στόχων και πολιτικών δράσεων και πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση αυτή, είτε αυτόνομα, είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς.

Τα τελευταία χρόνια, η δομή και η διάρθρωση της Αυτοδιοίκησης (Περιφερειακή – Τοπική) παρουσιάζει συνεχή εξέλιξη και απαιτεί συνεχή ενημέρωση, υψηλό βαθμό οργάνωσης καθώς και τεχνογνωσία. Οι Δήμοι ξεκίνησαν πλέον να λειτουργούν ως οργανωμένες επιχειρήσεις, αναδιαμορφώνοντας ριζικά τις σχέσεις πολιτικής, οικονομίας, κοινωνίας, πολιτών, αγορών, επικοινωνίας, πληροφόρησης και γνώσης, δεδομένα τα οποία παρουσιάζουν συνεχή και δυναμική εξέλιξη.

Η ταυτότητα και το πολιτικό ζητούμενο, τόσο για την Αυτοδιοίκηση όσο και για τους πολίτες, συνοψίζονται στην αναζήτηση του «νέου», της «καινοτομίας», της «νέας πολιτικής» και γενικότερα της «ουσίας» και της «ρεαλιστικής προσέγγισης της νέας πραγματικότητας», η οποία και αφορά την ύπαρξη του κεντρικού στόχου και του στρατηγικού σχεδιασμού.

Τη δεδομένη χρονική περίοδο, οι βασικοί στόχοι του στρατηγικού σχεδιασμού δημιουργούνται και αναπτύσσονται μέσα σε ένα ιδιαίτερα αρνητικό οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, καθώς κανείς δεν είναι σε θέση να εκτιμήσει την ένταση, τη διάρκεια και τις επιπτώσεις της κρίσης. Συνεπώς, η οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα, αλλά και η οικονομική κατάσταση του νομού, αποτελούν τους παράγοντες που όχι απλά προσδιορίζουν, αλλά καθορίζουν τόσο το όραμα όσο και τον στρατηγικό σχεδιασμό.

Ουσιαστική επιδίωξη αποτελεί η βελτίωση της εικόνας του νομού σε όλα τα επίπεδα, έτσι ώστε να αλλάξει η καθημερινότητα των πολιτών προς το καλύτερο, με την εφαρμογή υλοποιήσιμων παρεμβάσεων, οι οποίες θα διαμορφώσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του νομού, η οποία θα προσφέρει στους Κορίνθιους την ποιότητα ζωής που απαιτούν οι σύγχρονες συνθήκες. Στη βάση αυτή επιχειρείται η αντιμετώπιση ή άμβλυνση των μεγάλων γνωστών και χρόνιων προβλημάτων της καθημερινότητας, που θα οδηγήσει στη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών πάνω στις οποίες θα στηριχθούν όλες οι προσπάθειες ανάπτυξης.

Η διαμόρφωση της στρατηγικής συνεπάγεται:

- (α) τον προσδιορισμό των κρίσιμων ζητημάτων τοπικής ανάπτυξης που θα αντιμετωπίσει ο Δήμος (γενικοί στόχοι τοπικής ανάπτυξης)
- (β) τη διαμόρφωση των κατάλληλων εσωτερικών στρατηγικών επιλογών που θα διασφαλίσουν την επιτυχή προσέγγιση των γενικών στόχων τοπικής ανάπτυξης (πολιτικές δράσης και γενικοί στόχοι εσωτερικής ανάπτυξης)

Η αναπτυξιακή στρατηγική του νομού, καθώς και η ιεράρχηση των γενικών στόχων και των αξόνων προτεραιότητας (του συνόλου των απαιτούμενων παρεμβάσεων για την επίτευξη των στόχων), βασίζονται στην αναπτυξιακή φυσιογνωμία του νομού, όπως διαμορφώνεται από την τρέχουσα οικονομική κατάσταση τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Για την επίτευξη του οράματος, η στρατηγική αφορά:

- Την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών που θα ικανοποιούν τις ανάγκες των πολιτών, θα αναβαθμίσουν το επίπεδο ζωής μέσα από ένα αποτελεσματικότερο σύστημα οργάνωσης και λειτουργίας, καθώς και ορθολογικής διαχείρισης των διατιθέμενων πόρων και θα ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες που δημιουργούνται
- Την ισόρροπη ανάπτυξη του νομού, μέσα από την ενίσχυση του τουριστικού χαρακτήρα της παραλιακής ζώνης και την παράλληλη τόνωση του αγροτικού χαρακτήρα της ενδοχώρας
- Την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, της κοινωνικής συνοχής και της περιβαλλοντικής προστασίας

5.2 Άξονες Στρατηγικής

Το αναπτυξιακό όραμα εκφράζεται σε ένα πλαίσιο βασικού στρατηγικού σχεδιασμού και αναπτύσσεται με βάση τους εξής κύριους άξονες προτεραιότητας:

Άξονας 1: Περιβάλλον και Ποιότητα ζωής

Άξονας 2: Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός, Αθλητισμός

Άξονας 3: Τοπική Οικονομία και Απασχόληση

Άξονας 4: Εσωτερικό Περιβάλλον

Περαιτέρω, οι κεντρικοί αναπτυξιακοί άξονες αναλύονται σε γενικούς στόχους, οι οποίοι με τη σειρά τους εξειδικεύονται σε ειδικούς ο κάθε ένας από τους οποίους στη δεύτερη φάση (επιχειρησιακός σχεδιασμός) αναλύεται σε μέτρα και δράσεις.

Στους παρακάτω πίνακες παρατίθενται τα γενικά μέτρα τοπικής ανάπτυξης ανά θεματικά τομέα, τα οποία εξειδικεύονται σε επιμέρους στόχους.

Πίνακας 32 – Άξονας 1: Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής

Άξονας 1: Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής	
Γενικοί Στόχοι	Ειδικό Στόχοι
Αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος	Ανάδειξη και αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους και αξίας του νομού και αισθητικές παρεμβάσεις
	Ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών, εναλλακτικές μορφές μετακίνησης, δημοτική συγκοινωνία, ποδήλατο, πεζοί
Αναβάθμιση του δομημένου οικιστικού περιβάλλοντος	Ολοκληρωμένος πολεοδομικός σχεδιασμός
	Αισθητική αναβάθμιση Δημοτικών και Τοπικών κοινοτήτων
Διαφύλαξη επάρκειας των περιβαλλοντικών πόρων	Ορθολογική διαχείριση υδάτινων πόρων (ύδρευση-άρδευση)
	Ενεργειακός προγραμματισμός ΑΠΕ (Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας)
Βελτίωση της ποιότητας ζωής του πολίτη	Βελτίωση επιπέδου καθαριότητας με σύγχρονες μορφές συλλογής και
	Ορθολογική και ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων
	Βελτίωση και αύξηση χώρων αστικού πρασίνου
	Βελτίωση υποδομών και μέσων Πολιτικής Προστασίας
	Βελτίωση-συντήρηση-αναβάθμιση οδικού δικτύου
	Κυκλοφοριακές-συγκοινωνιακές ρυθμίσεις στα κεντρικά σημεία των
	Βελτίωση υποδομών ύδρευσης-αποχέτευσης
	Βελτίωση λιμενικών υποδομών

Πίνακας 33 – Άξονας 2: Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός, Αθλητισμός

Άξονας 2: Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός, Αθλητισμός	
Γενικοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι
Κοινωνική πρόνοια Κοινωνική ενσωμάτωση Υγεία	Ενίσχυση της δράσης των νέων
	Ενίσχυση των δομών φροντίδας της τρίτης ηλικίας (ΚΑΠΗ)
	Βελτίωση των υποδομών και προγραμμάτων παιδικής μέριμνας
	Ενίσχυση προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας
	Υποστήριξη ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων
	Βελτίωση και επέκταση κοινωνικών υποδομών
	Δημιουργία και λειτουργία Κοινωνικών Παντοπωλείων
	Ενίσχυση του εθελοντισμού σε θέματα υγείας
	Βελτίωση του επιπέδου υγειονομικής εξυπηρέτησης του πληθυσμού
	Δημιουργία Κοινωνικών Φαρμακείων
Εθελοντισμός Ανάπτυξη τοπικής Κοινωνικής Πρωτοβουλίας	Δημιουργία εθελοντικών ομάδων και ανάπτυξη δράσεων εθελοντισμού
	Δομές εθελοντικής κοινωνικής προσφοράς
	Δράσεις ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας
	Ενίσχυση της τοπικής κοινωνικής πρωτοβουλίας
Εκπαίδευση Δια βίου Μάθηση	Αναβάθμιση σχολικού περιβάλλοντος
	Προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης
	Δημιουργία σχολείων δεύτερης ευκαιρίας
	Προστασία σχολικής περιουσίας
	Ενίσχυση παιδικών και εφηβικών βιβλιοθηκών
	Έργα υποδομής για ασφαλές σχολικές διαδρομές
Ενίσχυση Πολιτιστικής δραστηριότητας	Ενίσχυση, αναβάθμιση και δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών
	Διοργάνωση εκδηλώσεων τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας
	Ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του νομού
	Ενίσχυση της δημιουργικής και πολιτιστικής έκφρασης του πληθυσμού
Ενίσχυση Αθλητικής δραστηριότητας	Ενίσχυση, αναβάθμιση και δημιουργία νέων αθλητικών υποδομών
	Στήριξη και ενθάρρυνση του μαζικού και ερασιτεχνικού αθλητισμού
	Ενίσχυση δράσεων συμμετοχής στη γνώση και την δημιουργία

Πίνακας 34 – Άξονας 3: Τοπική Οικονομία και Απασχόληση

Άξονας 3: Τοπική Οικονομία και Απασχόληση	
Γενικοί Στόχοι	Ειδικό Στόχοι
Ανάπτυξη και ενίσχυση τοπικής οικονομικής δραστηριότητας	Αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής
	Ενδυνάμωση πρωτογενούς παραγωγής, προώθηση βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας
	Διαμόρφωση-εφαρμογή τοπικής εμπορικής ετικέτας για τα προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής και τις υπηρεσίες του τουριστικού τομέα
Προώθηση τοπικής ανάπτυξης και αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος	Προγράμματα τουριστικής προβολής του νομού
	Προσέλκυση τουρισμού υψηλών εισοδηματικών δυνατοτήτων και ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού-εναλλακτικός τουρισμός
	Προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων στον τομέα του τουρισμού
	Ανάπτυξη οικοτουρισμού, δημιουργία νέων επαγγελματικών προοπτικών και προώθηση τοπικών προϊόντων
	Ανάπτυξη και χρήση καινοτομιών
Απασχόληση Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	Μείωση της ανεργίας των νέων
	Μείωση της ανεργίας ομάδων πληθυσμού που εξαρτώνται από τους παραδοσιακούς κλάδους της τοπικής οικονομίας
	Ωρίμανση προϋποθέσεων για την αξιοποίηση όλων των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και παράλληλων ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών με βελτιστοποίηση της συνεργασίας και δικτύωσης με τοπικούς φορείς και τον ΟΑΕΔ
Ενίσχυση Πολιτιστικής δραστηριότητας	Ενίσχυση απασχολησιμότητας μέσω της ενίσχυσης του πλαισίου επιχειρηματικότητας των ΑΠΕ
	Δημιουργία επιδοτούμενης κοινωφελούς εργασίας
	Απασχόληση ανέργων διαφόρων ειδικοτήτων με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου

Πίνακας 35 – Άξονας 4: Εσωτερικό Περιβάλλον

Άξονας 4: Εσωτερικό Περιβάλλον	
Γενικοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι
Βελτίωση επιπέδου παρεχόμενων υπηρεσιών	Αναβάθμιση του επιπέδου εξυπηρέτησης πολιτών
	Εκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού
	Αξιοποίηση νέων πληροφοριακών μέσων και εργαλείων
	Βελτίωση της λειτουργικότητας των δήμων και των ΝΠ ως οργανισμοί
Βελτίωση οικονομικής βιωσιμότητας	Πλήρης οικονομική αναδιοργάνωση, με οργάνωση εξωτερικού και εσωτερικού ελέγχου όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων των δήμων
Επίλυση θεμάτων υπερτοπικής σημασίας	Ανάπτυξη και ενίσχυση διαδημοτικών συνεργασιών όμορων δήμων
	Ανάπτυξη και ενίσχυση συνεργασιών σε περιφερειακό επίπεδο

Επίλογος

Με δεδομένη την οικονομική κρίση και τη δραματική επιδείνωση της ελληνικής οικονομίας, απαιτείται η χάραξη μιας συγκεκριμένης και μακροπρόθεσμης πολιτικής με στόχο την πραγματική σύγκλιση, τη βελτίωση του εισοδήματος, την αύξηση της τοπικής απασχόλησης μέσω της επιτάχυνσης του εκσυγχρονισμού του παραγωγικού συστήματος και της ενίσχυσης του βαθμού εξωστρέφειάς του. Η πολιτική αυτή υλοποιείται σε μεγάλο βαθμό από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου, της οποίας ο νομός Κορινθίας αποτελεί μέρος του.

Οι νέες συνθήκες που διαμορφώνονται σήμερα σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό επίπεδο καλούν τις τοπικές κοινωνίες να ανταποκριθούν σε προκλήσεις, να επιλύσουν κρίσιμα προβλήματα και να αξιοποιήσουν ευκαιρίες. Ο νέος ρόλος των Περιφερειακών Ενοτήτων και των Δήμων απαιτεί συστηματική δράση και στόχους ρεαλιστικούς, εφικτούς, που να αξιοποιούν τις ενδογενείς δυνάμεις, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη συναίνεση φορέων και πολιτών.

Η ενίσχυση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας του νομού, η σύγκλιση του επιπέδου ευημερίας και ποιότητας ζωής των ορεινών περιοχών, η ανάπτυξη και η ποιοτική αναβάθμιση του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού δυναμικού, καθώς και η άρση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, αποτελούν στόχους ανάπτυξης, έτσι ώστε η Κορινθία να καταστεί χώρος προσέλκυσης επενδύσεων, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τη δυναμική ανάπτυξης που διατηρεί ως περιφερειακή ενότητα.

Ο νομός Κορινθίας διαθέτει μεγάλες δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, λόγω της μικρής απόστασης που τον χωρίζει από την Αθήνα, καθώς και την επέκταση του προαστιακού σιδηροδρόμου μέχρι το Κιάτο, που διευκολύνουν σε μεγάλο βαθμό την επικοινωνία των κατοίκων, αλλά και των επισκεπτών του νομού με την πρωτεύουσα. Η πλούσια μορφολογία του εδάφους, ο συνδυασμός θάλασσας και βουνού, η μεγάλη ακτογραμμή και η κομβική του θέση, καθιστούν το νομό έναν ιδιαίτερα προνομιακό τόπο για την ανάπτυξη του τουρισμού. Συνεπώς, υπάρχουν ευκαιρίες για ανάπτυξη αγροτουρισμού και οικοτουρισμού, συνεδριακού και ιαματικού τουρισμού, τουρισμού άθλησης (θαλάσσιο, καταδυτικό, ορεινό), καθώς και περιηγητικού, πολιτιστικού και θρησκευτικού τουρισμού. Η εξειδίκευση και η ποιότητα πρέπει να αποτελούν αναγκαία χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος.

Ωστόσο, θα πρέπει να βελτιωθούν τόσο οι γενικές υποδομές του νομού (δρόμοι, λιμάνια, κλπ) όσο και οι ειδικές τουριστικές υποδομές (μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα, αθλητικές εγκαταστάσεις κ.ά). Η προσέλκυση νέων ομάδων τουριστών μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ανάδειξης των αρχαιολογικών και άλλων ιστορικών μνημείων, της αξιοποίησης των τουριστικών διαδρομών σε συνδυασμό με την ιστορία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον των επιμέρους περιοχών, καθώς και της αναβάθμισης των ορεινών περιοχών του νομού που προσφέρονται για χειμερινό τουρισμό. Επιπλέον, η έγκαιρη και στοχευμένη διαφήμιση και προβολή μπορεί να αμβλύνει την εποχικότητα του τουρισμού με θετικά αποτελέσματα στην οικονομία και την απασχόληση του νομού.

Η αύξηση της εξωστρέφειας όλων των τομέων της οικονομίας του νομού, αποτελεί βασική προτεραιότητα ανάπτυξης. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του νομού μέσω της προώθησης επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες, νέες μεθόδους και διαδικασίες παραγωγής, καθώς και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στους τομείς της αγροτικής παραγωγής μέσω αύξησης της των επενδύσεων στην καινοτομία και τα νέα προϊόντα που να καλύπτουν ανάγκες τις διεθνοποιημένης αγοράς, αποτελούν προτεραιότητες ουσιαστικής διασύνδεσης του πρωτογενούς τομέα με τους άλλους τομείς της οικονομίας.

Τέλος, για την επίτευξη ανθρωποκεντρικής, αποτελεσματικής και ανθρώπινης διακυβέρνησης, απαιτείται η βελτίωση της λειτουργίας των θεσμών αλλά και της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών, μέσω της υλοποίησης του πλαισίου αποδοτικής διοίκησης.

Πηγές - Βιβλιογραφία

Δήμος Βέλου-Βόχας (2011). *Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Βέλου-Βόχας 2012-2014*, Α' Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός, Διαθέσιμο σε: http://www.velo-vocha.gr/epixeirisiako_final_2012_2014_velo_vocha.pdf

Δήμος Κορινθίων (2011). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Κορινθίων, Α' Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός, Όραμα και Στρατηγικός Σχεδιασμός του Δήμου*, Διαθέσιμο σε: <http://www.korinthos.gr/LinkClick.aspx?fileticket=8fCxtCrKNUl%3D&tabid=89>

Δήμος Λουτρακίου - Αγίων. Θεοδώρων (2012). *Στρατηγικός Σχεδιασμός Δήμου Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων 2012-2014*, Διαθέσιμο σε: <http://www.loutraki-agioitheodoroi.gr/sites/default/files/attached/1345/2677-news-908445-1356947201.pdf>

Δήμος Νεμέας (2015). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νεμέας 2015-19*, Διαθέσιμο σε: http://nemea.gr/Cms_Data/Contents/SampleSite/Media/docs/A_FASI.doc

Δήμος Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης (2011). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης*, Ενότητα Α': Στρατηγικός Σχεδιασμός, Διαθέσιμο σε: <http://www.xylokastro.gov.gr/documents/diavouleuseis/stratigikos.sxediasmos.pdf>

Δήμος Σικυωνίων (2011). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2011-2014, Φάση Α': Στρατηγικός Σχεδιασμός*, Διαθέσιμο σε: <http://www.psarikorinthias.gr/myimages/EPIXEIRHSIAK.pdf>

ΕΛΣΤΑΤ (2014). *Ποσοστά Ανεργίας 2001-2013*

ΕΛΣΤΑΤ (2014). *Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία 2000-2012*

ΕΛΣΤΑΤ (2014). *Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό 2000-2012*

ΕΛΣΤΑΤ (2014). *Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό 2000-2012*

ΕΛΣΤΑΤ (2014). *Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατά γεωγραφική ζώνη, περιφέρεια και κλάδο 2000-2012*

ΕΛΣΤΑΤ (2014). *Απασχόληση κατά γεωγραφική ζώνη, περιφέρεια και κλάδο 2000-2012*

ΕΛΣΤΑΤ (2013) *Η ελληνική οικονομία*, Ιούνιος 2013, Διαθέσιμο σε: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJO02_DT_MM_06_2013_01_F_GR.pdf

ΕΛΣΤΑΤ (2012). *Γενικές Απογραφές Πληθυσμού 2001 και 2011*

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) και Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.) (2012). *Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας στις Ξενοδοχειακές και Τουριστικές Επιχειρήσεις*

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (2014). *Η Ελληνική οικονομία και απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση 2013, Διαθέσιμο σε: <http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/ekthesh-15email.pdf>

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (2012). *Η ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, έτους 2010, 2011 και 2012*, Αθήνα, Διαθέσιμο σε: <http://www.tovima.gr/files/1/2012/09/06/EKgsee.pdf>

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (2011). *Κρίση Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα, Αιτίες και Προοπτικές*, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Διαθέσιμο σε: <http://www.ineobservatory.gr/sitefiles/files/report4.pdf>

Καράβατος Α., Χατζηαντωνίου Α. (2010). *Οικονομική κρίση και ψυχική υγεία*, Σύναψις, 6:4–6

Κρούγκμαν Π. (2009). *Η Κρίση του 2008*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα

Μπακατσιάκος Γ. (2010). *Παγκόσμια οικονομική κρίση, ευρωπαϊκή ένωση και Ελλάδα*

Μπούρας Γ., Λύκουρας Λ. (2011). *Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στην ψυχική υγεία*, Εγκέφαλος 2011, 48:54–61

Περιφέρεια Πελοποννήσου (2012). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου*, Στρατηγικός Σχεδιασμός, Παράρτημα: Ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, Διαθέσιμο σε: <http://ppel.gov.gr/wp-content/uploads/2012/09/ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.pdf>

Χαρδούβελης Γ.Α. (2009). *Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας*, Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: Τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Vol. 4, No 8, pp.19-43

Χρηστάκης Σ. (2010), *Δημιουργία επιχειρηματικού σχεδίου για διαδικτυακή επιχείρηση (business plan)*, Διπλωματική εργασία, ΑΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Ασφαλιστικής

McKinsey & Company (2011). *Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά. Προσδιορίζοντας το νέο Μοντέλο Ανάπτυξης της Ελλάδας*, Σύνοψη, Διαθέσιμο σε: http://www.sev.org.gr/Uploads/pdf/Greece_10_Years_Ahead_Executive_summary_Greek_version_small.pdf

Hunger J.D. & Wheelen T.L. (2004). *Εισαγωγή στο στρατηγικό μάνατζμεντ*, Αθήνα, Εκδόσεις Κλειδάριθμος

Porter M. (1996). *What is strategy?*, Harvard Business Review

Ηλεκτρονικές Πηγές

www.statistics.gr

www.gsee.gr

www.inegsee.gr

www.korinthiacc.gr

www.imerisia.gr

www.tovima.gr

<http://el.wikipedia.org>

www.neaoikonomia.gr

www.omed.gr

www.ekth.gr

www.theseis.com

www.enet.gr

www.greekeconomistsforreform.com

www.ineobservatory.gr

<http://greekunions.wordpress.com/2012>

www.tourportal.gr

www.paratiritis-news.gr

www.voxeu.org/article/gips-external-debt-problem

www.investinggreece.gov.gr

www.oecd.org

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

www.pressinaction.gr/oikonomia

<http://emiet.wordpress.com>